

1981

en studie av lokal politisk
och ekonomisk journalistik

Sven Linderoth

Från konkurrens till monopol

en studie av lokal politisk
och ekonomisk journalistik

Lund Political Studies 34

DIALOG

Bokförlaget Dialog
är ett författarkooperativt förlag
som gärna vill göra skäl för namnet.

Läsarna är välkomna att skriva till
författarna under adress
Bokförlaget Dialog
Box 110 41
220 11 Lund

Innehållsförteckning

Förord	7
1. Från konkurrens till monopol	9
1.1 Tidningsdöden	9
1.2 Uppfattningar om monopolet och dess följder	14
1.3 Undersökningar av monopolets betydelse	16
1.4 Avgränsningar av avhandlingens undersökningar	23
1.5 Konkurrens och monopol i Kristianstad och Karlskrona	24
1.5.1 Kristianstads Läns Tidning, h, 1896-1954	25
1.5.2 Kristianstads Läns Demokraten, s, 1932-1957	25
1.5.3 Kristianstadsbladet, liberal, 1856-	26
1.5.4 Blekinge Läns Tidning, liberal, 1869-	27
1.5.5 Sydöstra Sveriges Dagblad, s, 1903-	28
2. Föreställningsramen	33
2.1 Tidningen och de omgivande systemen	33
2.1.1 Det lokala politiska systemet	33
2.1.2 Det lokala ekonomiska systemet	34
2.2 Tidningen som grindvakt	35
2.3 Ideologier	38
2.4 Mål för tidningar	41
2.4.1 Det politiska målet	42
2.4.2 Det ekonomiska målet	44
2.4.3 Det journalistiska målet	46
2.5 Sammanfattning av referensramen samt undersökningens frågeställningar	50
3. Redaktionen och omgivningen	59
3.1 Redaktionen i tidningen	59
3.2 Tidningen som informationssystem	60
3.3 Redaktionen som socialt system	62
4. Journalisten i arbete	67
5. Metoddiskussion	77
5.1 Innehållsanalysen	77
5.1.1 Tidningsvalet	77
5.1.2 Tidsperiod och undersökningsveckor	78
5.1.3 Mätförfarandet	79
5.1.4 Kodningen och undersökningsvariablerna	80
5.2 Enkäterna	82
5.2.1 Svarsprocent	83

5.3	Intervjuerna	84
5.4	Hur variablerna använts som mått	84
5.5	Genomförandet	85
6.	Journalistiken i Kristianstad 1950	87
6.1	Kristianstad och Karlskrona som tidningsmarknader 1900-1945	87
6.1.1	Kristianstad	87
6.1.2	Karlskrona	88
6.1.3	Upplageutvecklingen 1949-1976	89
6.2	Kristianstad som tidningsstad, tiden omkring 1950	91
6.2.1	Journalistiken under konkurrensperiodens slutskede	93
6.2.1.1	Tidningarnas politiska inriktning	93
6.2.1.2	Bevakningen av den lokala politiken	94
6.2.1.3	Bevakningen av den lokala ekonomin	95
6.2.1.4	Den lokala debatten	96
6.2.1.5	Konkurrensen mellan tidningarna	97
6.2.1.6	Journalisternas uppfattningar om hur KB förändrades när konkurrensen försvann	98
7.	Resultatredovisning: Enkäterna och intervjuerna	101
7.1	Några bakgrundsdata	101
7.2	Kommunfullmäktigeledamöternas tidningsläsning	102
7.3	Har KB konkurrens?	103
7.4	Konkurrens, innehåll och journalistik	104
7.5	Tidningarnas läsekretsar	108
7.6	Inflytande på publicerat material	110
7.7	Journalisternas och fullmäktigeledamöternas gradering av tidningarna	113
7.8	Tidningarnas bild av den lokala politiken och den lokala ekonomin	114
7.9	Politik på nyhetsplats	114
7.10	Tidningarnas betydelse	115
7.11	Behandling av partier, företag och fack	120
7.12	Tidningarnas betydelse för kommuninvånarna	124
7.13	Hur ofta påverkar tidningarna?	125
7.14	Aktiv - passiv journalistik	125
7.15	Kontakter journalister - fullmäktigeledamöter	127
7.16	Några journalistiska grundidéer	129
7.17	Sammanfattning	131
8.	Resultatredovisning: Innehållsanalysen	135

8.1	Tidningarnas totala innehåll	135
8.2	Materialets journalistiska form	139
8.2.1	Tre former dominerar	139
8.2.2	Aktiv journalistik under olika tidsperioder	141
8.2.3	Kommenterande material	142
8.3	Materialet fördelat på kommuner	142
8.3.1	Utgivningssortens betydelse under valveckor	144
8.4	Aktiviteterna	144
8.4.1	Aktiviteterna under olika tidsperioder	144
8.4.2	Aktiviteterna under valveckor	145
8.4.3	Aktiviteter och fullmäktigemajoriteter	147
8.5	Betoningen av materialet	147
8.6	Vinklingen av materialet	149
8.6.1	Vinklingen under olika tidsperioder	150
8.6.2	Vinklingen under valveckor	150
8.7	Det negativa materialet	151
8.8	Vad skriver tidningarna om?	151
8.8.1	Innehållet i det lokala politiska materialet	152
8.8.2	Innehållet i det lokala ekonomiska materialet	152
8.9	Aktörerna	154
8.9.1	Aktörerna i det lokala politiska materialet	154
8.9.2	Aktörerna i det lokala ekonomiska materialet	159
8.9.3	Stöd för och kritik mot olika aktörer	164
8.9.4	Positiv vinkling och aktörer	168
8.9.5	Aktörer och vinkling än en gång	169
8.9.6	Aktörerna och betoningen	171
8.9.7	Vilka aktörer kommer till tals?	173
8.10	Sammanfattning	175
9.	Sammanfattning	179
9.1	Avpartipolitiseringsen	180
9.2	Öppenheten i det lokala ekonomiska materialet	183
9.3	Kontroll- och granskningsfunktionerna	184
9.4	Journalistiken i KB	186
9.5	Resultaten och tidigare innehållsanalyser	187
9.6	Hur långt bär resultaten?	188
	Summary	191
	Bilagor	198
	Käll- och litteraturförteckning	206

Förord

De flesta människor läser landsortstidningar och har åsikter om dem. I bland ganska beska sådana. Men den faktiska kunskapen om landsortstidningar är förvånansvärt liten. Detta tillsammans med min egen bakgrund som landsortstidningsjournalist och fortbildare av landsortstidningsjournalister har gjort att jag skrivit denna avhandling.

Det är många som är delaktiga i arbetet. Nils Stjernqvist och Hans F Petersson hjälpte mig förbi de inledande fallgroparna. Därefter tog Torbjörn Vallinder mig under sina vingars skugga. Med hjälp av Bo Bjurulf, Bengt Lundell, Stephan Schmidt, Mats Sjölin och Urban Swahn har han knuffat mig uppför den branta backe som det här arbetet tett sig som.

En mängd journalister och politiker har hjälpt till med uppgifter av alla de slag. Stort tack.

Stig Nilsson har granskat språket och tagit bort de värsta grodorna. Han har också svarat för översättningen av den engelska sammanfattningen.

Ekonomiskt har jag fått hjälp av Bjurmans stipendiefond, Journalistfonden för vidareutbildning och Tidningsfonden för fortbildning.

För läsaren kan följande vägledning lämnas. Kapitel 1 innehåller en allmän beskrivning av bakgrunden till avhandlingen med en snabb skiss av tidningsdödens härjningar. Dessutom referat av en del forskning om vilka effekter tidningsmonopol har eller inte har på det lokala politiska och ekonomiska inrethållet. Här presenteras också de tidningar i Kristianstad och Karlskrona som ingår i undersökningen.

I kapitel 2 presenteras föreställningsramen samt den modell från vilken tre grundläggande påståenden om tidningskonkurrens och tidningsinnehåll utgår.

Kapitlen 3 och 4 beskriver redaktionen och journalisterna i arbete. Beskrivningen grundar sig dels på litteratur, dels på faktiska förhållanden på främst Kristianstadsbladet.

I kapitel 5 finns en redogörelse för de metoder som använts i de olika delundersökningarna.

Kapitlen 6 - 8 innehåller den egentliga resultatredovisningen. Kapitel 6 är ett försök att ge en bild av hur journalistiken såg ut i Kristianstad i början av 1950-talet. Kapitel 7 redogör för journalisternas och fullmäktigeledamöternas i Kristianstad och Karlskrona syn på de olika tidningarna. Kapitel 8 är det centrala kapitlet i resultatredovisningen. Här presenteras resultaten från innehållsanalysen.

Kapitel 9 slutligen sammanfattar hur de redovisade resultaten stämmer med de påståenden som gjordes med hjälp av föreställningsramens modell.

Till sist ett tack till min hustru och mina tre barn. De har fått stå ut med mycket för att det här skulle bli färdigt.

Kalmar den 21 mars 1981

Sven Linderoth

More papers, the argument runs, means more viewpoints for the readers to choose from. Even though each publisher is biased and "wrongheaded" we are safe "as long as there are enough different wrongheadedness in the market"

Stanley K Bigman, Rivals in Conformity

1. Från konkurrens till monopol

Vad händer, om något händer, med en tidnings lokala politiska och ekonomiska innehåll när tidningens situation ändras från konkurrens till monopol? Denna fråga har varit drivfjädern i den här presenterade avhandlingen. Svaret på frågan försöker jag finna genom att studera innehållet i fem tidningar i Kristianstad och Karlskrona under tidsperioden 1949-76. Kristianstad har i dag bara en tidning, Kristianstadsbladet. 1949 hade Kristianstad tre konkurrerande tidningar. Karlskrona har under hela perioden behållit konkurrens mellan Blekinge Läns Tidning och Sydöstra Sveriges Dagblad. Men först en beskrivning av bakgrunden till den nuvarande tidningssituationen.

1.1 Tidningsdöden

Ända sedan starten av föregångarna till den moderna dagspressen har tidningsdöden härjat. Mer eller mindre glupskt. Så länge som det var enkelt att starta en tidning kunde tidningsdöden slå till utan att väcka någon större uppmärksamhet. Så länge som det fortfarande fanns nya grupper och nya marknader för tidningar att vända sig till kunde tidningsdöden dölja sig. Nya tidningar inte bara ersatte de som försvann, de gjorde att totalsumman hela tiden ökade.

Först när kravet på de ekonomiska insatserna blev för stora och det inte längre fanns nya grupper och marknader tillräckligt stora för att bära de ekonomiska insatserna tvingades tidningsdöden ut i ljuset. Under årtiondena efter andra världskriget slog tidningsdöden till gång på gång. Nu skedde det emellertid inte obemärkt utan i full strålkastarbelysning inför en allt mer orolig publik av ägare, journalister, partier, samhällsrepresentanter m fl.

Från 1940 till 1975 minskade antalet tidningar med minst 4 nummer per vecka från 132 till 89. Antalet tidningar som utkom minst en gång i veckan minskade från 236 till 146.¹⁾

Samma förlopp har ägt rum i de andra nordiska länderna. Den enda skillnaden är att tidningsdöden varit mer eller mindre glupsk. Hårdast har Danmark drabbats, lindrigast Norge.²⁾

Utvecklingen i Norden kommer några årtionden efter samma utveckling i länder som USA och Storbritannien. I USA har nedläggningar av tidningar, sammanslagningar, koncentration av ägarskapet på utgivningsorten till en ägare och skapandet av tidningskedjor och -grupper medfört att i mitten av 70-talet fanns konkurrerande tidningar på endast 39 utgivningsorter i hela USA. Konkurrensorterna utgjorde 2.5 procent av hela antalet utgivningsorter i USA.³⁾

Sammanfattande kan pressens utvecklingshistoria delas in i tre faser: introduktion, expansion och konsolidering. Expansionsfasen började i Sverige, liksom i de nordiska grannländerna, omkring 1880. Antalet dagstidningar ökade därefter fram till 1920-talet. Under detta årtionde inleddes konsolideringsfasen och nedgången i antalet dagstidningar.⁴⁾

Samtidigt som tidningskollegor försvunnit har de kvarvarande tidningarna inte bara hållit totalupplagan utan ökat den kraftigt. Dagspressens samlade upplaga ökade från 2.8 miljoner exemplar 1945 till till 4.6 miljoner exemplar i mitten av 1970-talet.⁵⁾

Antalet exemplar morgontidningar per 1 000 invånare ökade från 389 1945 till 411 1974. Mellan dessa tal ligger toppvärden på över 425 exemplar per 1 000 invånare omkring 1960.⁶⁾

På samma gång som antalet tidningar blivit färre har ägarkoncentrationen ökat. En del av de kvarvarande tidningarna har köpts upp och blivit enheter i tidningsgrupper med samma ägare. 1978 ägde de 10 största ägarna 70 procent av dagspressens samlade upplaga och 39 procent av antalet huvudtidningar.⁷⁾

Bland landsortstidningarna finns den största gruppen inom den socialdemokratiska pressen. Genom A-pressen AB har det socialdemokratiska partiet, LO och olika fackförbund aktiemajoriteten i bolag som ger ut samtliga socialdemokratiska landsortstidningar utom Piteå-Tidningen. I denna tidning äger A-pressen AB endast 20 procent av aktierna.

En annan organisationsägd tidningsgrupp har centerpartiet som ägare. Störst av tidningarna i denna grupp är Östersunds-Posten.

På den borgerliga sidan i övrigt finns bl a familjen Ander med tidningar som Nya Wermlands-Tidningen och Nordvästra Skånes Tidningar. Familjen Ander äger tidningar i Värmland, Västergötland och Skåne. En annan privatägd tidningsgrupp är den som domineras av familjen Hamrin. I denna kedja ingår tidningar som Jönköpings-Posten, Smålands-Tidningen och Falköpings Tidning.

Exempel på stiftelseägda tidningsgrupper är Stiftelsen Pressorganisationen som har dominerande ägarintressen i tidningar som Nerikes Allehanda och Gefle Dagblad. En annan stiftelseägd tidningsgrupp består av tidningarna Barometern, Blekinge Läns Tidning och Smålandsposten. Ägare är Stiftelsen Barometern.⁸⁾

En naturlig följd av det minskade antalet tidningar är dels att antalet utgivningsorter minskat, dels att på många av de utgivningsorter som finns kvar det bara kommer ut en tidning. 1945 fanns 51 utgivningsorter med 2 eller flera dagstidningar. 1975 hade antalet minskat till 21. Under samma tid ökade antalet utgivningsorter med endast en tidning från 42 till 64. Antalet utgivningsorter med såväl borgerliga som socialdemokratiska tidningar är nu 17.⁹⁾

I Sverige liksom de övriga nordiska länderna har pressen utvecklats som en partipress. Tidningarna har antingen genom direkt ägarskap eller på andra sätt "tillhört" ett visst parti.¹⁰⁾ Tidningsdöden anses ha bidragit till en uppluckring av partipressen. Detta gäller framförallt för den press som burit borgerliga partistämplor. De liberala och de konservativa tidningsgrupperna har proportionellt sett minskat sedan 1945. Socialdemokraterna har behållit sin andel av antalet dagstidningar. Gruppen övriga, som rymmer både vissa partitidningar och oberoende tidningar, har fördubblat sin andel från 1945 till 1974.¹¹⁾

Dessa följder av tidningsdödens härjningar har som bekant inte lämnat samhället oberört. Samhällets ingripande tar sin utgångspunkt i tidningens dubbla roll som produkt. Tidningen är som en produkt som ska säljas på en marknad underkastad samma ekonomiska villkor som andra produkter. Kan inte tidningen säljas i tillräckligt stor upplaga och sälja tillräckligt med annonsutrymme krävs tillskott utifrån eller också blir resultatet nedläggning.

"Men dagbladet har osse en saerlig status, som adskiller det fra andre varer i samfundet: En tandpastafabrikants interesse i at investere i

tandpastaproduktion er i hovedsagen bestemt af forretningsmaessige motiver - saa stort et afkast som muligt af den investerede kapital. ... De forretningsmaessige motiver har betydning for avisfabrikantens redaktionelle maalsætning, men det centrale er osse, at avisen er et meningsbaerende produkt, der fremstilles af og i overensstemmelse med visse grupperes interesse i samfundet".¹²⁾

Denna opinionsbildande funktion har vid olika tillfällen använts som motivering för speciella insatser för tidningarna från samhällets sida.

"Tidningarnas speciella roll som bärare av en fri opinionsbildning och en mångsidig debatt gör att koncentrationsprocessen här måste bedömas på ett annat sätt än inom näringslivet i övrigt".¹³⁾

Ett antal statliga pressutredningar och kommittéer har lagt fram förslag till hur samhällets stöd till pressen ska se ut. Realiserandet av dessa förslag samt åtgärder som tillkommit vid sidan av utredningarna har lett till att den svenska pressen i dag kommer i åtnjutande av bl a dessa statliga stödåtgärder: produktionsbidrag, etableringsstöd, utvecklingsbidrag, samverkansbidrag och lån.¹⁴⁾

En teori som använts för att förklara tidningsdöden är den s k spiralteorin som lanserades i Sverige av Lars Furhoff i mitten av 1960-talet. Dessförinnan hade Niels Thomsen diskuterat den danska tidningsmarknadens utveckling enligt ungefär samma modell.

"Förstatidningen kan sägas befinna sig i en 'god cirkel mellan upplaga och annonser'. Med upplageförsprånget följer ett försprång på annonsmarknaden. Då annonserna i vissa fall (familjeannonser, rubrikannonser, vissa typer av lokala affärsannonser o d) har ett läsvärde ger annonsförsprånget tidningen ökad attraktionskraft på upplagemarknaden. Dessutom ger annonsintäkterna - liksom de relativt högre upplageintäkterna - tidningen resurser att framställa en bättre produkt än konkurrenten och att vidta konkurrensåtgärder (prissänkning, ackvisition för prenumeration och annonsering, tävlingar etc) som i sin tur höjer upplagan. Denna upplageökning kan utgöra underlag för ytterligare annonstillströmning, vilket ytterligare höjer tidningens attraktionskraft och ökar de ekonomiska resurserna i konkurrensen".

För andratidningen gäller det omvända, dess villkor präglas av "en ond cirkel mellan upplaga och annonser".¹⁵⁾

Upplagespiralen har inte fått stå oemotsagd vare sig av forskare eller praktiker. Från journalisthåll kan följande exempel på invändningar ges: "Kriser inom redaktionerna, dålig arbetslust, brist på idéer, slarvig rekryteringspolitik, brist på professionalism hos redaktionsledningen leder till sjunkande upplagor. Enhetlig redaktionell policy, vaksamhet inför förändringar i publikens intressen, sympatier och antipatier, förmåga till nytänkande, respekt för den egna tidningen och dess ledning, glädje och arbetsdisciplin hos journalisterna leder till ökade upplagor".¹⁶⁾

En av dem som haft invändningar mot enkelheten i spiralmodellen är just Niels Thomsen. Han och andra har bl a slagit ned på att teorin om upplagespiralen var baserad på förhållandena efter andra världskriget. Från tiden dessförinnan kan flera exempel hämtas på att utvecklingen varit den omvända mot vad spiralteorin förutsa. Även för tiden efter andra världskriget kunde beläggas att andratidningen i många fall inte var i den nedåtgående spiral som teorin föreskrev.¹⁷⁾

Kritiken av upplagespiralen har lett till att denna kompletterats med modeller som även tar hänsyn till faktorer som den enkla spiralmodellen bortser från.

Ett komplement är begreppet hushållstäckning som en del av det nuvarande pressstödet baseras på. Enligt detta bestäms en prenumererad dagstidnings ställning, och därmed dess ekonomi, av hur många procent av hushållen på utgivningsorten som har tidningen. Finns tidningen i 50 procent eller mer av hushållen så är den ekonomiskt självbärande. Är hushållstäckningen mindre än 50 procent så behöver tidningen ekonomiskt stöd.¹⁸⁾

Ett annat komplement till spiralteorin är betydelsen av tidpunkten för en tidnings start. De tidningar som startats i ett tidigare skede av den ovan nämnda fasmodellen har visat sig ha störst möjligheter att överleva. Fasmodellen tar också in stödet för det parti som tidningen stöder som en förklaringsfaktor. Tidningar som startas i en senare fas kan kompensera för detta genom att det parti tidningen stöder har ett stort röststöd från väljarna.¹⁹⁾

Ytterligare en förklaringsfaktor är åsiktsdifferens. Tidningsdöden har gått hårdare fram där åsiktsmässigt närliggande alternativ funnits än i de fall där sådana alternativ inte funnits.²⁰⁾

1.2 Uppfattningar om monopolet och dess följder

Den diskussion som följt på utvecklingen med tidningsnedläggningar och lokala nyhetsmonopol har innefattat såväl oro för mångsidigheten som förhoppningar om att de kvarvarande tidningarna bättre ska kunna tillgodose mångsidigheten i fråga om meningsuppfattningar.

Jag ska här kortfattat redovisa några av de vanligaste åsikterna i fråga om monopolet och dess följder.²¹⁾

- Monopolställningen finns inte. Det finns konkurrens och komplement utifrån
- Presskoncentrationen leder till att tidningarna blir bärkraftigare och får större förmåga att stå emot påtryckningar utifrån
- Monopoliseringen leder till att vissa politiska åsiktsriktningar blir utan språkrör på lokal nivå. Då demokratin bygger på partierna finns risk för att hela det parlamentariska-demokratiska systemet äventyras
- Tidningarna blir avpartipolitiserade. Debatten stryps
- Monopoltidningen blir en forumtidning som ger alla åsiktsriktningar möjlighet att komma fram i tidningar som tidigare bara fungerade som partimegafoner
- Monopolproblemet i sig är ointressant. Det intressanta är vad den lokala tidningen betyder för motsättningarna mellan olika grupper i samhället. Vad betyder t ex en borgerlig tidning för motsättningarna mellan arbetsgivare och arbetare²²⁾

För nästan alla de här uppräknade uppfattningarna gäller att man kan finna motstridande argument.

Om den första uppfattningen kan sägas att det är riktigt att det alltid finns tidningar eller medier som kommer utifrån. I sammanhanget kan det vara motiverat att titta på en definition av tidningskonkurrens. Definitionen har gjorts i en forskningsrapport från Dagspresskommittén.²³⁾ I rapporten görs en klassificering som utgår från den näst största tidningen på orten. Någon skillnad mellan tidningar som utkommer på samma ort och överspridda tidningar görs inte. De orter på vilka den näst största tidningen har en hushållstäckning på högst 10 procent betecknas i forskningsrapporten som monopolorter.

Men även om vi lämnar definitionen av monopol åt sidan så kan invändas att komplementen utifrån kan vara mer eller mindre verkningsfulla. Om man ser till det lokala innehållet i en lokaltidning med en hushållstäckning på 80 procent så är sannolikheten för att en utifrån kommande tidning korrigerar tidningens lokala innehåll ganska liten jämfört med t ex utrikesmaterialet.

Står monopoltidningar bättre mot påtryckningar utifrån? Här kan man peka på att monopoltidningar i många fall är den enda kanalen som finns att tillgå. Vill en politisk organisation, ett företag etc ha ut något budskap till allmänheten får man gå via monopoltidningen. Men samtidigt behöver detta inte nödvändigtvis betyda att monopoltidningen har stark motståndskraft mot påtryckningar. Tidningen kan bli passiv och avkönad, avstå från att ta upp kontroversiella ämnen till behandling. Tidningen vill inte riskera att stöta sig med någon grupp. Tidningen måste vända sig till alla för att behålla sin position.

Att monopoliseringen leder till att ett parti får monopol på åsiktsbildningen respektive avpartipolitisering är två motstridande uppfattningar. Den första bygger på ett liberalt ideal typ det danska firebladssystemet. Där detta fungerade hade alla de stora partierna egna tidningar på varje större utgivningsort. Nu finns bara en åsiktsriktighets tidning kvar, det uppstår åsiktsmonopol. Ett mer utvecklat resonemang av denna typ ligger till grund för det svenska presstödet.

Mot detta står uppfattningen att monopoltidningarna blir avpartipolitiserade. Liksom de inte vågar stöta sig med någon större läsargrupp vågar de inte gå emot någon partigrupp. Inte ens på ledarsidan vågar tidningen uttrycka någon partipolitisk åsikt. Debatten på det lokala planet dör.

Så är det inte alls påstår försvararna av forumtidningen. Där det tidigare fanns svaga tidningar bundna till ett parti finns nu starka tidningar som generöst kan låta alla åsikter komma till tals.

Enligt den sista uppfattningen i uppräknningen är det ointressant om det finns monopol eller ej. Det viktiga är tidningens roll i den lokala kampen mellan olika stridande intressen, som t ex arbete och kapital. Och där intar monopoltidningen sin roll på kapitalets sida. "Den støder ikke noge fra sig, og den sælger nyheder. Derimod kan den aldrig blive til støtte for den part i konflikten, der vil ændre på gældene forhold".²⁴⁾

Mot denna uppfattning håller försvararna av monopoltidningen fram att arbetarna

utgör en mycket stor del av monopoltidningens läsarskara. Alltså måste monopoltidningen ta hänsyn till en så viktig grupp.

Som denna diskussion visar finns det olika uppfattningar om vad tidningsmonopolet har för betydelse. Jag ska här göra en avgränsning innebärande att min undersökning av monopolets effekter gäller det lokala innehållet, d v s det lokala nyhetsinnehållet. För det internationella, nationella och i regel även det regionala innehållet finns även när det gäller monopoltidningar med hushållstäckning på 80 procent relativt lättillgängliga alternativ och komplement. Däremot inte i samma utsträckning när det gäller det lokala materialet.

1.3 Undersökningar av monopolets betydelse

Jag ska närmast gå igenom några undersökningar som behandlar följderna av monopol. Vägledande för urvalet har varit att hitta undersökningar som behandlar i huvudsak lokaltidningar samt i dessa främst det lokala materialet.

I USA där man tidigt fick lokala tidningsmonopol gjordes de första undersökningarna av vilka följder monopolet fick för tidningarnas innehåll. Man undersökte huvudsakligen förekomst av olika innehållskategorier i olika konkurrenssituationer.²⁵⁾

Detta sätt att mäta effekter av monopol gav resultat som visade att för den amerikanska lokalpressen hade monopolsituationen inte någon större betydelse. Innehållet var i stort sett detsamma oavsett konkurrenssituation. Men det finns också amerikanska undersökningar som visar att det finns skillnader i tidningsinnehåll vid olika konkurrenssituationer.

En större andel av monopoltidningarna än konkurrenstimningarna visade sig i en undersökning²⁶⁾ ha lokala krönikor och insändare. I samma undersökning fanns det på konkurrensorterna alltid en tidning som hade relativt hög andel kommenterande material om lokala förhållanden. Invånarna på dessa orter kunde således alltid hitta en tidning som hade lokala kommentarer. Denna möjlighet hade inte alltid invånarna på monopolorter.

Raymond B Nixon och Robert L Jones fann i en annan undersökning att: "A tendency appears for non-competitive dailies in single-ownership combinations to devote a slightly smaller proportion of their total space to non-advertising content, but this does not mean that these papers are inferior to competitive papers in quality".²⁷⁾

Bryant Kearl fann i en undersökning av konkurrens- respektive monopoltidningsars utnyttjande av nyhetsbyråer att: "The study does not support a general hypothesis that absence of competition, by making additional press services more easily available and providing greater income-stability, increases the variety of non-local news sources in the community".²⁸⁾

Galen Rarick och Barrie Hartman²⁹⁾ tar i en undersökning av effekter av tidningsmonopol in dels tidsfaktorn, dels konkurrensens intensitet. Undersökningen omfattar en tidsperiod av 15 år. Under denna period ändras tidningssituationen på den undersökta orten från monopol till konkurrens och därefter på nytt till monopol. Rarick och Hartman undersöker förekomsten av nyheter och featurematerial, bilder samt ledare och debattmaterial uppdelat på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Nyhets- och featurematerialet, förutom det internationella, kodades dessutom på ämnesområdena brott, olyckor, "government" och utbildning.

Resultaten i undersökningen visar att i en situation med intensiv konkurrens hade den undersökta tidningen en större andel lokalt material än när den hade monopolställning eller svag konkurrens. Resultaten är desamma när materialet delas upp på kategorierna nyheter eller feature, bilder och kommenterande material.³⁰⁾

Även när det gäller andelen belöningsnyheter³¹⁾ är andelen högre under perioden med intensiv konkurrens än under de två andra perioderna. Resultatet är detsamma för såväl det lokala som det regionala och nationella materialet. Raricks och Hartmans undersökning visar således att den undersökta tidningens läsare fick en annorlunda produkt i situationen med intensiv konkurrens än i de situationer där tidningen hade monopol eller svag konkurrens.

För nästan alla de refererade undersökningarna gäller underförstått att tidningarna inte bör bli sämre i en monopolsituation. De borde åtminstone hålla samma standard. Med hänvisning till den allmänna diskussionen om följder av tidningsmonopol ovan kan man vända på resonemanget och påstå att tidningarna borde bli bättre i en monopolställning. Deras läsare skulle få en bättre produkt genom att tidningen t ex kan utnyttja stordriftsfördelar. Ett sådant resonemang finns i en amerikansk undersökning från 1971.³²⁾ Gerald L Grotta undersöker dels hur priserna på annonser och prenumerationer, dels hur vissa kvalitetsmått utvecklas för tidningar som går från konkurrens till monopol.

Grottas kvalitetsmått är antalet redaktionellt anställda, nyhetsutrymme, lokala nyheter i förhållande till totalt nyhetsutrymme, ledarmaterialets utrymme samt andel lokalt material av totalt ledarmaterial. Resultaten av undersökningen visar att: "... if there are any significant differences between newspapers which became monopolies and the control newspapers, the evidence indicates that consumers pay higher prices under consolidated ownership with no compensating increase in quality or quantity of product received, and perhaps a decrease in quality".³³⁾

Grottas undersökning liksom de andra refererade undersökningarna tar i liten utsträckning sin utgångspunkt i att tidningar har politiska funktioner som kan härledas ur den frihetliga pressideologin.

Det finns ett par västtyska studier som undersöker hur pressen sköter de funktioner som den frihetliga pressideologin tillskriver den, åsiktskonkurrens och kontroll av myndigheter i en monopolsituation.³⁴⁾

Jag ska referera en av dessa undersökningar.³⁵⁾ Elisabeth Noelle-Neumann undersöker vissa aspekter på innehållet i tidningar som under en tioårsperiod fått sin marknadssituation ändrad från konkurrens till monopol. Hennes syfte är: "Es sollte geprüft werden, ob Zeitungen mit lokaler Monopolstellung ihre publizistischen Leistungen einschränken, einseitig berichten und bei ihren Kontrollaufgaben gegenüber öffentlichen Instanzen erlahmen".

Mått som används är bl a antalet källor som tidningarna använder, andelen material som kommer från andra än egna medarbetare, mängden redaktionellt material, mängden politiskt material, opinionsutbudet samt mängden insändare.

Noelle-Neumanns undersökning visar bl a att monopoltidningarna har större andel insändare än konkurrenstidningarna och hennes slutsats är att: "Anhaltspunkte eines Missbrauchs der Monopolstellung - soweit ein solcher Missbrauch statistisch mit den Methoden der Inhaltsanalyse fassbar wäre - haben sich bei dieser Untersuchung nicht ergeben".³⁶⁾

På innehållet i norska tidningar³⁷⁾ har Sverre Høyer prövat följande hypotes: "I aviser med en partipolitiskt heterogen lesekrete vil det finnes en lavere frekvens av partistandpunkt enn i aviser med en mer homogen partipolitisk lesekrete, så framt avisen selv erklærer å forfekte et partipolitisk syn".

Hypotesen som dock inte prövas på monopoltidningar härleder Høyer från ett

teoretiskt resonemang om redaktionell anpassning till läsekretsen. Høyer kombinerar således ett vinstmaximeringsresonemang med en del av den frihetliga pressideologin.

Hypotesen bekräftades vid en test på de politiska ledarna i tidningarna i fem norska städer. Politiska ledare var sådana som innehöll synpunkter och agitation för tidningens parti eller synpunkter och agitation riktad mot ett annat parti. Hypotesen bekräftades för såväl valår som icke valår. Under valår var dock skillnaderna mellan den dominerande tidningen och övriga tidningar mindre.³⁸⁾

Av de danska undersökningarna³⁹⁾ om följder av lokala tidningsmonopol ska jag referera Flemming Gräs' undersökning av Vejle Amts Folkeblad. Gräs undersöker det lokala ekonomiska materialet i Vejle Amts Folkeblad under en period av 14 år. Under denna tid ändras tidningskonkurrensen i Vejle från tretidningskonkurrens till monopol. Innehållsanalysen visar att Vejle Amts Folkeblad vid slutet av undersökningsperioden i högre grad är en "hele befolkningens avis" än vid undersökningsperiodens början. Detta visar sig i att spridningsområdets näringslivssammansättning så som den avspeglas i tidningen är mer lik verkligheten 1972 än 1958. Vidare blir arbetarparten bättre representerad i det lokala ekonomiska materialet över tiden. Arbetsgivare och egna företagare dominerar dock mycket kraftigt bland aktörerna även när Vejle Amts Folkeblad uppnått monopolställning.⁴⁰⁾

Gräs använder även andelen konfliktartiklar som ett mått på tidningens utveckling mot öppenhet i det lokala ekonomiska materialet. Andelen ökar över tiden, men andelen är inte över en tiondel av hela det lokala ekonomiska materialet vid slutet av undersökningsperioden.⁴¹⁾

Enligt Gräs gäller att Vejle Amts Folkeblad "bestraeber sig paa at lade alle parter i konflikten komme til orde, men i konflikter, hvor arbejderne og arbejdsgiverne er part findes en tendens til i første række at skildre forløbet fremfor baggrunden/aarsagen til konflikten".⁴²⁾

Det finns också ett antal svenska undersökningar av olika aspekter på tidningskonkurrens. Bengt-Ove Birgersson⁴³⁾ har undersökt tidningssituationens betydelse för tidningarnas kommunala bevakning. Hög marknadsandel, 75 procent eller mer, liksom låg marknadsandel, mindre än 25 procent, leder till mindre omfattande kommunalt innehåll i tidningarna. Mest kommunal bevakning har tidningarna från kommuner där marknadsandelarna ligger mellan 25 och 75 procent.

När det gäller monopoltidningar enbart så pekar Birgerssöns resultat på att monopoltidningar med små spridningsområden har en mer omfattande kommunalbevakning än första- och andratidningar med jämförbara spridningsområden. Ensamtidningar med stora spridningsområden har emellertid inte en mer omfattande kommunalbevakning än första- och andratidningar med motsvarande storlek på spridningsområdena.

Den mesta kunskapen om innehållet i monopoltidningar har vi genom de forskningsprojekt som genomfördes i anslutning till 1972 års pressutredning.⁴⁴⁾ Inom ramen för forskningsprojekten genomfördes ett antal innehållsanalyser och enkäter med bl a journalister, politiker och organisationsföreträdare.

De resultat som redovisas är bl a följande. Ensamtidningar som Göteborgs-Posten (GP har endast marginell konkurrens av Arbetet Väst) och Vestmanlands Läns Tidning, VLT, har mindre redaktionell text än jämförbara konkurrenstidningar.⁴⁵⁾ GP och VLT har också mindre andelar nyheter från spridningsområdet än konkurrenstidningar.⁴⁶⁾ GP har mindre lokalt politiskt och ekonomiskt material än jämförbara konkurrenstidningar, medan VLT har mer än förstaidningen på en konkurrensort, men mindre än andratidningen.⁴⁷⁾

I rapporten dras slutsatsen "Klart är emellertid att den ökande dominansen för en tidning tycks innebära en minskning av samhällsbevakningen: en tidning som får lokalt monopol tycks snarare minska än öka sitt samhällsorienterande nyhetsmaterial. Om vi ser till kvantiteten politiska nyheter kan man tala om en "avpolitisering".⁴⁸⁾

I ledarmaterialet ägnar GP större andel av utrymmet åt händelser inom spridningsområdet än vad konkurrenstidningar i Malmö gör. I absoluta tal har dock GP mindre ledarmaterial än två av tre dagstidningar i Malmö. VLT har lika stor andel som jämförbara tidningar på en konkurrensort, men i absoluta tal mer ledarmaterial än dessa.⁴⁹⁾

Insändarmaterialet i GP och VLT ligger på samma nivå som i jämförbara första- tidningar, men under andra- och tredjetidningars.⁵⁰⁾

När det gäller partierna i det samhällsorienterande materialet konstateras i rapporten att: "... det politiska innehållet i nyheterna i hög grad är präglad av den partipolitiska linje som tidningen företräder på ledarplats. Detta tycks gälla tidningar både på konkurrens- och monopolorter. ... Tidningarna för också på sina "paradsidor" oftare fram de mest närstående partierna".⁵¹⁾

Man studerade i projektet också dagspressens politiska roll under valrörelsen 1973. Under denna period ökade det politiska materialet kraftigt i omfattning. Material från spridningsområdet ökade relativt sett mest. I VLT uppmärksammades socialdemokraterna i stor utsträckning och rapportens slutsats är att det "finns en tendens att under valrörelsen mer uppmärksamma 'motståndarpartier-na' än vad som är vanligt under våren samma år".⁵²⁾

Samtidigt konstateras dock att: "Då det gäller hur partierna kommer fram finns även under valrörelsen en benägenhet hos de flesta tidningar att gynna det parti eller de partier som står tidningen närmast".⁵³⁾

Det sista resultatet stämmer med vad som kommit fram vid studier av malmötidningarnas innehåll inför kommunalvalet i Malmö 1966.⁵⁴⁾

De refererade undersökningarna sammanfattas i fråga om vissa huvudkaraktäristika i figur 1.1. I ett par fall är de slutsatser som dras i figuren om effekterna av monopol alltför kategoriska. Men för nästan samtliga undersökningar gäller att det finns vissa skillnader mellan innehållet i monopol- och konkurrenstidningar. Skillnaderna, som redovisats ovan, återges med markeringen ja i figuren.

Sammanfattningen av de refererade undersökningarna ger trots detta en något motstridig bild.

Det finns för det första undersökningar som visar att det inte finns skillnader i innehåll mellan konkurrens- och monopoltidningar. Det gäller de tidiga amerikanska undersökningarna. Det finns också senare västtyska undersökningar som i stort sett visar att det inte finns några skillnader mellan tidningar som har konkurrens och tidningar som har monopolställning.

För det andra finns det ett antal undersökningar vars resultat tyder på att det finns skillnader i tidningens innehåll beroende på om tidningen har konkurrens eller är i monopolställning. Det finns amerikanska, danska och svenska undersökningar som visar på sådana skillnader.

De olika resultaten och slutsatserna hänger delvis samman med att pressen är olika i olika länder. Stor betydelse har även inriktningen av undersökningarna och undersökningarnas uppläggning. Bl a följande undersökningsuppläggningar finns representerade i monopolundersökningarna

Figur 1.1 Sammanfattning av några undersökningar av följder av nyhetsmonopol för tidningars innehåll

Författare	År	Land	Jmf över tid	Antal tidningar som undersökts	Antal under sökta dagar	Lokalt material	Lokalt pol material	Lokalt ekon material	Skilnader monopol konkurrens
Bigman	48	USA	Nej	2	6 - 36	Ja	Ja	Ja	Nej
Willoughby	55	USA	Nej	2	4 - 18	Ja	Ja	Nej	Nej
Borstel	56	USA	Nej	20	6 veckor	Ja	Ja	Ja	Ja
Nixon och Jones	56	USA	Nej	26*	10	Ja	Nej	Nej	Ja
Kearl	58	USA	Nej	728	--	Nej	Nej	Nej	Ja
Parich och Hartman	66	USA	Ja	1	162	Ja	Nej	Nej	Ja
Grotta	71	USA	Ja	74	--	Ja	Nej	Nej	Ja
Pressens funktioner	75	Sve	Nej	7	10	Ja	Ja	Ja	Ja
Noelle- Neumann	76	Väst- tysk	Ja	12	30	Ja	Ja	Nej	Ja
Gräs	77	Dan	Ja	1	72	Ja	Nej	Ja	Ja

*Nixon och Jones använder i sin analys även material från tidningar som inte ingår i deras egen undersökning

- slumpmässiga urval kontra skönsmässiga urval och fallstudier
- tidsbilder kontra utveckling över tid
- "apolitiska" undersökningar kontra undersökningar av tidningarnas politiska roll
- totalinnehåll kontra delar av innehållet, t ex lokalt politiskt och ekonomiskt innehåll
- kommenterande innehåll kontra nyhetsinnehåll
- "normala" tidsperioder kontra tidsperioder som på något sätt är speciella, t ex valtider
- kontrolltidningar kontra inte kontrolltidningar

1.4 Avgränsningar av avhandlingens undersökningar

Jag ska diskutera vissa begränsningar och avgränsningar för min egen undersökning med ledning av listan.

Slumpmässiga urval har inte varit särskilt vanliga när det gäller undersökningar av monopoleffekter. I vissa amerikanska och västtyska undersökningar har dock ett sådant urval legat till grund för slutsatserna. I regel har "typiska" orter varit styrande för urvalet. Forskningsprojektet Pressens funktioner arbetade med en "kvasiexperimentell" uppläggning där man valde ut orter som för vissa väsentliga variabler medgav jämförelser. Fallstudier baserade på denna uppläggning har givetvis brister. Dessa brister kan dock till vissa delar kompenseras genom att man får en mer detaljerad kunskap om just dessa tidningar. Görs ett antal sådana mer djupgående studier och är dessa jämförbara kan de ursprungliga bristerna när det gäller generalisering delvis elimineras. I mitt fall har en uppläggning liknande Pressens funktioners använts. En monopolort samt en konkurrensort har undersökts.

Lika väsentligt som det är att kunna jämföra monopolorter med konkurrensorter är det att kunna göra jämförelser över tid. Jag har valt att i likhet med Rarick och Hartman samt Gräs följa den studerade monpoltidningen över en tidsperiod som sträcker sig från konkurrens till monopol.

Jag har från början varit inriktad på lokaltidningarnas roll. I dessa spelar det lokala materialet den helt dominerande rollen i det redaktionella innehållet. Det är också detta material som uppmärksammas av läsarna.⁵⁵⁾ Med hänsyn till arbetsbördan har endast en mindre del av det totala lokala materialet kunnat rymmas inom undersökningen. Inom det lokala innehållet spelar det samhällsorienterande materialet, det lokala politiska och ekonomiska materialet, en ur samhällets synpunkt så väsentlig roll att konkurrensen måste vidmakthållas med hjälp av insatser av skattemedel. Det är detta material som ingår i undersökningen.

Det är enbart på ledarsidan tidningens politiska uppfattning ska komma fram enligt det klassiska synsättet. Som olika undersökningar visat så är det inte så. Det är därför inte tillräckligt att undersöka det kommenterande materialet utan hela det lokala politiska och ekonomiska materialet utan hänsyn till placering måste ingå. En undersökning av enbart det lokala politiska och ekonomiska ledarmaterialet skulle dock bli bekväm ur arbetssynpunkt eftersom det är få ledare som behandlar dessa ämnesområden.

I den här gjorda innehållsanalysen har ingått såväl kommenterande material som nyhetsmaterial, insändare och pressklipp. Det kommenterande materialet, insändare och pressklipp utgör ca 10 procent av hela undersökningsmaterialet.

För att få en test på en monopoltidnings innehåll under mer stressade förhållanden kan olika metoder och tidsperioder väljas. Man kan studera innehållet under lokala strejker, valperioder etc. Med tanke på att mitt primära intresse är tidningens politiska roll har undersökningen fått en viss tonvikt på de undersökta tidningarnas innehåll i valtider.

1.5 Konkurrens och monopol i Kristianstad och Karlskrona

Kristianstad och Karlskrona är två utgivningsorter där utvecklingen i fråga om tidningskonkurrens gått motsatta vägar. Kristianstad har från att ha varit en tretidningsstad blivit en monopolort. Karlskrona har visserligen fått uppleva tidningsnedläggningar, men behållit konkurrens mellan två tidningar med olika politisk hemvist. Det är utvecklingen på dessa två orter som beskrivs i de olika undersökningarna.

Fem tidningar, tre i Kristianstad och två i Karlskrona, har ingått i undersökningarna. Två av tidningarna i Kristianstad är numera nedlagda. Kristianstads Läns Tidning, KLT, las ned vid utgången av 1954 och Kristianstads Läns

Demokraten, KLD, upphörde att utkomma vid 1957 års slut. Kristianstadsbladet, KB, Blekinge Läns Tidning, BLT, och Sydöstra Sveriges Dagblad, SSD, utges fortfarande.

1.5.1 Kristianstads Läns Tidning, h, 1896-1954

KLT startades 1896 och las tre år senare samman med Skånska Posten som startats i Kristianstad 1830. KLT började som middagstidning, men var från 1907 morgontidning. KLT startades för att bli ett "språkrör för de positivt inriktade konservativa kretsarna i staden och bygden".⁵⁶⁾

I ägarkretsen och styrelsen fanns ledande företagare och godsägare i Kristianstad och från orterna runt omkring.⁵⁷⁾

Under de sista åren var KLT ett förlustföretag. Större delen av aktiekapitalet förbrukades innan företaget upphörde med tidningsutgivningen i och med utgången av 1954. Under de sista åren hade tidningen visst bidrag från Högerns förlagsstiftelse.⁵⁸⁾

Under de 58 år som KLT utkom hade tidningen sju chefredaktörer. Längst på posten satt Emanuel Björck som var chefredaktör från 1906 till 1937. Tidningens siste chefredaktör var Hugo Carlsson. Han blev chefredaktör 1944 och satt kvar tills KLT las ner.⁵⁹⁾

1.5.2 Kristianstads Läns Demokraten, s, 1932-1957

Bakom starten av KLD fanns en sedan länge närd önskan hos de lokala socialdemokratiska partiorganisationerna att få en egen tidning med utgivning i Kristianstad. 1909 hade de första ansträngningarna gjorts, men det var först i samband med valet 1932 som de första numren av KLD kom ut.⁶⁰⁾

1932 ut trycktes tidningen på Auroras tryckeri i Ystad och kom ut en gång i veckan.⁶¹⁾

Förhoppningarna på KLD från de lokala partiorganisationerna var stora.

"Redan från början omfattades den med ett livligt intresse och partivännerna gjorde vid starten en verkligt ståtlig insats för att få den spridd. Sedan dess har tidningens upplaga ytterligare ökats och det är styrelsens bestämda mening att tidningen slagit igenom" skrev styrelsen i ett upprop inför 1932.⁶²⁾

Från 1933 kom KLD ut med tre nummer i veckan, 1934-35 med fyra nummer per vecka och från 1935 med sex nummer per vecka.⁶³⁾ Efter att ha varit middagstidning de 22 första åren övergick KLD till morgonutgivning i samband med KLTs nedläggning då även KB som dittills varit middagstidning gick över till morgonutgivning.

Uppgifterna om KLDs kapital vid starten varierar i olika källor, men en uppgift säger att det var blygsamma 16 744 kr och 60 öre. 1942 ombildades Kristianstads Tryckeriförening u p a, som fram till dess svarat för tidningsdriften, till AB Läns-Demokraten. Aktiekapitalet uppgick då till 86 900 kr. 60 000 kr kom från Arbetarpressens Förlagsaktiebolag, 23 650 kr från Tryckeriföreningen och resten från privatpersoner.⁶⁴⁾

Ekonomi var under tidningens alla år synnerligen vacklande. Från 1948 till tidningens nedläggning 1957 redovisas tillskott från ägarna på sammanlagt över en miljon kr.⁶⁵⁾

Chefredaktör på KLD var hela tiden Nils Elowsson.

1.5.3 Kristianstadsbladet, liberal, 1856 -

KB grundades 1856 och utkom med två nummer i veckan vid starten. 1866-86 gavs KB ut med tre nummer per vecka, 1887-91 med fyra nummer per vecka och från 1891 har tidningen varit sexdagartidning.⁶⁶⁾

Den drivande kraften bakom KBs tillkomst var kyrkoherden i Broby och Emmislöv, Christoffer Olofsson Angeldorff. Han var under en tid medarbetare i de båda konservativa stockholmstidningarna Svenska Biet och Morgonen.⁶⁷⁾

Under Angeldorffs ledning fick KB en konservativ prägel. Detta ändrades när Angeldorff lämnade tidningen. Efter några ägarbyten köptes tidningen 1874 av folkskollärare Axel Ljunggren och boktryckare Johan Larsson. Tidningens kurs blev nu liberal.⁶⁸⁾

KB ägdes därefter av två familjer ända fram till 1976. Ljunggren sålde 1918 sin halva till Sven Joel Olofson. Han efterträddes som ägare av sin son Christer Olofson 1952. Christer Olofson överlät i sin tur sin halva av KB till en liberal stiftelse 1976. Den andra halvan av ägarskapet har sedan 1874 gått i arv inom familjen Larsson.⁶⁹⁾

Eftersom KB under den allra största delen av sin tillvaro drivits som handelsbolag är det svårt att i efterhand visa tidningens ekonomiska ställning. Från 1952 till 1975 finns dock uppgifter som visar bruttoresultat, före avskrivningar och skatter, på mellan 200 000 och 1 500 000 kr per år.⁷⁰⁾

1951 gick Hässleholms Dagblad, folkpartistisk sexdagarstidning, upp i KB. Från förste november 1964 ingår KB tillsammans med Mellersta Skåne i en koncern som heter Södra Sveriges Tidningar.

Sedan 1874 har KB haft fyra chefredaktörer - Axel Ljunggren, Sven Joel Olofson, Christer Olofson och Olle Nilsson. Christer Olofson var chefredaktör från 1952 fram till 1979.

1.5.4 Blekinge Läns Tidning, liberal, 1869 -

BLT startades med en förklaring till liberalismen. "Tidningens tendens bliver sannt liberal" heter det i en anmälan i första numret.⁷¹⁾

När BLT startades fanns redan två tidningar i Karlskrona, Karlskrona Weckoblad och Blekinge-Posten. Den senare las ned redan 1875 medan Karlskrona Weckoblad, senare under namnet Karlskrona-Tidningen, utkom till 1935.⁷²⁾

Vid starten kom BLT ut två gånger i veckan. Utgivningsfrekvensen ökades därefter successivt och sedan 1906 kommer BLT ut med sex nummer i veckan.⁷³⁾

Under de första åren bytte tidningen ägare tätt. Därefter inträdde en stabilisering i ägarskapet. 1911 bildades AB Blekinge Läns Tidning.⁷⁴⁾

1959 köpte BLT Sölvesborgs-Tidningen och 1967 Växjöbladet. Tidningsgruppen fick namnet Sydöstra Götalands Tidningar.⁷⁵⁾ 1975 köptes tidningsgruppen av den stiftelse som äger Barometern i Kalmar. Växjöbladet, som behöll c-stämpeln hela tiden den ägdes av BLT, las ner i den form den dittills haft, men återupptod i centerns regi som veckotidning. 1976 köptes Karlshamns Allehanda av BLT. Åren närmast före försäljningen till Barometern hade tidningsgruppen haft ekonomiska svårigheter.⁷⁶⁾

Chefredaktörer på BLT från 1914 har varit Bengt Lindberg, Edvard Jönsson, Kurt Vastad, Jan-Eric Sundblad, Gösta Daninge och från 1971 Hans Bloom.⁷⁷⁾

1.5.5 Sydöstra Sveriges Dagblad, s, 1903 -

"Vi anse att ett sådant företags igångsättande här vara nödvändigt samtidigt som vi tro att om det lyckas oss föra detsamma fram det skall blifva af stor betydelse för vår rörelses framgång och utveckling här i det mörka och efterblifna Blekinge".⁷⁸⁾

På detta sätt informerades den socialdemokratiska partistyrelsen om starten av Blekinge Folkblad, sedermera Sydöstra Sveriges Dagblad eller Sydöstran. Året var 1903. Några förhoppningar om ekonomiskt stöd från Stockholm hade de som stod bakom tidningen uppenbarligen inte efter vad som framgår av brevet. Däremot hoppades man på moraliskt stöd. Med tanke på det minimala startkapitalet, 200 kr, hade Blekinge Folkblad säkerligen behov av allt stöd man kunde få.⁷⁹⁾

Starten hade föregåtts av försök med utgivning av enstaka tidningsnummer i Karlskrona. Det som definitivt fick i gång tidningen var stenhuggarstrejken 1909. Den visade behovet av en tidning som förde arbetarnas talan.⁸⁰⁾

Förläggare var en kooperativ andelsförening, Tryckeriföreningen Blekinge u p a. Knytningen till stenarbetarna framgår av att Blekinge Folkblads huvudredaktion i början fanns i Karlshamn. Ganska snart flyttades dock huvudredaktionen till Karlskrona.⁸¹⁾

SSDs första år var bekymmersamma. Inte minst genom utgivningen av den mycket uppmärksammade pamfletten Gula Faran från tidningens tryckeri kom SSD i blåsväder. Gula Faran gavs ut 1905. Under denna tid var ungsocialisten Carl G Schröder redaktör för tidningen.⁸²⁾

SSD hade dessutom stora ekonomiska bekymmer. 1906 antogs Blekinge Folkblad dock som partiorgan och fick samtidigt ett lån av partistyrelsen på 2 500 kr.⁸³⁾ De ekonomiska bekymren fortsatte dock och var ett ständigt återkommande ärende i skrivelser till centrala partiinstanser och i verksamhetsberättelser.⁸⁴⁾

Blekinge Folkblad utkom från början en gång i veckan. 1905 började tidningen ges ut två gånger i veckan, 1906 tre gånger och 1909 fyra gånger i veckan. 1919 blev tidningen sexdagarstidning och 1921 ändrades namnet till Sydöstra Sveriges Dagblad. Året innan hade tidningen övertagits av ett nybildat

aktiebolag, Tryckeriaktiebolaget Blekinge.⁸⁵⁾ Detta namn ändrades 1936 till Sydöstra Sveriges Dagblads AB.⁸⁶⁾ Företaget ingår i A-pressen AB.

Chefredaktörer på SSD har varit N J Kroon, Sven Törnqvist, Carl G Schröder, I A Henricsson, Algot Törnkvist, Gunnar Berg, Ture Höglund, Allan Andersson, Evert Larsson och sedan 1974 Erik Persson.⁸⁷⁾

Noter till kapitel 1

- 1) SOU 1975:79 sid 56
- 2) Thomsen (1972) sid 6, 511-512; Lund; Torsvik; Starck
- 3) Nixon & Hahn; Jackson sid 17; Emery & Emery sid 429-431 och 435-437
- 4) Høyer, Hadenius & Weibull sid 5-14
- 5) SOU 1975:79 sid 54; i dagspress ingår här tidningar som utges med minst två nummer per vecka
- 6) Ibid sid 53
- 7) SOU 1980:28 sid 179; för internationella uppgifter om ägarkoncentration se Nixon samt Nixon & Hahn
- 8) SOU 1980:28 sid 176-178; SOU 1975:79 sid 86
- 9) SOU 1975:79 sid 60; SOU 1980:28 sid 44
- 10) Vallinder (1974) sid 1-2 angående olika former av förbindelser mellan partier och tidningar; se även Hadenius, Weibull & Seveborg sid 16-27; Kronvall (1971) sid 7-12; för en studie av relationerna mellan det framväxande socialdemokratiska partiet i Finland och en redan etablerad press se Salmelin
- 11) Lundell sid 21-22
- 12) Gräs sid 15
- 13) SOU 1968:48 sid 7; samma argumentation återfinns i en norsk pressutredning. "Ett demokratiskt styresett er i praksis utenkelig uten den meningsbryting som daglig foregår i pressen om både lokale, nasjonale og internasjonale spørsmål. For å gi et allsidig og nyansert bilde er det nødvendig at en slik meningsbryting foregår i aviser med ulik politisk profil". Citat ur NOU 1973:22 sid 12
- 14) Bl a följande rapporter och betänkanden har lagts fram av utredningar och kommittéer som arbetat under 1960- och 1970-talen: Dagstidningarnas ekonomiska villkor, SOU 1965:22; Dagspressens situation, SOU 1968:48; Svensk Press. Statlig presspolitik, SOU 1975:79 samt Översyn av presstödet, DsB 1978:10. Trots alla utredningar infördes det viktigaste inslaget i presstödet, produktionsbidraget, efter enbart en intern departementsutredning

- 15) Furhoff(1967) sid 32 f; Thomsen (1968)
- 16) Sörmark sid 233-234
- 17) Høyer (1975) sid 84-104; Thomsen (1968); Furhoff (1978) sid 35; Jonsson sid 13-14; Hadenius & Weibull sid 90-91
- 18) SOU 1975:79 sid 181-187; DsU 1979:9 sid 78-91. För tidningar med högst 10 000 exemplar i upplaga är gränsen för självbärighet 60 procent
- 19) Høyer (1975) sid 305 f
- 20) Lundell sid 23-26
- 21) Ringdahl (1973) sid 294-296; Ejbye-Ernst m fl sid 20; jmf argument för och emot radiomonopolet i början av 1920-talet. Se Hultén
- 22) Ejbye-Ernst m fl sid 214
- 23) DsU 1979:9 sid 26-29. Det begrepp överspridd som används i Dagspresskommitténs forskningsrapport står för att en tidning är spridd utanför utgivningsområdet, DsU 1979:9 sid 22. Inom statsvetenskapen används begreppen överspridd och inomspridd om en tidning sprids till andra läsare än de som delar tidningens politiska uppfattning respektive bara sprids till partisympatisörer. Se Westerståhl & Jansson
- 24) Ejbye-Ernst m fl sid 214
- 25) Bigman; Nixon & Jones; Borstel; Kearl; Willoughby
- 26) Borstel
- 27) Nixon & Jones sid 314
- 28) Kearl sid 64
- 29) Rarick & Hartman
- 30) För ledarna gäller hypotesen om jämförelsen görs i absoluta spaltcentimeter
- 31) Rarick & Hartman använder Schramms begrepp "immediate-reward and delayed-reward news", se Schramm
- 32) Grotta
- 33) Ibid sid 250
- 34) Andra grundläggande inslag i den frihetliga pressideologin är demokratisering och fri etableringsrätt. Se SOU 1975:79 sid 94-96
- 35) Noelle-Neumann m fl sid 44-46
- 36) Noelle-Neumann m fl sid 46; Noelle-Neumanns resultat har debatterats och kritiserats i Västtyskland; se Noelle-Neumann; Aufermann; Knoche
- 37) Høyer (1971) sid 124
- 38) Ibid sid 124, 130 och 136
- 39) Se Ejbye-Ernst m fl; Svendsen; Gräs; Seeberg
- 40) Gräs sid 101-104
- 41) Ibid sid 113-117
- 42) Ibid sid 117-118

- 43) Medborgarna informeras sid 53-65
- 44) SOU 1975:78
- 45) Ibid sid 65
- 46) Ibid sid 68-69
- 47) Ibid sid 74
- 48) Ibid sid 75-76
- 49) Ibid sid 77
- 50) Ibid sid 82
- 51) Ibid sid 90
- 52) Ibid sid 91-92
- 53) Ibid sid 92
- 54) Vallinder (1971) sid 68; Westerståhl (1972) sid 104
- 55) SOU 1975:78 sid 109. Allmänna lokala nyheter var det mest lästa materialet i Arbetet, Göteborgs-Posten, Vestmanlands Läns Tidning, Falu-Kuriren och Dala-Demokraten; Kristianstadsbladet gjorde 1973 en observationsläsundersökning av två tidningsnummer. Bearbetningar av materialet visar att det mest observerade materialet var lokalt politiskt material från utgivningskommunen. Detta material hade under de två undersökningsdagarna t o m högre observationsvärden än allmänt lokalt material. Se Vem läser vad i Kristianstadsbladet? samt bilaga 4
- 56) Lindbom sid 62
- 57) Se t ex förvaltningsberättelserna 1942, 1943, 1944, 1947 och 1954
- 58) Förvaltningsberättelsen 1954
- 59) Lindbom sid 62-63
- 60) A-B Samorganisationen sid 199-200; Elowsson sid 159-161; upprop från styrelsen för Kristianstads Tryckeriförening u p a daterat september 1927; upprop troligen från 1929; upprop daterat 18 augusti 1932
- 61) A-B Samorganisationen sid 199-200
- 62) Upprop från 1932
- 63) Nilsson, Arbetarpressens Förlagsaktiebolag
- 64) Förvaltningsberättelsen 1942; A-pressens samorganisation sid 94
- 65) Förvaltningsberättelserna 1948-1958
- 66) Melén sid 24
- 67) Ibid sid 62-63
- 68) Ibid sid 63-64
- 69) Ibid sid 64-68, 75; KBs chefredaktör Sven Joel Olofson valdes 1911 in i Sveriges vänsterpressförenings förtroenderåd. Uppgiften hämtad ur Vallinder (1965) sid 42
- 70) Skriftliga uppgifter från direktör N-E Larsson, KB. 1974 var dock ett undantag. Detta år visade KB ett minus på 16 000 kr före avskrivningar

och skatt

- 71) Jönsson sid 8
- 72) Ibid sid 10, 76; Hillbom sid 11-14
- 73) Jönsson sid 16
- 74) Ibid sid 24-29, 32, 36, 42 och 51
- 75) Ibid sid 96 och 100
- 76) Årsredovisningarna 1973-77
- 77) Jönsson sid 112
- 78) Brev från Karlshamns arbetarekommun till partistyrelsen 1 november 1903
- 79) Ericsson sid 9
- 80) Ibid sid 5-6
- 81) Ibid sid 12-17; A-B Samorganisationen sid 113
- 82) Ibid sid 28-38; Schröder blev redaktör för Blekinge Folkblad 1 juli 1905.
Hans ungsocialistiska och anarkistiska idéer hade redan vid tillträdet på redaktörsposten i Blekinge fört Schröder på kollisionkurs med socialdemokratiska partiet. Gula Faran, bakom vilken officiellt stod en agitationskommitté utsedd av Kalmar socialistiska ungdomsklubb, trycktes på Blekinge Folkblad bakom ryggen på tidningsstyrelsen. Denna hade förbjudit leverans av tidningen innan den kontrollerats. Gula Faran var en pamflett riktad mot överhet och kapitalism. Den ledande artikeln slutade med "Vår lösen är: dolken i köttet". Gula Faran, 42 exemplar av 3 000 tryckta beslagtogs, väckte stor uppmärksamhet. Den borgerliga pressen och även de socialdemokratiska tidningarna förfasade sig. Schröder led nederlag på ett möte med arbetarkommunen i Karlskrona och lämnade redaktörsskapet några veckor efter publiceringen av Gula Faran.
- 83) Ibid sid 43
- 84) Se t e x brev 22 november 1923 och 21 september 1929 samt verksamhetsberättelserna 1910 och 1912
- 85) A-B Samorganisationen sid 113
- 86) Ericsson sid 73
- 87) Ericsson sid 7, 13, 20, 39, 73 och 87

Vårt yrke anses i dessa kretsar mera löjligt än egentligen brottsligt och ger anledning till många skämtsamma anspelningar, som naturligtvis upptagas med bonhomie;

Hjalmar Söderberg, Ur glömskan

2. Föreställningsramen

I detta avsnitt presenteras den föreställningsram som ligger till grund för avhandlingen. Den bygger på ett systemanalytiskt synsätt. Lokaltidningen ingår som en del i de olika lokala systemen. I sina aktiviteter i dessa system spelar tidningen en mer eller mindre aktiv roll. Kapitlet inleds med en diskussion om de lokala system som berörs i undersökningarna. Därefter följer en presentation av de mål som styr tidningens agerande i dess aktiviteter i de olika systemen.

2.1 Tidningen och de omgivande systemen¹⁾

Lokaltidningens omgivning består av ett antal system på lokal nivå, inomsamhälleliga system enligt Easton's modell. "Intra-societal systems would include such sets of behavior, attitudes and ideas as we might call the economy, culture, social structure of personalities".²⁾

Förutom de i citatet angivna systemen finns det politiska systemet, det övergripande systemet för den auktoritativa värdefördelningen enligt Easton.

Jag studerar två av de lokala systemens återgivningar i de undersökta tidningarna, nämligen det lokala politiska systemet och det lokala ekonomiska systemet.³⁾ Övriga system behandlas ej.

2.1.1 Det lokala politiska systemet

Vid avgränsningen av det lokala politiska systemet har utgångspunkten varit Easton's definition "a political system can be designated as those interactions through which values are authoritatively allocated for a society; this

is what distinguishes a political system from other systems that may be interpreted as lying in its environment".⁴⁾

Denna definition är avsedd att gälla det nationella politiska systemet. Gränsdragningen görs av Easton på geografisk basis. Inom det politiska systemet finns olika politiska delsystem.

"A number of subsystems can be defined within the political system. It is organizations of various kinds in their political (i.e. related to the authoritative allocation of values) respect".⁵⁾

Dessa organisationer kan alltså vara av olika slag. I avhandlingen görs avgränsningen så att de lokala politiska systemen (delsystem inom det politiska systemet) omfattar kommunernas auktoritativa fördelning av värden, inklusive krav och stöd som riktas till den process där den auktoritativa värdefördelningen görs.

Varje lokalt politiskt system omfattar en kommun inom de undersökta tidningarnas spridningsområden. Detta innebär kommunerna Hässleholm, Östra Göinge, Osby, Bromölla, Kristianstad, Sölvesborg, Olofström, Karlshamn, Ronneby och Karlskrona.

Liksom det övergripande politiska systemets omgivning kan indelas i två delar, inomsamhällelig och utomsamhällelig, kan det lokala politiska systemets omgivning karaktäriseras med dessa begrepp.

För det lokala politiska systemet gäller att det kommer längre ner i systemhierarkin inom såväl den inom- som den utomsamhälleliga omgivningen. Av särskild vikt för det lokala politiska systemet är relationerna till den inomsamhälleliga omgivningen på olika nivåer. Det lokala politiska systemet är således ett öppet system.

2.1.2 Det lokala ekonomiska systemet

Av de olika inomsamhälleliga systemen studerar jag den bild som lokaltidningarna ger av det lokala ekonomiska systemet. Det lokala ekonomiska systemet, som omfattar utbyte och fördelning av värden, är liksom andra inomsamhälleliga system "functional segments of the society with respect to which the political system ... is itself a component. In a given society the systems other than the political system constitute a source of many influences that

create and shape the conditions under which the political system itself must operate".⁶⁾

I motsats till i det politiska systemet är fördelningen av värden i det lokala ekonomiska systemet inte auktoritativ. Det lokala ekonomiska systemet är en del av det nationella ekonomiska systemet.

Geografiskt gäller samma analytiska avgränsning för de lokala ekonomiska systemen som för de lokala politiska systemen, dvs de tidigare uppräknade kommunerna. Även de lokala ekonomiska systemen är öppna system.

De lokala systemens utbredning och tidningarnas spridningsområden framgår av figur 2.1.

Aktörerna i de båda systemen är kommunfullmäktige, kommunala styrelser och nämnder, myndigheter och tjänstemän, politiska partier, företag, fackliga organisationer, arbetstagare, organisationer samt enskilda (aktörerna specificeras mer i detalj i avsnitt 5.1.4).

2.2 Tidningen som grindvakt

Lokaltidningarna fungerar som filter, grindvakter, mellan de lokala politiska och ekonomiska systemen och läsarna. Kurt Lewins begrepp gatekeeper, grindvakt, har fått stor betydelse för uppfattningen om hur journalister väljer ut det material som ska publiceras ur en större mängd tillgängligt material.⁷⁾

Genom David Manning White's studie⁸⁾ av en amerikansk telegramredaktör, Mr Gates, gavs studierna av grindvakterna en inriktning på nyhetsbyråmaterial och personliga faktorer som väglett en stor del av forskningen sedan dess.⁹⁾

I Sverige har en hel serie studier av urval av utrikesmaterial på olika tidningar gjorts. De har i huvudsak följt den uppläggning som White hade.¹⁰⁾

Dessa studier har gällt en grindvakt, den som telegramredaktören utgör. Andra studier har undersökt andra grindvakter och gällt andra materialtyper.¹¹⁾ Perspektivet har flyttats till den direkta informationsinsamling som journalisten gör och hans samspel med den som lämnar informationen, källan.

Betecknande för en hel del av de undersökningar som gjorts av grindvakter har varit att de mest sett till individens personliga egenskaper och individens

Figur 2.1 Tidningarnas spridningsområden (kartan grundar sig på TS-bokens indelning)

KBs spridningsområde ligger huvudsakligen inom tidningsområdena 24 och 25. Tidningen har dessutom viss spridning i Sölvesborg och Olofström i tidningsområde 23. BLTs och SSDs huvudsakliga spridningsområde är tidningsområdena 22 och 23. Tidningarna har dessutom viss spridning i Bromölla i tidningsområde 24.

egna uppfattningar som avgörande för det sätt på vilket han gör sitt materialval.

I en studie av grindvakter på en mindre amerikansk tidning dras bl a följande slutsatser: "A gatekeeper has at least three dimensions: a) the primary criterion imposed by the editorial policy and news practices of the paper; b) the group response to that criterion; c) individual reaction to the imposed criterion, group response or both".¹²⁾

Robert P Judd placerar in grindvakten i ett organisatoriskt sammanhang. Urvalet påverkas av den redaktionella linjen och den nyhetspraxis som finns på tidningen.

Hur urvalet av material kan påverkas av utgivarens inställning påvisas i en amerikansk undersökning av 17 tidningar i Kentucky.¹³⁾ Utgivarens inställning, den redaktionella linjen, var den viktigaste förklaringsfaktorn för det urval som gjordes från det totala tillgängliga byråmaterialet. Däremot hade den uppfattning som grindvakterna hade om sin läsekrets åsikter i den undersökta frågan mindre betydelse. Likaså sammansättning i fråga om yrke, inkomst o s v.¹⁴⁾

George Gerbner konstaterar i en undersökning av ett rättsfall i Frankrike att tidningarna oavsett partifärg hade en gemensam bas av information. Men utöver detta hade tidningarna material som skilde ut vänsterpress från kommersiell press och kommersiell press från högerpress. Gerbners slutsats är att de finns ett ideologiskt perspektiv från vänster till höger i de undersökta tidningarnas behandling av dramat. De kommersiella tidningarna, som strävar efter att nå så stor upplaga som möjligt av ekonomiska skäl, ligger mellan vänster- och högertidningarna på den politiska skalan. Avståndet är dock störst till vänstertidningarna.¹⁵⁾

Om grindvaktsbilden används på lokalt politiskt och ekonomiskt material i en lokaltidning kan kedjan från den första till den sista grindvakten se ut enligt följande (källan anses här inte vara en grindvakt som faller inom tidningens organisation)

- För det första sker ett urval vid val av uppdrag, vad som ska bevakas av redaktionen
- Nästa led är det urval som sker vid utförandet av uppdraget. Journalisten väljer att ta med vissa aspekter på en händelse och utelämna andra

- Efter materialinsamlingen sker en gallring av materialet. Detta urval kan göras av journalisten själv eller tillsammans med kollegor och redaktionsledning

- Det sista ledet är redigeringsurvalet. Det sker när de olika sidorna ska göras färdiga. Då görs ett urval av det material som till sist ska in i nästa dags tidning

Som framgått har olika faktorer använts för att förklara vad det är som styr grindvakternas urval. Jag ska närmast beskriva en modell för hur olika mål påverkar urvalet av det lokala politiska och ekonomiska materialet i lokal-tidningar.

2.3 Ideologier

Vilken roll medierna bör spela i ett samhälle och vem eller vilka som ska kontrollera dem anges i det aktuella samhällets press(medie)ideologi. "Ingenstans låter sig en nationell mediepolitik enkelt etiketteras. Det finns i alla system inslag av skiftande medieideologisk karaktär".¹⁶⁾

Fyra olika pressideologier, kanske snarare inriktningar av pressideologier, kan anges: den auktoritära, den kommunistiska, den frihetliga och den sociala ansvarsideologin. I figur 2.2 görs en komprimerad, och därmed ganska onyanserad beskrivning av de olika pressideologierna.¹⁷⁾

Den frihetliga pressideologin, som varit förhärskande i Sverige, har sina rötter hos John Milton, John Locke och inte minst John Stuart Mill och är en överföring till tidningsområdet av den liberala ideologin så som den kommer till uttryck inom politiken och ekonomin. En fri etableringsrätt på en fri marknad ansågs leda till en politiskt allsidig press. På denna idéernas mötesplats, som medierna skulle utgöra, gavs medborgarna möjlighet att fritt och självständigt bilda sig en egen uppfattning i politiska frågor.¹⁸⁾

Ansatser till en fri marknad fanns under pressens expansionsfas. När expansionen övergick i konsolidering och antalet kvarvarande tidningar blev allt färre stämde dock den frihetliga pressideologin allt sämre med verkligheten.¹⁹⁾

Etableringsrätten blev genom stora kapitalkrav begränsad, marknaden var inte längre fri och pressens sammansättning blev allt mer politiskt ensidig. Denna utveckling banade väg för en ny pressideologi, den sociala ansvarsideologin.

Figur 2.2 Innehåll i de fyra pressideologierna

	Auktoritär	Frihetlig	Kommunistisk	Socialt ansvar
Uppkomst	1500- och 1600-talens Europa	Slog igenom i England successivt efter 1700. I Sverige genom 1766 års tryckfrihetsförordning	Sovjet efter 1917	USA efter andra världskriget
Mål	Att stödja makthavarna samt att tjäna staten	Att upplysa, underhålla och uppnå tillväxt, men väsentligen att bidra till att söka sanningen och öververka de styrande	Att bidra till bevarandet av proletariats diktatur	Att upplysa, underhålla och skaffa sig publik, men huvudsakligen att se till att konfliktmaterial blir diskuterat
Vem har rätt att utnyttja pressen	De som fått de makt-havandes tillstånd	Alla som har tillräckliga ekonomiska medel att starta en tidning	Lojala och rättroende partimedlemmar	Alla som har något att säga
Hur kontrolleras pressen	Genom tillstånd samt ibland censur	Genom "självkorrigering" på "tankarveckling" på "tankarnas fria marknad" och genom rättsväsendet	Genom övervakning samt genom ekonomiska och politiska ingrepp från statens sida	Genom folkopinionen, genom publikens reaktioner och pressetiska regler
Vad är förbudet	Kritik av regimen och de styrande	Bl a förtal och uppvigling	Kritik av partiets styrande roll	Allvarliga ingrepp i erkända privata rättigheter och viktiga samhällsintressen
Vem äger pressen	Privat och offentlig äganderätt	I huvudsak privat äganderätt	Staten och godkända organisationer	Privat äganderätt, ibland med statligt ingripande

Enligt denna ideologi är massmedierna ingalunda alltid en idéernas mötesplats - men kanske ett forum för en någorlunda fri debatt och en någorlunda allsidig nyhetsförmedling. Staten är inte nödvändigtvis en fiende till yttrandefriheten, i alla fall inte den enda fienden. Tvärtom kan aktiva åtgärder från demokratiska statsmakters sida vara nödvändiga för att motverka långtgående koncentrationstendencer inom pressen, tidningsdöden.²⁰⁾

De som i första hand representerar de politiska och ekonomiska målen på tidningarna, tidningsägarna, har varit medvetna om att den nya situationen gör de kvarvarande tidningarnas position utsatt ur pressideologisk synpunkt.

Bl a har Svenska Tidningsutgivareföreningen, som representerar all dagspress, behandlat den förändrade situationen.²¹⁾

I ett uttalande som gjordes under tiden som den tredje pressutredningen arbetade föreslogs att tidningsföretagen med ökad kraft ska verka för att tidningarna i debatt och opinionsbildning med stor generositet ger utrymme åt partier, organisationer och andra röster än dem som tidningen företräder. Vidare att "tidningarna i fråga om nyhetsförmedlingen ger en bred, mångsidig och saklig information".²²⁾

I den sammanfattning av diskussionen under 1960- och 1970-talen som görs i den tredje pressutredningens betänkande blir slutsatsen att det är svårt att ange en entydig pressideologi för Sverige. "Läget i Sverige på det massmedieideologiska området kan närmast beskrivas som en på frihetlig (pressutredningen ersatte liberal med frihetlig för att undvika sammanblandning med annan liberal ideologi) grund baserad ansvarsideologi. Det typiska är dock att man inte formulerat de gränser som gäller för den nya situationen".²³⁾

Det blev 1972 års pressutrednings uppgift att skapa den överbyggnad som saknades i den nya situationen. Den ideologisyn som presenterades i pressutredningen kan ses som en vidareutveckling av den frihetliga ideologin och den sociala ansvarsdieologin.

Pressutredningen anger fyra funktioner för pressen²⁴⁾

- informationsfunktion
- kommentarfunktion
- granskningsfunktion
- gruppkommunikationsfunktion

Pressen fyller informationsfunktionen genom att ge medborgarna den information som är nödvändig för att de ska kunna ta ställning i samhällsfrågor.

Kommentarfunktionen uppfylls genom att pressen, fristående eller som språkrör för organiserade samhällsintressen, kommenterar vad som händer i samhället.

Genom granskning och kontroll av de inflytelserika i samhället kan pressen som allmänhetens företrädare uppfylla granskningsfunktionen. Gruppkommunikationsfunktionen uppfyller pressen genom att främja en kommunikation inom och mellan politiska, fackliga och ideella grupper i samhället.

2.4 Mål för tidningar

De funktioner som anges för pressen i pressideologin kan ses som de mål samhället sätter upp för tidningarna. Detta mål kan kombineras med mål som ställs upp på den enskilda tidningens nivå. Dessa senare mål kan vara av olika slag. Målet kan t ex vara att propagera för ett politiskt parti så att detta ska få så stort röstetal som möjligt, att ge ägarna så stor vinst som möjligt, att se till att orten har ett språkrör, att vara en trygg arbetsplats för de anställda och ge status åt ägarna i det lokala samhället. Här begränsas analysen till tre olika mål på tidningens nivå, de politiska, ekonomiska och journalistiska målen.

Med det politiska målet avses tidningens strävan att verka för en viss politisk idé. I Sverige har det kommit till uttryck genom att en tidning varit knuten till ett visst politiskt parti eller en politisk riktning. Anknytningen kan t ex vara genom ägarskap eller genom att tidningen stöder ett viss politiskt parti eller block.²⁵⁾

Det ekonomiska målet kan likställas med lönsamhet. Tidningen ses som en investering som ska ge avkastning i likhet med andra investeringar. Det ekonomiska målet behöver dock inte vara vinstmaximering. Det kan t ex vara tillväxt eller överlevnad.

Det journalistiska målet är kanske mindre självklart än de två andra. Det ska här knytas till den diskussion som förts och förs om professionaliseringen av journalistyrket.

Som exempel på tidningar där det politiska målet varit det främsta kan tas

de socialdemokratiska tidningarna när dessa startades. Den socialdemokratiska pressen grundades inte för att ge annonsintäkter utan för att vara ett medel i agitationen för lokala och centrala partiinstanser. Så var t ex Hjalmar Branting negativt inställd till tidningarnas beroende av annonser. Tidningarna skulle enligt Branting leva på prenumerationsintäkterna.²⁶⁾

För många borgerliga tidningar var däremot från starten ett av huvudmålen vinstmaximering.²⁷⁾

Och även om synen på annonseringen ändrats gäller fortfarande för den socialdemokratiska pressen, liksom för andratidningar i gemen, att de politiska målen sätts före de ekonomiska.²⁸⁾ Detta har t ex framkommit i diskussionerna om en ny socialdemokratisk morgontidning i Stockholm. Vid 1971 års LO-kongress där frågan var uppe till diskussion sa Sivert Andersson, ordförande i Metall-ettan i Stockholm

"Tyvärr kan inte en ny tidning av det här slaget ... ta upp upplagekonkurrensen med de borgerliga drakarna. Den uppgiften har Aftonbladet. Men det innebär att Aftonbladet både i fråga om sitt nyhetsmaterial och i övrigt blivit nedsnuskat av vältrande i kungahusets och andras svinaktigheter. Det är avarter som följer med att man måste driva en tidning kommersiellt och se till att den kan säljas i massupplagor. ... Vad vi behöver är en tidning som inte tar några kommersiella hänsyn, utan som kan bli en kvalitetstidning för debatt och information".²⁹⁾

Det är svårare att hitta exempel på tidningar där de journalistiska målen dominerat. Ett exempel på en tidning där detta varit och fortfarande i stor utsträckning är fallet är den danska tidningen Information.

I de följande avsnitten behandlas de olika målen närmare.

2.4.1 Det politiska målet

Framväxten av den politiska pressen i Sverige under 1800-talet var till stor del ett växelspel mellan de framväxande partierna och tidningarna. Redan etablerade tidningar anslöt sig till något av partierna. Partierna försökte i sin tur starta nya tidningar för att sprida sina idéer. För tidningarna blev anslutningen till en politisk riktning och förverkligandet av den politiska riktningens idéer en del av organisationens mål.

Strävan efter att förverkliga en tidnings politiska mål bygger på förutsättningen att pressen har någon form av politisk påverkan på läsarna.

Politiker tillskriver inte sällan dagstidningar stor politisk betydelse. I sin bok om Aftonbladet ger Sven Sörmark ett par konkreta exempel. Kurt Samuelsson var i början av 1960-talet chefredaktör för Aftonbladet. Under början av hans period på tidningen hade Aftonbladet mycket stora upplageframgångar. Statsrådet Ulla Lindström ansåg sig nästan månad för månad kunna finna en överensstämmelse mellan Kurt Samuelssons ledare och upplagens fluktuationer. Sörmark själv är mer skeptisk. Han betonar i stället det journalistiska arbetets betydelse för en tidnings framgång.³⁰⁾

Även på det lokala planet anser politikerna att pressen är mycket viktig. Detta gäller både i dess funktion som informationsväg för politikerna om lokala opinioner och som plattform för politikerna när dessa vill nå ut med sina budskap till allmänheten.³¹⁾

Pressforskare har försökt klarlägga samband mellan presstyrka och partival. Resultaten är ganska svårtolkade och pekar i regel hän mot att om massmedierna över huvud taget haft någon effekt så är den blygsam och sambanden svåra att mäta. Det är svårt att isolera pressvariabelns betydelse när det gäller att belägga samband mellan tidningsläsning och politisk uppfattning.³²⁾

Det finns dock resultat som pekar på att i frågor där uppfattningarna inom partierna inte är enhetliga kan pressen ha en direkt politiskt opinionsverkande effekt. Bl a är 1980 års folkomröstning om kärnkraften ett sådant fall. I sådana situationer är det tänkbart att medierna får en mer självständig roll i förhållande till andra påverkansfaktorer, t ex personlig påverkan.³³⁾

Av undersökningar i stil med de ovan angivna är det nära till hands att dra slutsatsen att massmedier, alltså även lokala dagstidningar, inte har någon direkt politisk betydelse. Men då betraktar man begreppet massmedieeffekter alltför snävt.³⁴⁾

När man talar om den politiska effekten av massmedier kan olika slags effekt avses.³⁵⁾ De mest långtgående effekterna finns när massmedierna är en direkt orsak till en politisk handling. Ett annat slags effekt är när massmedier fungerar som en katalysator. Det är den enskilde som påverkas av massmediernas innehåll. För individen har massmedierna politisk effekt på olika sätt. Massmedierna bidrar till att öka individens information. I vissa fall kan de bidra

till att ändra individens attityder och i en del fall bidra till ändringar i individens politiska beteende. Effekterna kan gälla på kort eller lång sikt.

En viktig del av frågan om lokaltidningars eventuella politiska effekt är deras roll i den lokala informationen. En del av invånarna i en kommun har i vissa fall personlig kontakt med händelser i de lokala politiska och ekonomiska systemen. I andra fall ger numera lokalradion, tidigare regionalradion, information. Dessutom skriver regional- och rikstidningar i bland om händelser i de lokala systemen. Men den största delen av den löpande informationen om lokal politik och ekonomi får kommuninvånarna via de lokala tidningarna. Alldeles speciell blir situationen på orter där informationen når kommuninvånarna genom en enda tidning. Här kan tidningen ha ett inflytande på den lokala situationen genom att den via sitt innehåll är med och gör upp den lokala "dagordningen",³⁶⁾ d v s den fäster uppmärksamheten på vilka ämnen och händelser som diskuteras eller har avgjorts av olika instanser. Dagordningsfunktionen kan även styra den inriktning rapporteringen av en viss händelse får i andra medier.

Halloran m fl visar detta för rapporteringen från en demonstration i Storbritannien. Den ram som det första mediet sätter för den kommande demonstrationen blir den som gäller för rapporteringen när demonstrationen verkligen inträffar. Detta trots att demonstrationen inte fick det förlopp som den ursprungliga inriktningen föreskrev.

Förutom för de "vanliga" medborgarna har de lokala tidningarna stor betydelse för de kommuninvånare som är speciellt politiskt intresserade, inte minst kommunpolitiker.

"... (they) are very interested in what is presented as news, and these people, inevitably, tend to include the influentials. What they read is important".³⁷⁾

2.4.2 Det ekonomiska målet

Det som gör journalistiken till en ekonomiskt relevant verksamhet är att dagstidningar drivs som företag. Tidningsutgivning är en industri. Tekniken kräver stora investeringar som kräver stora upplagor. Detta har drivit fram en omstrukturering av pressen. Tidningsnedläggningar har lett till tidningskoncentration och ensamtidningar.

Tidningarnas ekonomi baseras på deras framgångar på två marknader - upplagemarknaden och annonsmarknaden. En avgörande roll för en tidnings möjligheter att nå det ekonomiska målet spelar annonserna. Annonserna ger en prenumererad tidning ca två tredjedelar av dess inkomster. Den andra stora inkomstkällan, prenumerationsintäkterna, kan inte ensam ge tidningen de nödvändiga intäkterna.

Den ekonomiskt svaga tidningen kan i huvudsak inrikta sig på det politiska målet. En möjlig kompromiss mellan de politiska och ekonomiska målen är att uppfyllandet av det ekonomiska målet går precis så långt att det räcker för att fortsätta utgivningen utan förlust. Det ekonomiska målet är då underordnat i förhållande till de båda andra målen.³⁸⁾

Den tidning som har ekonomiskt övertag på en marknad har möjlighet att uppnå flera av de tre målen. Åtminstone gäller det i princip. Strävan efter realisering av ett av målen kan leda till att möjligheterna att realisera de andra målen minskas. Exempelvis kan uppfyllandet av det ekonomiska målet bygga på att tidningens innehåll måste anpassas till en bred läsekrets. Innehållet kan då inte vara alltför partipolitiserat vare sig på ledarsidan eller på nyhetsplats. Det politiska målet, påverkan av läsarna i en viss riktning, blir då svårare att realisera.

"I denne brytningen mellom det politiskt sett ønskerdige och det økonomiskt sett forsvarlige ligger et av pressens uløselige dilemma. Avisen kan sjelden vinne for meget på den ene kant ute å måtte ofre noe på en annen".³⁹⁾

Tidningarnas livsduglighet blir således beroende av en produktanpassning till marknaden. Produktanpassningen bygger på vad som kan antas vara läsarnas (och tidningens) intressen och vilka av dessa intressen som tidningen väljer att tillgodose. Det politiska målet skiljer sig inte från det andra innehållet när det gäller produktanpassningen. De politiska principer tidningen följer måste formuleras på ett sätt som inte avskräcker de läsare tidningen fått. Detta är minimikravet på rationell handling enligt maximen om vinstmaximering.⁴⁰⁾

Svennik Høyer anser att tidningsmarknaden inte i något väsentligare avseende skiljer sig från andra marknader. De särdrag som finns hos tidningsmarknaden är den lokala prägel och de stora möjligheterna till kvalitetsdifferentiering.⁴¹⁾

Företagsekonomiska modeller har således använts för att analysera varför en viss tidning har ett visst innehåll. "Wenn Massenmedien in einer demokratisch verwalteten Industriegesellschaft auf Absatz angewiesene Wirtschaftsunternehmen sind, dann passen sie sich in extremer Weise den vermeintlichen Interessen ihrer Rezipienten an".⁴²⁾

Det ekonomiska målet är här definierat som att tidningarna ska ge ett sådant ekonomiskt resultat att ägarna, eller utomstående, inte behöver skjuta till medel för att tidningen ska överleva och utvecklas i takt med branschen i övrigt.

2.4.3 Det journalistiska målet

Förutom de politiska och ekonomiska målen har det journalistiska målet betydelse för tidningens redaktionella innehåll. Det journalistiska målet bestäms dels av faktorer som är unika för en viss redaktion, som sammansättningen av redaktionspersonalen och redaktionella traditioner på just den tidningen, dels av faktorer som är gemensamma för journalistyrket som sådant.

Sådana faktorer är dels yttre som tryckfrihetslagstiftningen och annan lagstiftning, dels nyhetsvärderingen så som den påverkas av journalistyrkets professionalisering.

"Journalisten är genom sitt arbete bärare och förmedlare av de demokratiska traditionerna och strömningarna i samhället. Det specifika i arbetssituationen uttrycks inte minst därigenom att journalisten åtnjuter grundlagsskydd för sitt arbete".⁴³⁾

Tryckfriheten reglerar medborgarnas rättigheter när det gäller att ta del av offentliga handlingar och information. Journalisterna som använder sig av dessa rättigheter har här en gemensam bas för sin yrkesutövning. Den journalistiska yrkesrollen påverkas också av lagarna om sekretess, upphovsrätt och rätten till fotografisk bild. Såväl tryckfrihetslagstiftningen som övriga lagar ingår i det specifika samhällets pressideologi. De förs därför här till det pressideologiska målet.

Vad som är en nyhet är både en del av mytbildningen inom journalistyrket och ett område som inom medieforskningen ägnats stort teoretiskt intresse. Nyhetsvärderingen hör nära samman med den tidigare beskrivna grindvaktsskedjan och "nyheten" är en produkt av denna kedja.

Nyhetsbegreppet tillhör yrkets mytbildning på så sätt att journalister ska ha näsa för nyheter, ha "det" i fingrarna. Ofta har journalister, även när de är mitt inne i arbetet, svårt att förklara varför en viss händelse blir en nyhet på bekostnad av en annan händelse.⁴⁴⁾

Svenska journalistförbundet säger i sitt handlingsprogram från 1977: "Den enskilde journalisten arbetar med att förmedla fakta och opinioner. Några allmänt erkända principer för urval och redovisning av fakta och opinioner finns inte. I de etiska reglerna för press, radio och TV fastslås dock journalistens skyldighet att ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan fakta-redovisning och kommentar. Likaså framgår av de etiska reglerna skyldighet att inte ge efter för påtryckningar från redaktionellt utomstående i avsikt att hindra eller inskränka berättigad publicitet".⁴⁵⁾

Denna ståndpunkt har i Svenska journalistförbundets handlingsprogram från 1980 slipats till och i större utsträckning än tidigare försöker man där ge anvisningar om en nyhetsbedömning som grundas på "god journalistik".⁴⁶⁾

I handlingsprogrammet från 1980 sägs: "Svenska journalister bör dock inte samlas kring en enda nyhetsbedömning".⁴⁷⁾ I den "goda journalistiken" ingår att

- urvalet av information normalt ska göras av ansvarskännande journalistiska yrkesutövare
- ständigt ifrågasätta rådande fördomar och undvika att skapa nya
- informationsutbudet ska präglas av allsidighet och saklighet
- skillnad görs mellan nyheter och kommentarer
- bevakningen också ska inriktas på vad makthavarna och andra aktörer i samhället inte vill ha spritt
- analyser, bakgrunder och översikter som sammanställer sammanhang, helheter och tendenser måste göras med i möjligaste mån redovisade utgångspunkter
- det ställs strängare krav på faktakontroll⁴⁸⁾

P G Holmlöv gör i sin avhandling Lokalt pressen och kommunalpolitiken⁴⁹⁾ en genomgång av olika operationaliseringar på nyhetsvärde som forskare använt.

Slutsatsen blir densamma som journalistförbundets: några allmänt erkända principer för urval och redovisning av fakta finns inte. Holmlöv använder efter sin genomgång själv den kriterielista på nyhetsvärde som Johan Galtung och Mari Holmboe Ruge⁵⁰⁾ ställt upp. Denna lista omfattar följande kriterier:

Dygnsrytm (anpassning till tidningens och journalisternas arbetssätt och arbetstider), pregnans (händelsen ska avteckna sig mot bakgrunden), kontinuitet (en gång rapporterade händelser tenderar att återkomma), variation (tidningens innehåll ska vara en balanserad helhet), sensation, negativitet, konflikt, personorientering, storlek, prominens (händelser som berör personer ur den politiska och ekonomiska eliten har försteg), närhet och relevans (händelsen ska beröra läsaren).

Höga värden på de olika faktorerna antas öka sannolikheten för att en händelse ska betraktas som en nyhet och bli publicerad. Holmlöv undersöker om de uppräknade nyhetsvärdesfaktorerna samvarierar med nyhetsurval och nyhetsutformning i lokalt politiskt material. Han finner att fyra nyhetsvärdesfaktorer har betydelse i det material han undersöker: prominens, storlek, personlig anknytning samt negativitet/konflikt.⁵¹⁾

Nyhetsvärderingen kan antas påverkas av den grad av professionalisering som journalistyrket har uppnått vid en viss tidpunkt. Med professionalisering menas här om journalistyrket håller på att eller kan utvecklas till en profession av samma slag som t ex läkar- och advokatyrförhållanden. Professionaliseringen kan vara individuell eller kollektiv. Den individuella professionaliseringen är en socialiseringsprocess. I den kollektiva professionaliseringen är det hela yrkesgruppen som förskjuts mot ett professionellt stadium. Det är journalistyrkets förändring när det gäller den kollektiva professionaliseringen som menas när professionalisering diskuteras i detta avsnitt.⁵²⁾

Liksom när det gäller nyhetsvärdeskriterierna saknas en samstämmig uppfattning bland såväl journalisterna själva som forskarna. I Sverige har bl a Lars Furhoff och Swen Windahl diskuterat journalistyrkets professionalisering.⁵³⁾

Windahl karaktäriserar journalisternas grad av professionalisering som "semi-professionals". Han säger vidare att: "Journalistyrket kan sägas vara i början av en professionaliseringsperiod, och av yttre tecken att döma finns en strävan att fortsätta processen".

Furhoff som menar att det saknas en pressideologi som täcker situationen med monopoltidningar anser att lösningen ligger i en ideologi som bygger på journalistyrkets professionalisering.⁵⁴⁾

Variabler som används för att ange en yrkesgrupps professionaliseringsnivå är: inställning till och omfattning av utbildning, relationer till klienter, inställning till autonomi, förekomst av etisk kod och professionella organisationers roll.⁵⁵⁾

Inslag av professionalisering i journalistyrket är att

- det finns utbildning som ger träning för yrkesrollen
- viss kontroll utövas via etiska regler
- journalisternas fackliga organisation fyller flera av de funktioner som professionella organisationer anses ska fylla⁵⁶⁾

Även om inte mer än ca hälften av dem som rekryteras till journalistyrket har genomgått journalisthögskola finns i dessa journalister en kärna som till viss del har en gemensam uppfattning om den journalistiska yrkesrollen.⁵⁷⁾ Inflödet i journalistkåren av medlemmar utbildade vid journalisthögskolor har dessutom lett till att en annan aspekt av professionaliseringen stimulerats - kontinuerlig fortbildning inom yrket.⁵⁸⁾

De etiska reglerna för utövningen av den journalistiska yrkesrollen finns dels i Spelregler för press, radio och TV, dels i kollektivavtalet mellan Tidningarnas arbetsgivareförening och Svenska journalistförbundet. Vägledning för den journalistiska yrkesrollens utövande ges vidare i de fackliga handlingsprogram som fastställs vid journalistförbundets kongresser.

Svenska journalistförbundet fyller flera av de funktioner som en professionell organisation anses ska fylla. Förbundet har visat intresse för utbildning, monopolisering av sysselsättningen inom yrket, yrkets statushöjning samt kontroll av tillträde till yrket.

Det finns också kriterier på professionalisering där journalistyrket inte når särskilt högt på skalan. Strävan efter autonomi hindras dels av ansvarig utgivares ställning enligt tryckfrihetsförordningen, dels av att journalistförbundet inte har något reellt sanktionssystem. Vidare har journalistförbundet

svårt att kräva monopol på sysselsättningen. Rekryteringen till yrket går på många olika vägar. Klientinriktningen är också komplicerad. Vem är klienten? Är det i alla situationer läsaren?⁵⁹⁾

I journalistförbundets handlingsprogram från 1980 anges klienterna till "... det (är) journalistikens uppgift att ge megafoner till dem som har små eller inga möjligheter att göra sina röster hörda och att underlätta för dessa att ta del av andras budskap. Journalistiken ska i första hand tjäna de maktlösa - inte makthavarna".⁶⁰⁾

Hur ska det journalistiska målet definieras? Som framgått av dels Windahls resultat, dels jämförelserna mellan journalistförbundets handlingsprogram från 1977 och 1980 så finns ansatser till en precisering av journalisternas uppgifter och därmed det journalistiska målet. Denna precisering har pågått under lång tid. Här ska det journalistiska målet bestämmas till att det redaktionella innehållet ska produceras utan bindningar till någon speciell maktgrupp samt med en kritisk inställning till makthavare och andra aktörer i samhället.

Uppfylllandet av det journalistiska målet leder därför till konflikter med såväl det politiska som det ekonomiska målet. Exempel på konflikter med det politiska målet är att tidningsledningen vill utnyttja det redaktionella nyhetsinnehållet för att stödja ett visst politiskt parti utan att publiceringen är motiverad ur nyhetssynpunkt.

Exempel på konflikter med det ekonomiska målet är när redaktionen inte vill publicera en artikel som inte är motiverad med utgångspunkt från det journalistiska målet, men som en annonsör anger som en förutsättning för att annonsera.⁶¹⁾

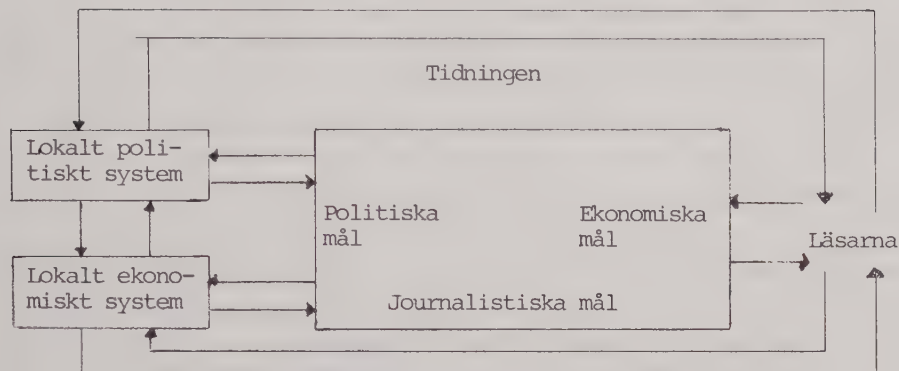
2.5 Sammanfattning av referensramen samt undersökningens frågeställningar

Föreställningsramen sammanfattas i figur 2.3. Tidningen förmedlar en bild av de lokala politiska och ekonomiska systemen till sina läsare. Bilden är beroende på de olika målen och urvalsstegen mer eller mindre fullständig. Förskjutningen mellan bilden och verkligheten markeras i figuren genom ett filter, våglinjen till vänster. Läsarna väljer att ta emot hela eller delar av den bild som tidningen ger. Detta läsarurval markeras i figuren genom våglinjen till höger.

Figur 2.3 Tidningen, målen och de lokala systemen

Samhällets pressideologiska mål

Omgivande system på olika nivåer

Omgivande system på olika nivåer

Tidningen har också en ambition att påverka såväl de olika systemen som läsarna. Systemen, eller snarare dess medlemmar, har i sin tur ambition att påverka tidningen. I detta utbyte finns inte några ensidiga vägar. Utbyten sker även direkt mellan de olika delarna i figuren.

Tidningen styrs i sitt agerande av de fyra mål som finns utsatta i figuren. I centrum för avhandlingen står hur de tre målen på tidningsnivå påverkar det lokala politiska och ekonomiska innehållet i olika konkurrenssituationer. Med ledning av de föregående beskrivningarna av målen kan följande allmänna antaganden om målens inverkan på det lokala politiska och ekonomiska innehållet göras.

Det ekonomiska målet leder mot en tidning som i sitt innehåll vänder sig till en så stor läsekrets som möjligt. Detta bör leda till en avpartipolitiserad tidning. Grupper som är tillräckligt stora för att utgöra en marknad för tidningen får större uppmärksamhet än mindre grupper. Speciellt gäller detta grupper som tidningen traditionellt inte varit lierad med. För en borgerlig tidning gäller detta fackföreningar, arbetare, socialistiska partier samt andra grupper med anknytning till arbetarrörelsen. Samtidigt pekar det ekonomiska målet mot att kritik och kontroversiella ämnen ska hållas tillbaka. Den grupp som har ett potentiellt stort inflytande på tidningens ekonomi,

annonsörerna, får inte stötas bort. Det politiska målet motverkar delvis det ekonomiska målet. Den gamla bindningen till en viss politisk grupp finns enligt det politiska målet kvar. Detta bör slå igenom även i vilka grupper som kommer fram i det lokala ekonomiska materialet samt vilka grupper som kritiseras och vilka som stöds.

Det journalistiska målet pekar mot en breddning av såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet. Detta eftersom en journalistik som följer det journalistiska målet bör leda till en jämnare fördelning av bevakningen. Det journalistiska målet leder också till en ökning av kritik och en minskning av stöd.

De antagna sambanden mellan de olika målen framgår av tabell 2.1. Plustecken står för att uppfyllandet av målet antas leda till att den markerade effekten på innehållet är positiv. Minustecken står för motsatsen.

Tabell 2.1 Tidningsmålenas betydelse för det redaktionella innehållet

	Politiskt mål	Ekonomiskt mål	Journalistiskt mål
Partipolitisering	+	-	-
Öppenhet	-	+	+
Granskning och kontroll	-	-	+

Att mäta en viss tidnings innehåll mot en etablerad standard är inte möjligt eftersom någon sådan standard inte finns. Det är inte heller min avsikt att försöka fastställa de exakta relationerna mellan de olika målen. Syftet med undersökningen är att studera i vilken riktning utvecklingen går för olika tidningar, och om detta stämmer med målmodellens antaganden.

Undersökningen gäller en relativt lång period, 27 år, och tidningarna och deras innehåll har påverkats av allmänna yttre förändringar. Näringslivet förändras t ex genom att jordbruket får mindre betydelse. Dessa yttre förändringar antas verka med samma effekt på alla tidningarna. Regionala skillnader kan dock tänkas förekomma. Metodiskt har jag försökt kompensera för de allmänna faktoreernas inverkan genom att välja två tidningssituationer i samma del av landet för undersökningen. Se även kapitel 5.

Vilka antaganden om innehållet i de tidningar som ingår i undersökningen kan man göra med hjälp av målmodellen?

Kristianstadsbladet är den tidning i undersökningen som först haft konkurrens och därefter blivit monopoltidning. De ekonomiska och journalistiska målen bör dominera över det politiska målet på KB. Tidningen bör ha nått en större grad av avpartipolitisering och större jämnhet i gruppresentationen än de tidningar i undersökningen som fortfarande har konkurrens, d v s Blekinge Läns Tidning och Sydöstra Sveriges Dagblad.

I såväl BLT som SSD ska det politiska målet ha större betydelse för innehållet än i KB. Avpartipolitiseringen ska inte ha gått lika långt i dessa tidningar som i KB.

För det ekonomiska målet bör finnas skillnader mellan de två tidningarna i Karlskrona. I BLT får det ekonomiska målet större genomslag på det redaktionella innehållet än i SSD.

För det journalistiska målet kan antas att det finns vissa skillnader mellan de tre tidningarna när det gäller målets möjligheter att hävda sig i konflikter med de andra två målen.

KB antas ha en bredare klientinriktning än såväl BLT som SSD. Mellan BLT och SSD antas inte finnas någon skillnad i klientinriktningen utom när det gäller vilka klienterna är.

Eftersom de journalistiska och ekonomiska målen i viss mån samspelar på KB bör det journalistiska målet ha större genomslagskraft i KB än i BLT och SSD. Det journalistiska målet antas också ha större genomslagskraft på BLT än på SSD. Detta antas mot bakgrund av det politiska målets förmodade starkare ställning på SSD.

Diskussionen om relationerna mellan målen och dessas effekter på det lokala politiska och ekonomiska innehållet leder fram till följande tre påståenden som prövas på de undersökta tidningarna.

I jämförelse med tidningar som behållit konkurrens är KB i icke-konkurrens

1. Mer avpartipolitiserat i det lokala politiska materialet

2. Mer öppet i det lokala ekonomiska materialet

3. Mer benäget att utöva kontroll- och granskningsfunktionerna i såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet

Hur de tre påståendena prövas med hjälp av olika mått framgår av kapitel 5.

Noter till kapitel 2

1) Vid överföringen av Easton's begrepp till de lokala systemen har jag använt de översättningar som Leif Johansson använt för det landstingskommunala systemet i sin avhandling Landstingskommunerna. Organisation, beslutsprocess och serviceutbud

2) Easton sid 21-22

3) Den uppdelning i lokala politiska och ekonomiska system som görs här är inte invändningsfri. Bl a finns invändningen att det ekonomiska systemet inte kan separeras från det politiska. Dag Anckar menar att om man studerar kommunens lokala politiska system så ingår den värdefördelning som handhas av ledningen för ett stort industriföretag, "som inom kommunen uppfattas agera i en värdefördelande roll vad t ex sysselsättning och utkomst beträffar". (Anckar sid 33)

På en högre nivå behöver däremot enligt Anckar företagets värdefördelning inte ingå i det politiska systemet.

Generella definitioner av det politiska systemet där värdefördelningen i företagen ingår finns t ex hos Abrahamsson "... om politik gäller fördelningen av samhällets värden och maktens utövning vid denna fördelning, blir också företagens åtgärder en del av politiken. De utgör 'privata regeringar', visserligen inte i den meningen att de har möjligheter till utövande av våldssanktioner som staten, men däremot genom att de definierar en stor del av levnadsbetingelserna för medborgarna". (Abrahamsson sid 141). En liknande definition finns hos Martinussen. (Martinussen sid 15-16)

4) Easton sid 21

5) Lundqvist sid 43

6) Easton sid 22

7) Lewin

8) White

9) White har fö kritiserats för att han inte tagit med vissa element i Lewins begrepp eller också tolkat dem annorlunda än Lewin. Se Brown sid 595-597

10) Se t ex Kask, Thorén och Szepanski

11) Carter; Chibnall

- 12) Judd sid 40
- 13) Donohew
- 14) Ibid sid 66-68
- 15) Gerbner
- 16) Ringdahl (1975) sid 210
- 17) Sammanställning i figur 2.2 bygger på Siebert m fl sid 16-17. Givetvis utgör sammanställningen en stark förenkling av innehållet i de fyra press-ideologierna, se Siebert m fl; se även Ringdahl (1975) samt Vallinder (1971) sid 7-19
- 18) Vallinder (1971) sid 15-19
- 19) Furhoff (1974) sid 10
- 20) Vallinder (1971) sid 15-19
- 21) Presspolitiskt uttalande antaget av TUs föreningsmöte 1975-03-10
- 22) Ibid sid 2-3
- 23) SOU 1975:79 sid 123
- 24) Ibid sid 126-129
- 25) Vallinder (1971) sid 1-2; Hadenius, Weibull & Seveborg sid 16-27
- 26) Hadenius, Weibull & Seveborg sid 85-86, 100, 103 och 170
- 27) Ibid sid 85, 100
- 28) SOU 1974:102, spec sid 49-95
- 29) Sivert Andersson refererad i Bjelf, Nordin & Thalén sid 44-45
- 30) Sörmark sid 200
- 31) SOU 1975:78 sid 136-138
- 32) Westerståhl & Jansson; Westerståhl (1965) sid 43-45
- 33) Johansson (1980) sid 40-42, 45-46
- 34) Seymour-Ure sid 15-63, spec sid 21-22, 41-43 och 62-63
- 35) För sammanfattningar och översikter av forskning om massmediers effekter se McQuail; Kronvall (1975) sid 19-20; Nowak sid 8-29; Hadenius & Weibull sid 367-387
- 36) Angående "agenda-setting function" se McCombs & Shaw; McLeod, Becker & Byrner. Liksom vid andra effektstudier på medieområdet är relationerna mellan olika variabler svårbestämda. Se Sohn sid 333; Atwood, Sohn & Sohn sid 576; Williams & Larsen sid 748-749
- 37) Cox & Morgan sid 25-26
- 38) Nilsson (1975) sid 27-28
- 39) Høyer (1974) sid 3
- 40) Ibid sid 5
- 41) Ibid sid 6
- 42) Citat ur Kioch sid 12
- 43) Olsson sid 67

- 44) Halloran, Elliott & Murdock sid 88
- 45) Fackligt handlingsprogram sid 7
- 46) Ståndpunkter sid 3-4
- 47) Ibid sid 4
- 48) Ibid sid 3-4
- 49) Holmlöv sid 24-52; Fjaestad & Nowak sid 64-119; Badii & Ward
- 50) Galtung & Holmboe Ruge; för en kritisk granskning av Galtung & Holmboe Ruge se Rosengren
- 51) Holmlöv sid 185; för en prövning av Galtung & Holmboe Ruges lista på en grupp internationella journalister och internationellt material se Peterson
- 52) Windahl & Rosengren sid 466-467; angående den individuella professionaliseringen se avhandlingens kapitel 3. Redaktionen och omgivningen
- 53) För en sammanfattande diskussion av utvecklingen av professionaliseringsbegreppet inom massmedierna i de nordiska länderna se Høyer & Lorentzen
- 54) Windahl sid 197; Furhoff (1974) sid 201
- 55) Windahl sid 153-154; se även Furhoff (1974) sid 203
- 56) Windahl sid 167-169, 238-241; Furhoff (1974) sid 204-210
- 57) Furhoff (1974) sid 206; Johnstone, Slawski & Bowman fann i en undersökning positiva samband mellan utbildning hos journalister och inställning till aktiv journalistik (som motsats till passiv avspeglade journalistik), sid 531-532; Windahl fann dock att sambandet mellan professionell orientering och formell utbildning var negativt, sid 238
- 58) Denna verksamhet stöds av samhället. Vid högskolan i Kalmar finns en speciell institution för fortbildning av journalister. Denna arrangerar fortbildning för yrkesverksamma journalister dels med grundläggande journalistutbildning, dels utan grundläggande journalistutbildning
- 59) Windahl sid 167-169
- 60) Windahl sid 238-241; Furhoff (1974) sid 206-208
- 61) Ståndpunkter sid 3
- 62) En följd av konflikter mellan journalistiska och/eller politiska mål å den ena sidan och ekonomiska mål å den andra kan bli annonsbortfall. Ett av de mer omdiskuterade fallen av förment annonsbortfall är GHT i början av andra världskriget. Lokala köpmän protesterade mot GHTs kritiska inställning till det nazistiska Tyskland. Sverker Jonsson som försökt klarlägga om en annonsbojkott mot GHT verkligen förekom kommer till följande slutsats: "Man kan konstatera, att flera indicier tyder på att GHT varit utsatt för en annonsbojkott under krigets första år, även om några definitiva slutsatser inte låter sig dragas av det bearbetade materialet. Frågan om

det förekom någonbojkott, är emellertid ur konkurrenssynpunkt av mindre vikt, eftersom det har konstaterats att de ekonomiska konsekvenserna varit negligerbara. Annonsbojkotten är mer intressant som ett politiskt än som ett ekonomiskt fenomen". (Jonsson sid 90-94, spec sid 94)

... Tidningen kräver varje dag nya mödor och nya ansträngningar av sina slavar. Vad som är morgon och afton för andra människor gäller inte för dem, deras arbete blir aldrig avslutat och fullbordat. När pressen börjar brumma är dagen slut, deras arbete lever för några timmar och hör sedan till det förgångna. Den nya dagen blir den andra lik. Samma arbete får åter göras, men i ständigt nya varianter. ...

Arthur Forsfält, Fem män till salu

3. Redaktionen och omgivningen

I föreställningsramen i kapitel 2 har tidningen relaterats till de lokala systemen. I detta kapitel ska redaktionens relationer till dessa system beskrivas närmare. Dessutom relateras redaktionen till övriga delar av tidningen.

Utgångspunkten är att redaktionen är ett socialt system omgivet av andra system. Dessa system är dels system inom tidningen, dels system i tidningens omgivning. Det unika för redaktionen är dess funktion som informationssystem. Samma funktion finns i andra sociala system, men för redaktionen är den huvuduppgiften. Redaktionen samlar in information från omgivningen. Redaktionen bearbetar därefter informationen, reducerar den samt sänder tillbaka den till omgivningen. Redaktionen formar omvärldens omvärld så att den "bearbetade verkligheten" uppfattas av omgivningen som den "verkliga verkligheten". Denna funktion fyller redaktionen med hjälp av beslutsprocesser.

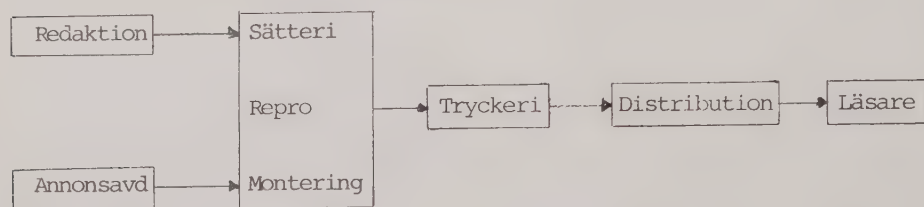
3.1 Redaktionen i tidningen

Redaktionen är omgiven av andra system på tidningen. Den andra innehållsdelen i tidningen, annonserna, produceras av annonsavdelningen.

Materialet från redaktionen och annonsavdelningen sammanförs i den tekniska

avdelningen. Här behandlas också bilderna i reproavdelningen. Artiklarna och annonserna monteras till tidningssidor. Tidningssidorna trycks i pressen och sänds av distributionsavdelningen ut till läsarna som den färdiga produkten tidningen. Processen framgår av figur 3.1.

Figur 3.1 Tidningens produktionsprocess

3.2 Tidningen som informationssystem¹⁾

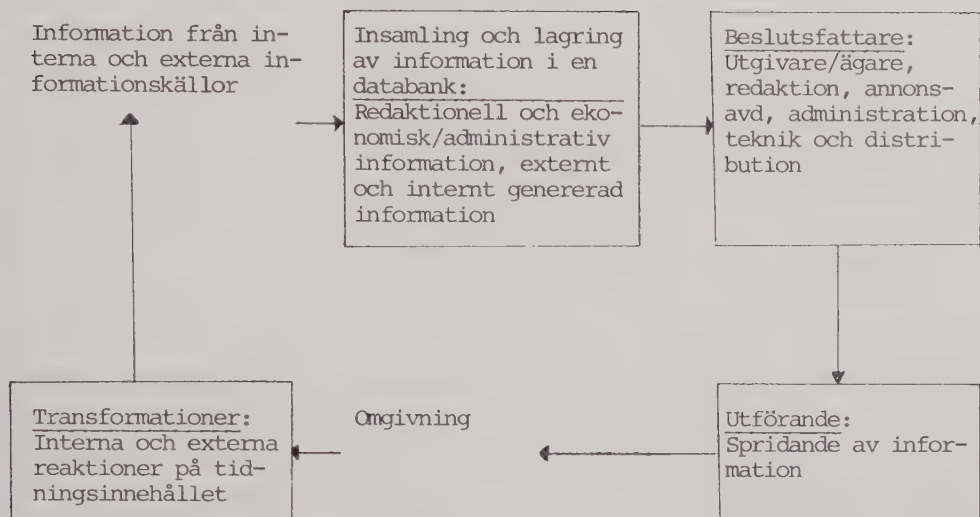
Tidningens relationer till systemen utanför tidningen går ut på förenkling i meningen att en svåröverskådlig och komplicerad informationsmängd måste struktureras och förenklas för att kunna vidarebefordras.²⁾

Tidningen fungerar som ett informationssystem enligt figur 3.2. Som visas i figuren har tidningen interna och externa informationskällor. De interna informationskällorna kan vara journalisterna, men även personal på andra avdelningar inom tidningen, t ex annonsavdelningen. Externa informationskällor kan vara annonsörer, tipsare till redaktionen, arrangörer av presskonferenser o s v. All information kan, f n teoretiskt, i framtiden förmodligen även i verkligheten, anses vara samlad i en databank.³⁾ I databanken finns redaktionell information, ekonomisk information, upplageinformation o s v. Informationen ligger till grund för de beslut genom vilka tidningen kommer till.

Innehållet tas emot av läsarna och externa och interna reaktioner leder till att nya informationer tillförs tidningens databank. Sådana informationer kan vara att upplagan minskar, annonsmängden ökar, insändarspalten får ilskna brev, företagare vägrar att uttala sig för tidningen o s v.

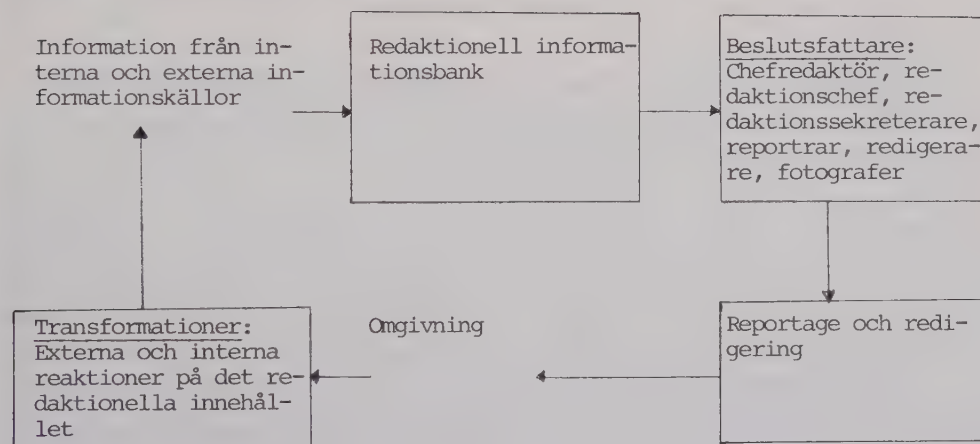
Inom tidningen är det redaktionen som är speciellt intressant som ett informationssystem. Figur 3.3 beskriver redaktionen som ett informationssystem.

Figur 3.2 Tidningen som informationssystem

Med hjälp av den informationsmängd som finns i den redaktionella informationsbanken fattar redaktionens medlemmar i sina roller som chefredaktör, redaktionschef, redaktionssekreterare, reportrar, redigerare och fotografer olika beslut. Besluten leder fram till den produkt som läsarna möter vid frukostbordet.

Figur 3.3 Redaktionen som informationssystem

Konkret tar dessa beslut form i reportage och redigering. Slutprodukten är

det redaktionella innehållet i tidningen. Detta innehåll får redaktionen externa och interna reaktioner på. Reaktionerna, åtminstone en del av dem, lagras i informationsbanken och blir underlag för kommande beslut. Men det är inte enbart omgivningens direkta reaktioner som lagras i informationsbanken. Här lagras också uppgifter om händelser och skeenden i omgivningen. Sådana händelser och skeenden kan vara ändrade konkurrensförhållanden för tidningen, ändrad politisk majoritet i kommunfullmäktige och ändrade distributionsvillkor.

Redaktionens beslutsprocess består dels av en urvalsdels, dels av en utformningsdel. Ur den mycket stora mängd information som finns tillgänglig i redaktionens omgivning ska en mindre del väljas ut för bearbetning. Den utvalda delen ska utformas för tidningen, redigeras. Genom att redaktionen mottar och reagerar på uppgifter som tillförs informationsbanken sker en successiv ändring av de mål som styr beslutsprocessen. Ändringen kommer till uttryck i det redaktionella innehållet. Ätminstone finns möjligheten till detta. Det är naturligtvis möjligt att det inte sker någon förändring av det redaktionella innehållet trots de uppgifter som tillförs informationsbanken.

3.3 Redaktionen som socialt system⁴⁾

Redaktionen som socialt system består av en mängd faktiska handlingar.⁵⁾

"Bei diesem Systemsverständnis handelt es sich nicht um ein reines Begriffssystem, sondern um ein Aktionssystem, das sich auf empirisch zu ermittelnde Handlungsabläufe bezieht".⁶⁾

Journalisterna blir medlemmar i det sociala systemet genom sin anställning i redaktionen. Genom sin anställning fyller journalisterna olika roller i det sociala system som redaktionen utgör.

I och med att en journalist genom anställning blir medlem i en viss redaktion har han medvetet eller omedvetet åtagit sig en roll.⁷⁾ Journalistrollen har förväntningar på sig från ägare, redaktionsledning, andra redaktionsmedlemmar samt från utomstående. Dessa förväntningar kodifieras bl a i de politiska, ekonomiska och journalistiska mål som gäller för tidningen. Till dessa kommer de riktlinjer som gäller för lön, arbetstider, arbetsort m m. Målen och riktlinjerna kan vara formella eller informella, konkreta eller abstrakta.⁸⁾

Exempel på formella men abstrakta mål och riktlinjer är "Tidningens tendens

bliver sant liberal ..." ur BLTs första nummer 18 december 1869.

Som exempel på formella och konkreta riktlinjer kan tas redigeringsprinciper där storlekar på rubriker, ingresser o s v anges mycket detaljerat.

Informella och abstrakta mål och riktlinjer kan gälla ett visst bevakningsområde. Av tradition innehåller t ex KB mycket material om jordbruk. En allmän kännedom om detta finns bland redaktionsmedlemmarna. Jordbruksmaterial i vid mening har därför goda möjligheter att bli publicerat i tidningen.

Informella men konkreta mål och riktlinjer kan gälla en viss typ av nyheter. Trots att formella riktlinjer saknas publiceras t ex inte material om en viss politisk riktning.

Riktlinjerna är medel som bidrar till förverkligandet av de politiska, ekonomiska och journalistiska målen. Genom att bli medlem i det sociala systemet redaktionen förväntas journalisten anpassa sig till de mål som gäller. En sådan anpassning är dock varken ögonblicklig eller fullständig. Men så länge rolluppfyllelsen ligger inom ramen för den spännvidd som målen och riktlinjerna ger föreligger inte någon konflikt.

Det sociala systemet redaktionen kan tvärtom ses som ett system som försöker undvika konflikter mellan journalisterna och ägarna/utgivarna när det gäller tidningens och redaktionens mål.⁹⁾

Möjligheterna till motsättningar mellan de olika grupperna är dock stora. Hur undviks dessa motsättningar, och hur undviks att de motsättningar som finns leder till öppna konflikter? Två medel för organisationer att minimera motsättningar mellan organisationsmedlemmarnas mål och organisationens mål är att ha en selektiv rekrytering och att socialisera nya organisationsmedlemmar in i deras roller och till organisationens mål.

Som olika undersökningar¹⁰⁾ visar tycks dessa två medel inte användas i någon större utsträckning på tidningsredaktioner. Presumptiva anställda tillfrågas inte om sin inställning till tidningens mål.¹¹⁾ Det sker inte heller någon formell socialisering efter anställningen i redaktionen. Detta gäller dock inte poster som är särskilt känsliga för de redaktionella målen. För t ex posterna som chefredaktör, redaktionschef, politisk reporter gäller i de flesta fall att anställningen bygger på anslutning till de redaktionella målen.

För de vanliga posterna är det de sökande själva som svarar för urvalet. De söker sig till redaktioner som de anser har mål som stämmer med deras egna.¹²⁾

Medan den formella socialiseringen till en redaktions mål saknas finns en informell socialisering. Nya redaktionsmedlemmar skolas in i sina roller genom påpekanden från redaktionsledning och kollegor.¹³⁾ Dessa påpekanden kan vara mer eller mindre omfattande. Journalisten kan t ex se i tidningen att hans artikel skrivits om. Officiellt görs dessa ändringar av redigeringsmässiga, stilistiska eller liknande skäl. Däremot sällan av skäl som officiellt har samband med tidningens mål. Eftersom ändringar i artiklar är en del av arbetsprocessen på tidningsredaktioner är detta en legitim väg för ledningen att använda när det gäller att uppnå anpassning till målen. En journalist som trots detta inte anpassar sig till målen kan neutraliseras genom att han efter ett tag inte längre får uppdrag som är känsliga ur målsynpunkt.

Det är undantag att hela artiklar stoppas. Sker så är ofta motiveringen platsbrist. Eftersom även utrymmesbrist är en arbetsmässig restriktion på redaktioner så kan även detta skäl användas på ett legitimt sätt för att anpassa det redaktionella innehållet till målen. Den informella socialiseringen är ett styrmiddel som kan användas för att uppnå anpassning till gällande mål. Redaktionsledningen har således flera möjligheter att följa "the praxeological principle of minimum intervention"

"Meddle as little as possible with the course of events, achieve your ends by interfering as little as possible and wherever possible without your own intervention".¹⁴⁾

Men hur går styrningen och den ovan citerade principen ihop med det journalistiska målet? En del av svaret är att styrningen inte är lika väsentlig på alla områden. Dessutom är riktlinjerna som ska följas och målen som ska uppfyllas ofta så vaga att en avsevärd frihet finns för journalisterna. Det är när yttergränserna på de känsliga områdena nås som motsättningarna kommer i dagen.

Väsentliga bevakningsområden i lokala tidningar är lokal politik och lokal ekonomi. Som exempel på riktlinjer för dessa områden kan tas följande utdrag ur KBs policyförklaring

"Sakförhållanden och meningsmotsättningar ska återges så opartiskt och balanserat som möjligt. Den allmänna hållningen ska vara kritiskt granskande och hänsyn till olika gruppintressen ska inte tas".

Det heter vidare att "nyheterna ska återges så korrekt som det med hänsyn till källäget är möjligt".

I fråga om olika meningsriktningar heter det att "När det gäller att låta olika meningar i politiska, religiösa och andra frågor komma till uttryck i tidningen ska största möjliga frikostighet råda".

Det finns också andra faktorer som bidrar till att den sociala organisationen redaktionen inte är den konfliktfyllda organisation som konfliktmöjligheterna mellan de olika målen skulle kunna göra den till.¹⁵⁾

Sådana faktorer är den större kunskap som journalisten får om en händelse genom att det är han som samlar in informationen. Redaktionsledningen förlitar sig på att journalistens uppgifter är riktiga. En annan faktor är journalistens möjligheter att spela ut den egna tidningen mot andra medier. Argument av typen "det här kommer våra konkurrenter att slå upp i morgon" kan åtminstone på konkurrensorter användas för att motivera publicering. I andra fall kan journalisten läcka till en kollega på en annan tidning eller lokalradion för att kunna använda argumentet "det här är ju redan ute så nu måste vi också skriva om det".

Hur uppdraget har initierats har också betydelse för den frihet som journalisten har. Hans frihet är i regel större när det gäller uppdrag som han själv kommit med idén till än när det gäller väl kända rutinuppdrag som redaktionsledningen själv initierat. Journalistens ställning på redaktionen har också betydelse för den ram han kan röra sig inom. En väl beprövad reporter har större möjligheter att få igenom "avvikande" artiklar än vad den nyanställda journalisten, som kanske kommer direkt från journalisthögskolan, har.

Gaye Tuchman som startade sina studier av nyhetsarbetet från utgångspunkten att det ska finnas konflikter mellan journalister och redaktionsledning skriver att visst fann hon konflikter men

"more generally, I found, news professionalism has developed in conjunction with modern news organization, and professional practices serve organizational needs. Both, in turn, serve to legitimate the status quo, complementing one another's reinforcement of contemporary social arrangements, even as they occasionally compete for the control of work processes and the right to be identified with freedom of the press and freedom of the speech".¹⁶⁾

Noter till kapitel 3

- 1) Modellen till beskrivningen av tidningen som ett informationssystem har hämtats från Moghdam sid 1-21. Moghdam har i sin tur hämtat modellen från Marshall Yovits & Ronald Ernst, *Generalized Information Systems: Consequences for Information Transfer* som publicerades i Harold Pepinsky (ed), *People and Information*, Elmsford NY, 1970
- 2) Rühl sid 38
- 3) Tidningsbranschen ligger efter andra branscher när det gäller användningen av datorer. I dag finns emellertid datoriserade textbehandlingssystem för såväl den tekniska avdelningen som redaktionen. Datorsystem för tidningsarkiv finns också utvecklade och används av en del tidningar, bl a danska Politiken. Angående den nya tekniken på tidningar se Enlund, Gylling samt Ny teknik
- 4) Rühl beskriver tidningsredaktionen med hjälp av begrepp hämtade från funktionsanalys och organisationsteori. Detta sätt att beskriva tidningsredaktionen används i detta avsnitt. En annan författare som sett redaktionen som ett socialt system är Matejko
- 5) Rühl sid 35
- 6) Ibid sid 35
- 7) Ibid sid 154-168
- 8) Ibid sid 174-180
- 9) För en tidig och mer utförlig diskussion av hur redaktionsmedlemmarna hålls, eller håller sig själva (själv censur), inom ramarna för mål och riktlinjer se Breed. Breed diskuterar även förutsättningarna för att redaktionsmedlemmar ska kunna bryta mot de mål som gäller för redaktionen
- 10) Breed sid 328-329; Sigelman sid 136-138
- 11) Detta hindrar givetvis inte att arbetssökandes politiska inställning kan kartläggas på andra sätt. Ledningen på den tidning där journalisten tidigare varit anställd eller tidigare arbetskamrater kan t ex tillfrågas
- 12) Sigelman sid 139
- 13) Breed sid 328-330; Sigelman sid 140-145
- 14) Matejko sid 64 citerar en annan polsk författare T Kotabinski
- 15) Breed sid 333-334
- 16) Tuchman sid 5

... Ja ja, det var nog ett djäkla yrke, springa omkring och hitta något att skriva om var nog inte så roligt och lätt alltid. Men tidningen var full varenda dag förstås, det vete tusan var dom fick allt ifrån ...

Arthur Forsfält, Fem män till salu

4. Journalisten i arbete

Från den analytiska framställningen av tidningen och redaktionen i kapitel 3 går jag i detta kapitel över till en beskrivning av journalisten i arbete. Framställningen baseras till största delen på förhållandena på de tre tidningar som ingår i undersökningen. Jag är speciellt väl bekant med förhållandena på KB under första hälften av 1970-talet. Jag arbetade där som journalist under perioden 1970-75. Vissa belysande exempel grundar sig på beskrivningar av journalister som deltagit i kurser vid institutionen för fortbildning av journalister vid högskolan i Kalmar.

Det sägs ibland att redaktionens och journalisternas arbete kan beskrivas som en ständig kamp mot klockan. Materialet måste vara färdigt till ett visst klockslag för att komma med i tidningen. Redaktionens och journalisternas arbete är också en kamp för att hålla igång det "löpande band" som tidsningsproduktionen utgör. Detta löpande band producerar varje dag en ny tidning när det gäller innehåll och utseende. Tidningen ska fyllas oavsett om det har hänt något eller ej. Hittills har inte någon tidning kommit ut med tomma spalter med motiveringen att det inte har hänt något.¹⁾

Tidsperioden för att producera tidningen är kort. För redaktionen pågår arbetet mellan ca 0800 och ca 0100 (morgontidning). Resten av dygnet behövs för den tekniska produktionen samt distributionen av tidningen till läsarna. Även om det händer att det är brist på händelser så är det omvända det normala. Det händer alldeles för mycket för att redaktionen med sina begränsade resurser ska kunna känna till allt, eller ens bevaka allt som man känner till.

Med tanke på de restriktioner som finns och kraven på prestation måste redaktionen och journalisterna på något sätt strukturera omvärlden. I denna strukturering av omvärlden används olika tekniker.²⁾

Struktureringen sker på olika nivåer och vid olika skeden i redaktionens och journalisternas arbete.

På redaktionen hålls en rad olika möten med flera eller färre redaktionsmedlemmar inblandade. Varje eftermiddag hålls ett möte där redaktionschef, redaktionssekreterare samt ibland någon eller några representanter för reportrarna, redigerarna och fotograferna gör upp en preliminär uppdragslista för nästa dags arbete. Då läggs fasta och i förväg bestämda uppdrag ut på olika medarbetare. Sådana fasta uppdrag kan t ex vara kommunstyrelsens presskonferens. Vissa dagar är mer magra än andra ur personal- och nyhetssynpunkt. Fredagar, lördagar, söndagar och måndagar har i regel delar av redaktionen ordinarie ledighet på sexdagartidningar. Samtidigt har de vanligaste nyhetskällorna antingen inte hunnit starta eller också avslutat de aktiviteter som är tänkbara nyheter. För att i förväg gardera sig mot detta bestämmer man kanske på eftermiddagsmötet att tidningen två dagar senare ska innehålla ett reportage som redan finns producerat. Lördagar, måndagar och tisdagar är därför dagar då tidningarna ofta publicerar material som har tidlös karaktär, t ex delar av artikelserier.

Förutom personal och tillgång på nyheter är det format (antal sidor och spalter) som redaktionen har till sitt förfogande en styrande faktor. Det redaktionella innehållet är såväl på kort som på lång sikt direkt avhängigt annonsformatet. Tumregeln är att två tredjedelar av tidningens totala innehåll består av redaktionell text och en tredjedel utgörs av annonser. Sätten att fördela utrymmet och bestämma formatet varierar mellan olika tidningar. Oftast får redaktionen börja arbeta med skisser över sidor där annonserna redan är inritade. Annonserna placeras således in först.

Även de tekniska förutsättningarna har betydelse för formatbestämningen. Har tidningens tryckpress begränsad kapacitet när det gäller maximala antalet sidor som kan tryckas betyder ett stort tillföde av annonser att den redaktionella texten får minskat utrymme.³⁾

Begränsat redaktionellt textutrymme påverkar antingen innehållet genom att artiklar ställs över för senare publicering eller genom att reportrarna får order att skriva kort eller riskera att redigerarna stryker i alltför långa artiklar.

Den uppdragslista som görs upp på eftermiddagen kompletteras följande morgon innan den presenteras för hela redaktionen vid ett morgon- eller förmiddagsmöte. Detta redaktionsmöte går ofta under namnet morgonbön. En icke oväsentlig källa till uppslag och kompletteringar av uppdragslistan är redaktionsledningens genomläsning av konkurrenttidningar och tidningar från andra delar av landet.⁴⁾

Även avlyssning av radio sker givetvis. Radion har blivit speciellt viktig för tidningarna sedan lokalradion kom. Tidningsjournalister hävdar dock ofta att det är lokalradion som har störst nytta av lokaltidningarna.

"Jag lyssnar på lokalradion flertalet morgnar, då jag tycker det är rätt intressant att höra om tidningarna har missat någonting och hur radion rapporterar tidningarnas nyheter. Jag tycker att Radio Blekinges journalister är ganska duktiga i jämförelse med andra stationer. Jag ser lokalradion som ett komplement till oss, inte som en konkurrent. Det är legitimt att de hämtar material från oss, bara de anger källan". (Redaktionsledare BLT)

Vid redaktionsmötet på morgonen är i regel all redaktionspersonal som har möjlighet närvarande. De olika uppdragen fördelas och diskuteras. Ofta får de en bestämd inriktning redan på detta stadium. Den styrning av uppdragen som sker vid morgonbönen kan vara mer eller mindre detaljerad. Så kan t ex bevakningen av kommunfullmäktiges sammanträde få en viss inriktning redan vid morgonbönen genom att redaktionen vet att t ex tomträttsfrågor ska behandlas. Den reporter som ska bevaka sammanträdet vet att han ska koncentrera sig speciellt på just tomträttsfrågan. Givetvis kan händelser inträffa på sammanträdet som kullkastar alla tidigare riktlinjer, men ofta håller den inriktning som gavs vid morgonens utdelning av uppdraget streck även i det publicerade materialet. Denna förhandsbestämda inriktning är ännu vanligare vid reportage som redaktionen själv initierar.

Diskussionen i anslutning till utdelningen av uppdragen varierar från tidning till tidning och inom varje tidnings redaktion från dag till dag. Generellt kan sägas att diskussionen vid dessa möten i regel inte gäller längre tidsperspektiv än nästa dags tidning. Morgonbönen som är mycket informell är också ett tillfälle då föregående dags arbete kan diskuteras. Inte sällan ställs de egna journalisternas insatser mot det facit som andra tidningars eller lokalradions rapportering utgör. Även om diskussionen kring det egna arbetet i regel inte är särskilt djuplodande finns vid morgonbönen en möjlighet till belöning eller sanktion. Bra insatser hålls fram för efterföljd, mindre bra insatser

kritiseras för att de ska undvikas i fortsättningen.

I morgonbönen deltar i regel inte tidningarnas lokalredaktörer. Deras kontakt med tidningen består av telefonsamtal med redaktionssekreteraren eller redigerraren av den sida där lokalredaktörens material placeras. Eftersom lokalredaktören som regel har ett visst utrymme som måste fyllas består hans uppdragsurval till en del av att välja händelser som fyller det avsatta utrymmet. Styrningen av lokalredaktörerna från centralredaktionen varierar med lokalredaktörernas ställning och rutin. Betrodda lokalredaktörer har en ställning motsvarande de ledande reportrarnas på centralredaktionen. Man väljer själv till stor del uppdrag.⁵⁾

Ett tredje formellt möte är avlämningen under eftermiddagen. Vid avlämningen redogör de ansvariga för dagens arbete för nattredaktionen för vad som är gjort på dagens uppdragslista, hur materialet bedöms och vad som väntas av ytterligare material under kvällen. Det blir därefter nattredaktionen med nattredaktören som ansvarig chef som slutligen bestämmer vad som ska finnas med i tidningen och hur det i detalj ska utformas.

Bilden av redaktionen som en organisation där arbetet bestäms vid fasta, formella möten måste kompletteras med vad som händer mellan dessa möten. Tidningsredaktioner är organisationer som skapats för att förmedla det oförutsedda till läsarna. En olycka som inträffar på en arbetsplats kräver kanske att redaktionen skickar reporter och fotograf till platsen. Detta beslut tas snabbt på redaktionen utan några längre diskussioner. Däremot diskuteras kanske resultatet, artikeln och bilderna, vid avlämningen på eftermiddagen/kvällen. Inträffar olyckan senare är det kanske bara reportern, fotografen och nattredaktören som diskuterar innehållet, bilderna och utformningen.

Under produktionsgången sker en omvärdering av tidigare händelser. Kommunstyrelsens presskonferens, som normalt är en stor nyhetsskälla, kan t ex visa sig innehålla ur nyhetssynpunkt mindre intressanta ärenden än vad redaktionen och kommunalreportern förmodade med utgångspunkt från den information man hade i förväg. En planerad artikel kan utebli då redaktionens uppgifter visar sig inte stämma o s v. Redaktionens resurser sätter dock gränser för hur långt journalisterna kan gå i sitt arbete att undersöka uppgifter som verkar osäkra från början.

Ju mindre redaktionen är desto större är kraven på att journalisterna måste producera en viss mängd text per dag. Detta leder till att säkra uppdrag, t ex

kommunala instanser presskonferenser, går före mer osäkra uppslag. Det leder också till krav på att den reporter som är ute på ett uppdrag helst bör komma tillbaka med ett material som är publicerbart. "Kassationsprocenten" måste hållas nere. Ett annat slags omvärdering av artiklars nyhetsvärde sker genom att nya händelser inträffar som gör att den på morgonen förmodade toppartikeln får en betydligt mer undanskynd placering.

Redaktionen har i kapitel 3 beskrivits som ett informationssystem. Den information som tillförs den redaktionella informationsbanken kräver mer eller mindre aktiva insatser av redaktionsmedlemmarna. De olik slag av information som tillförs den redaktionella informationsbanken sammanfattas i figur 4.1.

Figur 4.1 Information som tillförs redaktionens informationsbank

	Mottagen information	Skapad information
Strukturerad information	Inbjudningar till presskonferenser, möten o s v Pressmeddelanden Byråmaterial	Genomgång av redaktionell text och annonstext i den egna tidningen och andra tidningar etc Genomgång av andra informationskällor, kommunens diarier etc Kontrollringningar till polis, åklagare och andra säkra nyhetskällor
Ostrukturerad information	Tipsare	Idéer från redaktionsledning och journalister

Innehållet i redaktionens informationsbank består av mottagen och skapad information. Den mottagna och skapade informationen kan i sin tur vara strukturerad eller ostrukturerad.

Till redaktionen kommer inbjudningar till olika slags evenemang. Tider och platser förs in i samvetet (dagboken, boken är andra namn), som är en del av redaktionens konkreta informationsbank. Samvetet är också uppsamlingsplats för tips och kontroller av tidigare artiklar och uppslag. Samvetet är ryggraden i planeringen av redaktionens dagliga verksamhet. Den kompletteras med långsiktiga uppslag samt idéer till uppföljningar av den egna tidningens artiklar från andra tidningar och medier. Via telenätet, kompletterat med postgång, tar redaktionen emot material från nyhetsbyråerna. Tidningarnas telegram-

byrå, TT, står för huvuddelen av utrikes- och inrikesmaterialet i de flesta svenska landsortstidningar. Beroende på vilken tidning det är kompletteras TTs material med byråmaterial från A-pressens redaktionstjänst, Liberala Nyhetsbyrån (LNB), Svenska Nyhetsbyrån (SNB) och Centerns presstjänst. Dessa drivs av, eller i nära samarbete med socialdemokraterna (A-pressen), folkpartiet (LNB), moderaterna (SNB) och centerpartiet. Dessutom finns Förenade landsortstidningar (FLT).

Den mottagna ostrukturerade informationen kommer från tipsare. Det kan t ex vara ett vittne till en händelse som ringer till redaktionen eller en kommunpolitiker som vill berätta något som ännu inte är känt för redaktionen.

Den skapade strukturerade informationen kan vara av många slag. Läsning av den egna tidningens och andra tidningars redaktionella innehåll och annonser är en stor källa till artikeluppslag. Denna avsökning görs dels av redaktionsledningen, dels av journalister som har speciella områden att bevaka. I regel är dock mängden av tidningar och tidskrifter på redaktionen så stor att det bara är en bråkdel som går igenom ordentligt.

En annan form av skapad strukturerad information ger journalisternas besök hos olika offentliga myndigheter för att "kolla posten". De myndigheter som av tradition är säkra nyhetskällor, t ex kommun, länsstyrelse och landsting får i regel dagliga besök, "ronden". Journalisterna läser inkommande och utgående post och söker upp eller träffar tjänstemän och politiker som kan bli informationskällor.

"Eftersom jag går till Stadshuset varje dag blir det nyheter. Därför har det hänt att jag fått bra nyheter långt innan ärendet behandlats i en nämnd eller styrelse. Jag har byggt upp kontakter. Skulle jag inte hinna med en grej behöver jag inte vara rädd. På en avdelning ringer kanslisten och säger: det är nog bäst att du kommer till mig Jag tycker att mitt arbetssätt fungerar bra. Ingen avdelning på Stadshuset känner sig besvårad av mitt besök. Det har blivit en rutin". (Medarbetare Smålands Folkblad)

Diarieronderna är också tillfällen då journalisterna träffas och stämmer av nyhetsbedömningen. Så träffas t ex i Kristianstad journalisterna från de olika lokalredaktionerna (Arbetet, Norra Skåne, Sydsvenska Dagbladet och Kvällsposten har lokalredaktioner i Kristianstad) på någon av lokalredaktionerna och går gemensamt till de olika avdelningarna på länsstyrelsen. Även KBs journalister brukar gå "ronden" tillsammans med de andra journalisterna.

Har någon av journalisterna förhinder tar någon av de andra extra kopior på de handlingar som är av intresse.⁶⁾

Skapad ostrukturerad information är uppslag och idéer från redaktionsmedlemmarna. Journalisterna är medlemmar i det omgivande samhället och därmed presumtiva tipsare till redaktionen.

Bevakningen av kommunernas verksamhet är sedan långt tillbaka betydelsefull för de lokala tidningarna. I regel har tidningarna en reporter på centralredaktionen som i huvudsak arbetar med den kommunala bevakningen. För lokalredaktörerna, som arbetar utanför centralredaktionen, är bevakningen av kommunen en stor uppgift. För de reportrar som har kommunal bevakning till huvuduppgift gäller att en stor del av arbetstiden går åt till att övervara olika kommunala organs presskonferenser. I regel håller åtminstone kommunstyrelsen och de tyngre nämnderna presskonferenser efter sina sammanträden. Till dessa presskonferenser kommer alla berörda tidningars och andra mediers journalister på en gång. Vanligen är det en kommunal tjänsteman som tillsammans med journalisterna går igenom de ärenden som behandlats vid kommunstyrelsens eller nämndens sammanträde. Ledande politiker är ibland också närvarande. I kommuner som anställt informationssekreterare är det ofta dessa som går igenom ärendena med journalisterna.⁷⁾

Förutom att vara genomgångar av vad som beslutats fungerar presskonferenserna som avstämningar mellan journalisterna på vad som är nyheter och vad som ska prioriteras. Detta får särskilt stor betydelse när det råder osäkerhet bland journalisterna om vad som egentligen är nytt och hur informationen ska bedömas. Diskussionerna och överensstämmelserna i journalisternas uppfattningar får i sådana fall stor betydelse för nyhetsbedömningen. Presskonferenserna är också kontaktpunkter mellan journalister och politiker samt tjänstemän. Den informella diskussionen i samband med presskonferensen gäller ofta helt andra saker än de ärenden som behandlas i handlingarna. Kringsnacket blir ofta en bedömning av det som publicerats i tidningarna. Tjänstemän och politiker ger kommentarer till innehåll och utformning. Journalistkollegor kommer med sina synpunkter. Man får en personlig kontakt som kan underlätta senare kontakter. Nackdelen för journalisterna är att alla får tillgång till samma material vid samma tillfälle. En potentiell fara i detta nära samarbete mellan journalister och källor är svårigheten för journalisten att upprätthålla distansen till de politiker och tjänstemän som han ska granska och övervaka. Journalisterna kan komma att överta källornas värderingar i alltför stor utsträckning och skriva sina artiklar för källorna. Denna samhörighet förstärks ytterligare av att

journalisterna deltar i olika sammankomster som fullmäktige och nämnder har. Det kan gälla informationsresor som kommunalpolitiker och tjänstemän gör i kommunen, middagar o s v. Samtidigt är detta tillfällen för journalisterna att skaffa sig personliga kontakter, "olja maskineriet".⁸⁾

Alla styrelser och nämnder har inte presskonferenser. Om så ej är fallet kontaktar journalisterna ordföranden eller någon annan ledamot i nämnden efter sammanträdet och får på detta sätt information om vad som hänt vid sammanträdet.

För andra aktörer i det lokala politiska systemet, t ex de politiska partierna, för vilka offentlighetsprincipen inte gäller, är journalisten hänvisad till den information som aktören själv vill ge, eller också till andra källor hos aktören. Kontakterna mellan journalisterna och partiaktörerna är bl a beroende på detta mer sporadiska än mellan journalisterna och kommunpolitikerna och de kommunala tjänstemännen. Det är inte ovanligt att de politiska organisationerna själva förser tidningarna med referat från möten och stämmor. De stora mötena, typ årsmöten i de största partiorganisationerna, brukar dock redaktionerna bevaka med egna medarbetare. Partiernas ombudsmän är också kontaktytor mellan journalisterna och partierna. I t ex Kristianstad besöker partiombudsmännen KBs redaktion från och till.

Bevakningen av det lokala ekonomiska systemet har inte samma hävd i lokaltidningarna som bevakningen av det lokala politiska systemet. Det är först under 1970-talet som tidningarna fått reportrar specialiserade på näringslivet. I de socialdemokratiska tidningarna har dock den fackliga bevakningen funnits sedan länge.

Skillnaden i bevakningen av de två systemen grundar sig dels på tidningarnas traditionella intresse för det lokala politiska systemet, dels på journalisternas bristande utbildning i ekonomiska ämnen, dels på att ämnet är svårare att arbeta med ur journalistisk synpunkt. Här finns ingen lagstadgad offentlighet för journalisterna att falla tillbaka på.

"Vi försöker i nyhetsarbetet också kolla upp företag som tidigare har uppmärksamats på olika sätt för att få tips om vad som händer, annars använder vi dom vanliga metoderna, det vill säga kollar fack, företagsledning o s v. Vi har en regelbunden kontakt med länsarbetsdirektören en gång i veckan för att se om något är på gång". (Medarbetare Radio Kalmar)

Men även de journalister som har till uppgift att bevaka företag och fackliga organisationer har användning av det offentliga material som finns hos olika myndigheter. Yrkesinspektionen, länsarbetsnämnden, länsstyrelsens regional-ekonomiska enhet och kronofogdemyndigheten är exempel på detta.

Också företag och fackföreningar anordnar presskonferenser som journalisterna kan hämta information från. Men det krävs ändå mer av den ekonomiska journalistiken. Källor i företag och fackliga organisationer blir om möjligt viktigare för den journalist som arbetar med lokalt ekonomiskt material än den som arbetar med lokalt politiskt material. En komplicerande faktor för den journalist som arbetar med ekonomiskt material är även här relationerna till källorna. Den som har goda kontakter med den ena parten, företag eller fackförening, har ofta besvär med att upprätthålla samma goda kontakter med den andra parten.

"En genomgående negativ trend är att facket blir mindre och mindre benäget att hjälpa oss med tips eller att över huvud taget kommentera. Detta kan delvis bero på att även facket fått sin beskärda del av kritiken.... . (Medarbetare Dala-Demokraten)

Noter till kapitel 4

- 1) Tuchman sid 15-16
- 2) Engwall sid 133-156; för en beskrivning av journalisternas arbete och rutinerna kring detta på en helt annan nivå se Sigal. Trots att Sigal beskriver förhållandena på New York Times och Washington Post går det att göra direkta jämförelser. Se speciellt kapitlet The routines of newsgathering, sid 101-117
- 3) KBs press kan f n trycka maximalt 40 sidor. För BLT är maximisiffran 32 sidor och för SSD 28 sidor. Uppgifterna gäller för normal produktion. Uppgifterna är hämtade ur NATS' tidningstekniska register 1980; angående annonsmängden se DsU 1979:9 sid 58-61 och 68-69
- 4) Denna intermediala dagordningsfunktion finns inom de flesta medier. Bland journalister går den ibland under namnet "hur här-sjukan". Det som varit uppseendeväckande i en del av landet går ofta igen i andra tidningar och medier. Redaktionsledningen delar ut uppdrag med ledning av klipp ur andra tidningar - hur här?

- 5) I en undersökning av lokalredaktörers och platsredaktörers arbetsförhållanden som genomfördes av Svenska journalistförbundet 1979 svarade 84 procent att de hade telefonkontakt med centralredaktionen varje dag. Bara 1 procent svarade att de hade kontakt med sin centralredaktion färre gånger än 1 gång per vecka. 41 procent av lokalredaktörerna uppgav att de besökte centralredaktionen färre gånger än 3 gånger per år. Skillnader fanns mellan lokalredaktioner med endast 1 journalist och lokalredaktioner med flera journalister. Ensamredaktörerna hade mest kontakt med centralredaktionen. Se Lokal- och platsredaktörer
- 6) Detta slag av journalistiskt samarbete i stället för konkurrens återfinns på olika nivåer. Ofta är det dock mer tvingande omständigheter som ligger bakom. Se Sigal sid 52-53; se även Tuchman sid 73-78 angående journalisters samarbete kring information och källor i City Hall i New York
- 7) Inte sällan har informationssekreterarna tidigare själva arbetat som journalister inom press eller radio. Enligt en undersökning utförd av Lars Palm vid sociologiska institutionen vid Lunds universitet hade 1978 24 kommuner av de 253 som avgett svar en särskild informationsavdelning. Betydligt fler, 73, hade kommunal informationstidning
- 8) Chibnall; Judd; ibland ser journalister med misstro på informationssekreterare i offentlig och privat tjänst. De uppfattas som hinder för journalisterna. Dessa uppfattningar kan höra samman med de kontakter som journalisterna har med informationssekreterarna. De informationssekreterare som journalisterna har personlig kontakt med anses inte vara samma hinder som informationssekreterare i allmänhet. Se Jeffers

Man arbetar en smula, och dagen går. Vid sextiden är korrekturet läst och tidningen lägges i press. Då går man ut i tryckeriet och ser på arbetet; där står man en stund i dörröppningen och låter döva sig av larmet från maskinerna

Hjalmar Söderberg, Ur glömskan

5. Metoddiskussion

För att belysa KBs utveckling från en situation med konkurrens till en situation med icke-konkurrens på utgivningsorten har jag gjort dels en innehållsanalys, dels två enkäter. Jag har också gjort ett antal intervjuer med journalister som var verksamma i Kristianstad under den tid stan hade flera tidningar. Dessutom har jag intervjuat redaktionsledare på KB, BLT och SSD.

5.1 Innehållsanalysen

Att genomföra en kvantitativ innehållsanalys av även så begränsat omfång som det här gäller, är en relativt omfattande apparat. Artiklarna, ca 15 000, som behandlar de lokala politiska och ekonomiska systemen har efter genomläsning valts ut från det totala redaktionella innehållet. Artiklarna har därefter kodats i enlighet med de kodningsprinciper som beskrivs nedan.

5.1.1 Tidningsvalet

Orsakerna till att KB blivit studieobjekt är två

- KB har egenskapen att ha blivit ensamtidning efter att ha haft konkurrens från två tidningar på utgivningsorten
- jag känner personligen till KB relativt väl efter att ha varit anställd där som journalist under den första hälften av 1970-talet

Karlskrona och dess två tidningar valdes därför att Karlskrona och Kristianstad har ungefär samma tidningsbakgrund. En liberal (tidigare betecknade såväl

KB som BLT sig som folkpartistiska) tidning har dominerat hela perioden i båda städerna, men i motsats till KB i Kristianstad har BLT haft bestående konkurrens på utgivningsorten.

Ett problem när innehållstudier över längre tidsperioder görs är den inverkan som allmänna yttre förändringar har. Det kan t ex röra sig om förändringar i de politiska partiernas styrka eller förändringar i näringslivets sammansättning. Sådana förändringar kan slå olika i olika regioner och därmed få olika inverkan på tidningarnas innehåll. Det sätt jag försökt bemästra problemet på är att studera tidningarna på två orter i samma del av landet. Skillnader har funnits och finns mellan regionerna, t ex har lantbruksnäringens ställning varit och är fortfarande starkare i KBs spridningsområde. I Blekinge har fiskerinäringen haft större betydelse. Men likheterna mellan tidningarnas spridningsområden, som delvis överlappar varandra, är stora. De yttre förändringarnas inverkan antas därför vara ungefär desamma i nordöstra Skåne och Blekinge under undersökningsperioden.

5.1.2 Tidsperiod och undersökningsveckor

Kristianstad blev entidningsstad fr o m 1958. Denna tidpunkt är tudelaren i undersökningen. Tidsperioderna i undersökningen är 1949-57 och 1958-76. Tidsperioderna har valts så att KB ska ha haft möjlighet att ha konkurrens under några av undersökningsåren. Tiden fram t o m 1976 bör vara tillräckligt lång för att eventuella förändringar av KB när det gäller innehåll ska kunna ge utslag i undersökningen. Parentetiskt kan nämnas att 1949 på sitt sätt är ett märkesår i Kristianstads tidningshistoria. Detta år kunde nämligen KLD ta ny teknisk utrustning, bl a en ny press i bruk. Vid denna tid fanns således fortfarande framtidstro på KLD.

Valet av undersökningsdagar och undersökningsår har styrts av önskan att se hur KBs innehåll ser ut under politiskt aktiva perioder, d v s val. Eftersom det är det lokala politiska materialet som är av intresse ingår år med kommunalval.

Då det lokala politiska materialet i tidningarna kan förmodas ha en topp dagarna före kommunalval har veckor före de olika kommunalvalen valts ut för innehållsanalysen. För att få med vanliga perioder i analysen har dessutom septemberveckan ett år före kommunalval valts samt en marsvecka sex månader före varje septembervecka.

I undersökningen ingår en vecka i mars och en i september 1949, vidare mars- och septemberveckor 1950, 1953, 1954, 1957, 1958, 1965, 1966, 1975 och 1976. Av de år som ingår i undersökningen är 1950, 1954, 1958, 1966 och 1976 valår. I den första perioden ingår 10 veckor, varav 2 valveckor. I den andra tidsperioden ingår också 10 veckor, varav 3 valveckor. För KB, BLT och SSD ingår 20 veckor i innehållsanalysen. För KLD ingår 10 veckor och för KLT 8 veckor. Av de veckor som ingår för KLT och KLD är i båda fallen 2 valveckor.

5.1.3 Mätförfarandet

Eftersom det bara är en mindre del av de undersökta tidningarnas totala innehåll som ingår i undersökningen har jag fått gå igenom det mesta tidningsinnehållet för att kunna bestämma om det tillhört det lokala politiska eller det lokala ekonomiska materialet. Allt material har mätts i spaltcentimeter. I totallängden för varje artikelenhet ingår i förefintliga fall rubrik, ingress, bild, bildtext, mellanrubriker och slätttext (brödtext). Varje artikelenhet har mätts från en naturlig startpunkt som kan vara sidans början, ram eller annan grafisk markering till en likadan slutpunkt.

I de flesta fallen har kodningsenheten varit en hel artikel. I vissa fall har dock flera artiklar lagts samman till en enhet eftersom de kodats på samma sätt. I regel gäller det notiser. I andra fall har delar av en artikel kodats på olika sätt. Det är därför mer korrekt att tala om artikelenheter än artiklar som basmaterial i undersökningen. Antalet artikelenheter i innehållsanalysen, vari då även ingår ledare, krönikor och pressklipp, är 14 777.

Eftersom såväl sid- som spaltbredder och antal spalter per tidningssida ändrats i tidningarna under perioden 1949-76 har en justering av spaltcentimeterna gjorts. Denna justering har gjorts med utgångspunkt från spaltbredden i centimeter i KB i september 1976. Med denna spaltbredd som bas har därefter övriga spaltcentimetertal justerats. Som exempel kan nämnas att en spaltcentimeter i KB i september 1976 motsvarar 1.3 spaltcentimeter i KB i mars 1949. Materialet har lästs och mätts direkt i tidningarna. För KB, BLT och SSD har jag haft tillgång till de inbundna årgångar som finns i respektive tidnings arkiv. För KLT har jag använt Kristianstads stadsbiblioteks arkiv och KLD har jag gått igenom på det arkiv som arbetarrörelsen har i stadsbiblioteket i Kristianstad.

5.1.4 Kodningen och undersökningsvariablerna

Kodningen av undersökningsvariablerna har gjorts på den blankett som finns i bilaga 1. Innan den slutliga kodningen gjordes reviderades såväl variablerna som blanketten i flera omgångar. Som underlag har jag bl a använt de kodningsböcker som använts av 1972 års pressutrednings forskargrupp i dess innehållsanalyser. Jag har också haft stor nytta av de kodningsprinciper och det kodschema som använts i den danska lokalmonopolundersökningen. Som hjälp för kodningen har en särskild kodbok sammanställts. Kodboken som är för omfattande för att återges här finns tillgänglig på statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet.

När jag studerat handledningar och kodböcker till tidigare innehållsanalyser har ofta underlaget för kodningsbeslutet enligt min mening varit knapphändigt. Jag har därför gjort en relativt detaljerad kodbok. Eftersom alla fall inte kan förutses i förväg har karaktäristika för de olika variablerna förts på efterhand.

Materialet, utom ledare, krönikor, insändare och pressklipp, har kodats på 15 variabler. Fem identifieringsvariabler har använts: tidning, år, månad, dag och sida. De tre första har använts i databehandlingen av materialet. Dag och sida har endast använts för identifiering vid kodningen. För varje artikelenhet och kodningsblankett har ledord markerats överst på blanketten. Den har dessutom fått ett löpande nummer.

De egentliga undersökningsvariablerna är 10. Varje variabel har ett antal underalternativ. Variablerna är form, volym, material, aktör, kommun, betoning, aktivitet, objekt för aktivitet, negativa samt vinkling.

FORM anger den journalistiska form som materialet har i tidningen. Form kan vara

- Förhands till möte (mötesnotiser)
- Referat efter det händelse inträffat. Text möte, sammanträde, presskonferens och pressrelease
- Referat efter det händelse inträffat, men med intervju. Tidningen har "gått vidare" genom att intervjua någon inblandad eller genom att hämta kommentarer från någon utomstående part
- Artikel där något tas upp till behandling utan att det knyts till någon direkt händelse. Som exempel kan anges intervjuer med politiker eller företagsreportage. Från början kodades denna form på två underavdelningar beroende på om artikeln

- publicerades under valtid eller ej (se kodningsblankett i bilaga 1). Detta övergavs dock då motsvarande information kunde fås direkt med år och veckor
- Övrigt nyhetsmaterial. Restgrupp som endast använts för material som inte gått att kategorisera enligt någon av formerna ovan
 - Ledare och ledarstick
 - Krönikor, kåserier och teckningar. Denna underkategori gäller dels krönikor etc på ledarsidan, dels krönikor etc på annan plats. OBS att s k "bygdekrönikor" räknas hit. Det förutsätts dock att krönikorna har sådan uppläggning och utformning att de inte kan klassificeras under någon annan underkategori till form. Krönikorna från orterna har i regel rubrik av typen "Från X", "Y-rundan" o s v. Kåserier på lätta sidan räknas hit
 - Insändare och debatt
 - Pressklipp

VOLYM har mätts i spaltcentimeter. I de fall vinjetter förekommer ingår dessa i artikelenheten. Artikelenhet som börjar på första sidan och fortsätter på insida räknas som flera artiklar. Går en insidesartikel över till en annan insida mäts och räknas den som en artikelenhet.

MATERIAL. Förutom lokalt politiskt och lokalt ekonomiskt material ingår en övrig-grupp. Den används endast för att koda ledare, krönikor, insändare och pressklipp som inte behandlar lokalt politiskt och ekonomiskt material. I de två undergrupperna för material har ingått de underavdelningar som finns upptagna på kodningsblanketten.

AKTÖRERNA är 37 stycken. Förutom kommunala aktörer, partier, företagsaktörer och fackliga aktörer ingår aktörer med anknytning till arbetarrörelsen samt enskilda. Kodningsblankettens aktör nr 91. Övrigt omfattar myndigheter, företag och andra instanser utanför de lokala politiska och ekonomiska systemen. För varje artikelenhet kan kodas högst 5 aktörer.

KOMMUNERNA är de som ligger inom tidningarnas spridningsområden samt några randkommuner. Se kartan i figur 2.1.

BETONINGEN har beräknats genom ett poängsystem där notis ger 1 poäng, rubrik 2 poäng, bild 1 poäng, rubrik på minst tre spalter 1 poäng och förstasidesplacering 1 poäng. Dessa olika poängtal har sedan adderats till olika betoningnivåer från 5 poäng ned till 1 poäng. Se bilaga 2 för betydelsen av varje betoningnivå.

AKTIVITETERNA är allmänna eller riktade

- Allmän aktivitet är att någon/något vidtar åtgärd, beslutar något, håller möte etc
- Debatt, diskussion och förhandling mellan grupper
- Stöd. Någon/något stöder, berömmar, backar upp någon/något
- Kritik. Någon kritiserar, brännmärker, protesterar mot etc någon/något
- Både stöd och kritik. Någon/något både stöder och angriper eller kräver allmänt
- Försvar. Någon/något försvarar någon/något mot angrepp, bemöter, tillbakavisar etc

OBJEKT FÖR AKTIVITET: De aktörer som finns upptagna under aktör kan vara objekt för någon av de riktade aktiviteterna stöd, kritik, både stöd och kritik samt försvar. Liksom för aktörerna kan högst fem objekt kodalas för varje aktivitet.

NEGATIVA. Gäller sakligt negativa förhållanden som olagligheter, försummelser, ineffektiviteter, felaktigheter etc. Kodas för aktörsgrupperna kommun, politiska partier, företag, enskilda arbetstagare och fackliga aktörer samt övrigt.

VINKLING anger hur tidningarna behandlar materialet. Vinklingen kan vara positiv, neutral eller negativ. Vinklingen kommer fram genom värderande omdömen och uttryck, genom att tidningens stöd eller avståndstagande kommer fram, gynnsamma eller ogynnsamma förhållanden framhävs etc.

I och med att en artikelenhet kan innehålla upp till fem aktörer kan samma artikelenhet således ingå upp till fem gånger vid beräkningarna av de olika procenttalen.

Reliabiliteten har mätts genom att 3 av de sammanlagt 78 undersökningsveckorna har mätts om. Samtliga variabler ligger på 0.89 eller däröver. För beräkningen av reliabiliteten se bilaga 3. Mot bakgrund av tidigare liknande undersökningar anser jag att reliabiliteten är godtagbar.¹⁾

5.2 enkäterna

Två enkäter ingår i undersökningen. En enkät har gjorts med journalisterna på KB, BLT och SSD. Dessutom har en enkät gjorts med kommunfullmäktigeledamöterna i Kristianstad och Karlskrona. Enkätformulär förvaras tillsammans med kodboken. Antalet frågor till journalisterna var något fler än till fullmäktigeledamöterna.

Liksom när det gäller innehållsanalysen har jag hämtat uppslag till enkätfrågor dels från 1972 års pressutredning, dels från den danska lokalmonopolundersökningen.

5.2.1 Svarsprocent

Svarsprocenten på enkäterna framgår av tabell 5.1.

Tabell 5.1 Svarsprocent för enkäterna

	Enkäter	Svar	Svarsprocent
Journalister KB	24	23	96
Journalister BLT	20	18	90
Journalister SSD	21	18	86
Fullmäktige Kristianstad	71	61	85
S+VpK	33	28	88
C	17	15	88
Fp	10	10	100
M	11	7	64
Summa borgerliga	38	32	84
Fullmäktige Karlskrona	75	62	83
S	38	28	74
C	15	13	86
Fp	11	11	100
M	11	10	91
Summa borgerliga	37	34	92

Det är framförallt två grupper som har förhållandevis låga svarsprocent. De moderata fullmäktigeledamöterna i Kristianstad och deras socialdemokratiska kollegor i Karlskrona har trots upprepade påstötningar inte högre svarsprocent än 64 respektive 74. Två påminnelsebrev har skickats till fullmäktigeledamöterna och ett till journalisterna. Därefter har telefonsamtal använts för att höja svarsprocenten.

Samtliga fullmäktigeledamöter i de båda kommunerna har fått enkäten. För journalisterna gäller att samtliga reportrar och redigerare har fått ett enkätformulär att besvara. I gruppen journalister ingår inte medarbetare på sportav-

delningarna. Inte heller chefredaktören eller redaktionschefen på KB och BLT. Chefredaktören och redaktionssekreteraren på SSD ingår inte heller bland mot- tagarna av enkäten.

5.3 Intervjuerna

För att få mer information om hur kristianstadstidningarna upplevdes av de journalister som var verksamma där under konkurrensperioden har jag gjort munt- liga och skriftliga intervjuer med 13 journalister. Av dessa var 3 verksamma på KLT, 5 på KLD och 5 på KB. Intervjuer har dessutom gjorts med chefredaktö- ren, redaktionschefen, tidigare redaktionschefen samt ansvarige utgivaren på KB, chefredaktören och redaktionschefen på BLT samt chefredaktören på SSD. De som intervjuats finns uppräknade i käll- och litteraturförteckningen.

Vid intervjuerna har ett uppgjort formulär följts. Frågorna har varit öppna så att så många aspekter som möjligt skulle kunna komma med. Tidslängden på de muntliga intervjuerna, samtal är kanske en mer riktig benämning, har legat mellan 1 och 4 timmar. I ett par fall har samma person intervjuats vid flera tillfällen.

5.4 Hur variablerna använts som mått

Värdena på de olika variablerna har använts som mått vid prövningen av de tre påståendena om innehållet enligt följande.

Som mått på avpartipolitiseringsen i det lokala politiska materialet och öppen- heten i det lokala ekonomiska materialet har använts

- material
- aktörsfördelning, speciellt politiska partier, företag och fackliga organi- sationer
- betoning
- aktiviteter
- vinkling
- kontakter mellan journalister, politiker och tidningar
- politikernas och journalisters bedömningar av tidningsinnehållet
- journalisters beskrivningar av läsekretsarna

Som mått på kontroll- och granskningsfunktionerna i de båda materialslagen har använts

- material

- form
- riktade aktiviteter
- negativa
- journalisternas bedömningar av tidningarnas journalistik
- politikernas bedömningar av tidningarnas journalistik

5.5 Genomförande

Intervjuerna påbörjades i mars 1976. Intervjuer har därefter gjorts fram till och med början av 1979. Enkäterna genomfördes under hösten 1977. De sändes ut den 15 augusti. Påminnelser gick därefter ut i oktober och november.

Kodningsarbetet för innehållsanalysen startade våren 1978. Den största delen av kodningsarbetet klarades av sommaren 1979 och kodningen slutfördes våren 1980. Databehandlingen ägde rum under 1980 från och med april och året ut.

Noter till kapitel 5

- 1) SOU 75:78 sid 205; Holmlöv sid 205-208, 212-215

Men den har uppskattats av den publik som anser att också en liten landsortstidning bör upprätthålla sina traditioner särskilt om dessa skulle förenas med en strävan att efter ringa förmåga göra en insats för bildning och vett

Kristianstads Läns Tidning 1954

6. Journalistiken i Kristianstad 1950

Innan jag går in på den egentliga resultatredovisningen ska jag göra några nedslag i de två städernas tidningsmarknader under 1900-talet.

Med hjälp av utsagor från journalister som var verksamma i Kristianstad omkring 1950 försöker jag därefter förmedla en bild av hur Kristianstads tidningar upplevdes av de journalister som var verksamma där vid den tiden.

6.1 Kristianstad och Karlskrona som tidningsmarknader 1900 - 1945¹⁾

6.1.1 Kristianstad

När 1900-talet börjar finns två tidningar i Kristianstad, KB och KLT. De första kända upplagesiffrorna är från några år in på det nya århundradet. KB har 1904 en upplaga på 6 000 exemplar. 1906 redovisas en upplaga på 2 200 exemplar för KLT. KB har således redan här ett övertag.

Mellan 1904 och 1910 försöker ytterligare en tidning etablera sig i Kristianstad. Från den andre oktober 1904 till och med den 30 oktober 1907 utkommer den frisinnaade Kristianstads-Kuriren två dagar i veckan. När Kristianstads-Kuriren upphör görs ytterligare ett försök. Den här gången med Kristianstads-tidningen Skånska Morgonbladet. Denna tidning som betecknas som frisinnad, ges ut sex dagar i veckan tills den försvinner den 28 februari 1910. Några upplagesiffror finns inte tillgängliga för dessa båda tidningar.

Bland lokala socialdemokrater är man redan 1909 ivrig att starta en egen

tidning. Som vi sett kommer dock försöken av sig tills vidare.

Ytterligare en tidning ges under några år ut i Kristianstad. Det är Kristianstads Läns Veckoblad som ges ut mellan december 1910 och december 1920. Tidningen betecknas som neutral. Tidningen hade samband med KLT. Den var veckotidning fram till 1915 och kom därefter ut två dagar i veckan.

Dessa inbrott på Kristianstads tidningsmarknad rubbade dock inte KB och BLT. Upplagekonkurrensen skärps först 1932. Då träder KLD in på scenen. 1933 redovisar KLD en upplaga på 2 600 exemplar. Trots KLDs entré ökar såväl KB som KLT. 1935 har KB 14 600 exemplar. 1940 har KB gått upp till 19 000 exemplar och KLT till 5 200.

Vid andra världskrigets slut har KBs upplaga nått 22 000, KLTs 5 300 och KLDs 5 200.

Den tidigast startade tidningen, KB har således hela tiden ett försprång. Trots starten av nya tidningar ökar försprånget ända fram till 1945. Konkurrenterna faller antingen bort eller också ligger de på upplagor som inte har möjlighet att mäta sig med KB. De grupper som utgör alternativa marknader är inte tillräckligt stora för att KBs ställning ska rubbas.

6.1.2 Karlskrona

Det finns tre tidningar i Karlskrona när vi går in i 1900-talet. De är Karlskrona Veckoblad, Blekinge-Kuriren och BLT.

För Blekinge-Kuriren som upphör 1905 finns inga siffror. För BLT uppges upplagan 1900 till 4 800, 1906 till 5 500 och 1912 till 7 000. Karlskrona Veckoblad, som 1908 ersätts av Karlskrona-Tidningen, har 1904 3 500 exemplar, 1908 7 000 exemplar och 1912 8 200 exemplar. De osäkra siffrorna tyder således på att BLT omkring 1910 endast var andratidning i Karlskrona.

Liksom i Kristianstad finns intresse för att starta en arbetartidning i Blekinge. Trots den tidiga starten, 1903, var upplageframgångarna för tidningen blygsamma. För Blekinge Folkblad redovisas 1906 2 600 exemplar. Därefter finns inte någon siffra förrän 1945 då upplagan redovisas till 6 600 exemplar.

Karlskronas ställning som fyrtidningsstad varar bara i något år. 1909-10 görs ett försök med den politiskt neutrala veckotidningen Blekinge-Posten. Därefter

är Karlskrona tretidningsstad fram till och med 1935 då Karlskrona-Tidningen läggs ned.

1937 görs ett kort försök att ge ut den obundna, försvarsvänliga Nya Karlskrona-Posten. Den kommer dock bara ut med ett nummer i veckan innan den försvinner efter några månader. Nästa tillskott till tidningsmarknaden i Karlskrona kommer inte förrän 1945 då Blekinge-Posten kommer tillbaka som vecko-tidning och som språkrör för bondeförbundet.

Så när som på de osäkra siffrorna för det första årtionden på 1900-talet tyder upplagesiffrorna på att det är BLT som är dominerande på marknaden. BLTs upplaga är 1916 11 000, 1925 är den 14 000. Därefter går BLT tillbaka. 1930 anges upplagan till 13 500. Den sjunker därefter ytterligare till 11 900 exemplar 1935. Men sedan vänder kurvan uppåt. 1940 är upplagan 17 100 exemplar och 1945 22 300 exemplar.²⁾

Jämfört med Kristianstad så har Karlskrona haft en livligare tidningsmarknad under en större del av 1900-talet. För förhållandet mellan den största och de övriga tidningarna är dock bilden densamma i båda städerna fram till tiden för andra världskrigets slut. Den dominerande tidningen har ett markant övertag i upplaga.

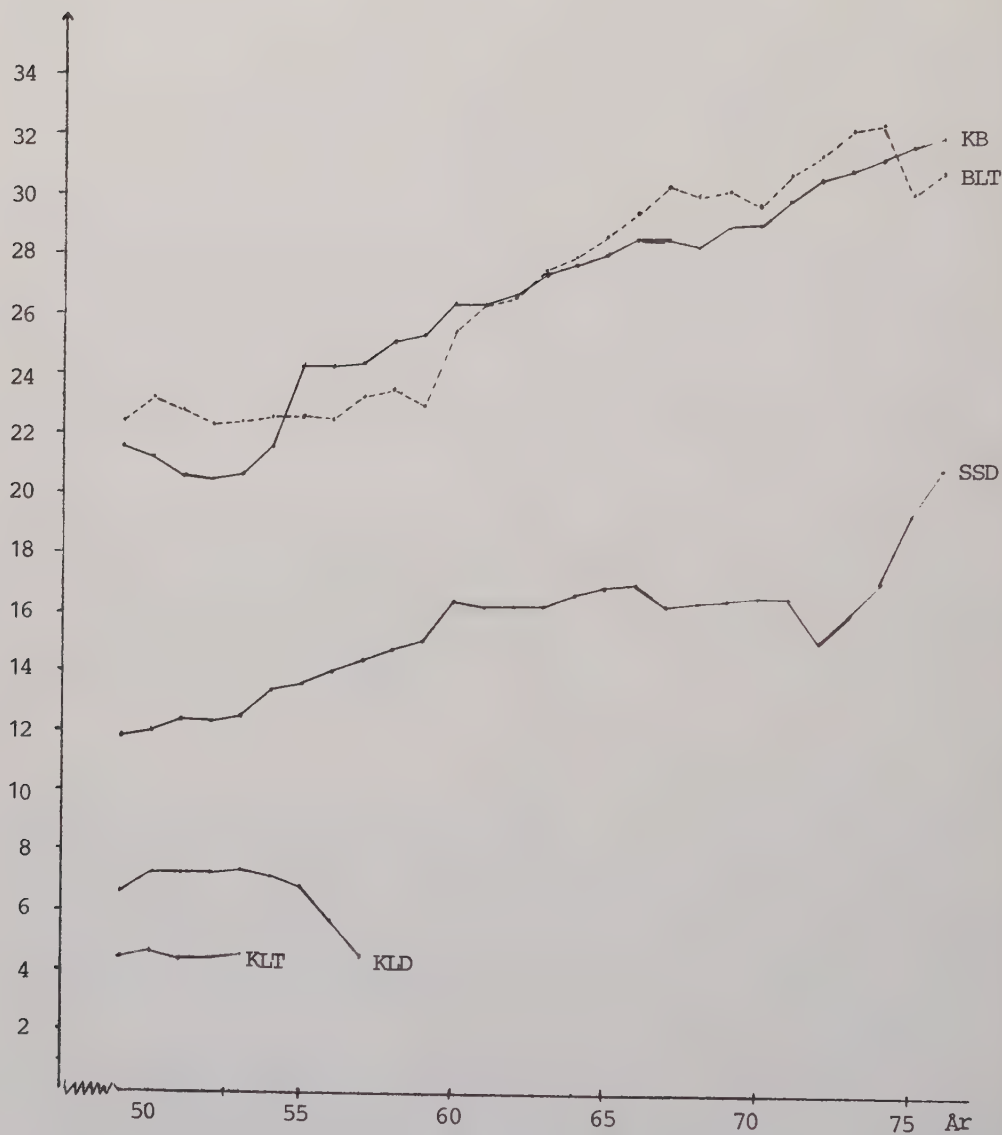
6.1.3 Upplageutvecklingen 1949 - 1976

Upplageutvecklingen åren efter andra världskriget innebär i Kristianstad en tillbakagång för KB och en framgång för KLD. KLTs upplaga sjunker långsamt under samma period. Se figur 6.1 samt bilaga 5. 1945 är KBs upplaga 22 200 exemplar. 1952 har den sjunkit till 20 400. KLD ökade under samma tid upplagan från 5 200 exemplar till 7 200. KLT gick ned från 5 300 exemplar 1945 till 4 300 1952.

När KLT läggs ned 1954 tar KBs upplaga ett stort kliv uppåt. Upplagan ökar mellan 1954 och 1955 med 2 600 exemplar. En mindre ökning kan även märkas i samband med KLDs nedläggning. KBs upplaga ökar mellan 1957 och 1958 med 800 exemplar.

Tiden därefter har för KBs del inneburit en successiv ökning av upplagan upp till ca 32 000 exemplar. Hushållstäckningen har sedan slutet av 1950-talet hela tiden legat kring 80 procent.

Figur 6.1 Tidningarnas upplageutveckling 1949-76 (i 1000-tal)

BLT har haft en uppgång i upplaga som är något större än KBs. BLT som inte kunnat dra fördel av konkurrenters nedläggningar, har vid två tillfällen "köpt upplaga". Dels genom köpet av Sölvesborgs-Tidningen, dels genom köpet av Karlshamns Allehanda.

BLT har i slutet av perioden en relativt kraftig upplagenedgång som dock mer än väl kompenseras genom köpet av Karlshamns-Allehanda.

SSDs upplageutveckling innebar fram till början av 1970-talet en successiv ökning. Efter en nedgång i början av 1970-talet har upplagan därefter ökat kraftigt.

6.2 Kristianstad som tidningsstad, tiden omkring 1950

"Journalistiskt var ... Läns Tidningen stel och tråkigt redigerad. Förutom officiella nyheter dominerade långa referat, ofta även från bagatellartade händelser. Läns Demokraten var mera pigg och modern. Bladet redigerades i enlighet med Göteborgs-Postens dåvarande principer. En salig röra av alla slags nyheter. Men det gjorde utan tvivel att den upplevdes som en folklig tidning".
(Medarbetare KB)

Denna beskrivning av kristianstadstidningarna i början av 1950-talet ger bilden av relationerna mellan de tre tidningarna. Efter andra världskriget inledes sista fasen i Kristianstads era som tretidningsstad. En avslutande fas som bokstavligt talat utspelades inom ett enda kvarter i Kristianstad. Nämligen kvarteret Otto Marsvin som rymde alla tre tidningsofficinerna.

Tidningarna hade begränsade tekniska resurser.

"Tekniken var mycket nergången på Kristianstadsbladet. Så saknades tex stilar. När jag kom till tidningen var Kristianstadsbladet lika dåligt rustad som konkurrenterna. Möjligen var Läns Demokraten bättre rustad". (Medarbetare KB)

Förutom tekniska problem hade tidningarna i Kristianstad, liksom övriga tidningar i landet vid den tiden, problem med pappersransoneringen. På den positiva sidan fanns att televerkets teleprinternät efter kriget nådde till Kristianstad. Alla tre tidningarna utrustades med printrar.

KLD blev först med en större teknisk upprustning. 1949 invigdes KLDs nya

tidningshus. Den gamla flattrykspressen ersattes av en rotationspress.³⁾
Den tekniska satsningen innebar en stimulans för KLD.

"När tidningshuset stod färdigt 1949 hade vi en uppgång. De interna siffrorna visade då på en upplaga av 8 500 exemplar. ... Den tekniska utrustningen gjorde Läns Demokraten till den tekniskt bäst rustade tidningen i Kristianstad då. Vi hade möjlighet att trycka 32 sidor. Den möjligheten utnyttjades dock bara två-tre gånger". (Medarbetare KLD)

KLT fick däremot inte någon teknisk utrustning: "... några investeringar gjordes inte i maskiner etc varken för tidningstryckeriet eller civiltryckeriet. I och med att man inte gjorde några satsningar så måste det gå åt skogen. Tidningen självdog". (Medarbetare KLT)

KBs tekniska utrustning startade 1952. 1954 fick tidningen en ny press.

KB hade ungefär hälften av sin upplaga på landsbygden runtomkring Kristianstad. De båda konkurrenterna hade de flesta av sina prenumeranter i egentliga Kristianstad.

"Läns Demokraten hade upplageöar. Bromölla var isolerat, Osby var isolerat, i Vinslöv hade Läns Demokraten också rätt många exemplar. I Kristianstad hade vi naturligtvis också en del exemplar, men mellan de här öarna var det spridda exemplar och låg täckning". (Medarbetare KLD)

Spridningsområdet var ungefär detsamma för alla tre tidningarna. Det täckte Östra och Västra Göinge samt Gälds, Albo och Villands härader. De omfattar ett område som sträcker sig från Brösarp i söder till Smålandsgränsen i norr och från Sölvesborg i öster till Hässleholm i väster. Se figur 2.1.

Skillnaden i upplaga motsvarades inte av någon lika stor skillnad i antal journalister eller antal sidor. Uppgifterna om antalet journalister på tidningarna under åren efter kriget fram till nedläggningarna av KLT och KLD varierar något, men översteg inte 10 på någon av redaktionerna.

Lokalredaktioner förekom endast på några orter. KB öppnade sin första lokalredaktion - i Hässleholm - 1952.⁴⁾ KLD hade lokalredaktion i Hässleholm samt sporadiskt i Osby. KLT hade lokalredaktion i Hässleholm.

En stor skillnad mellan tidningarna var däremot annonserna. KBs annonsmängd

var helt överlägsen konkurrenternas. De intervjuade journalisterna betonar starkt annonsernas betydelse för tidningsutvecklingen i Kristianstad.

"Kristianstadsbladet hade i regel en sida eftertextannonser. Hade våra konkurrenter kommit över den hade deras lycka varit gjord. Eftertextannonserna var ett argument för Kristianstadsbladet som slog ut det mesta av journalistiken". (Medarbetare KB)

Flera av journalisterna pekar på familjeannonsernas stora betydelse: "Varje dödsfall inom spridningsområdet skulle annonseras i Bladet. ... Visserligen tog jag med inträffade dödsfall i vår familjespalt, men kvinnorna måste absolut även läsa dödsannonserna i Bladet. Vi hade bara någon enstaka dödsannons". (Medarbetare KLD)

6.2.1 Journalistiken under konkurrensperiodens slutskede

Med ledning av intervjuerna med journalisterna som var verksamma på tidningarna i Kristianstad har bilden av journalistikens villkor i Kristianstad på den tiden sammanställts.

Följande områden behandlas: Tidningarnas politiska inriktning, Bevakningen av den lokala politiken, Bevakningen av den lokala ekonomin, Den lokala debatten, Konkurrens mellan tidningarna samt Journalisternas uppfattningar om hur KB förändrades när konkurrensen försvann.

6.2.1.1 Tidningarnas politiska inriktning

Det är en ganska samstämmig bild som de intervjuade ger av de tre tidningarnas politiska inriktningar.

"Det märktes med en gång att Läns Demokraten var socialdemokratisk. Kristianstadsbladet däremot var visserligen borgerlig, men hade inte någon speciell inriktning utom vid speciella tillfällen då fp-färgen kom fram. Läns Tidningen var också mindre politiskt markerad än Läns Demokraten, men Läns Tidningen höll tyst om socialdemokraterna". (Medarbetare KB)

Grupperingen av tidningarna görs på samma sätt oberoende vilken tidning man arbetade på.

"Läns Tidningen fungerade som det högborgerliga Kristianstads tidning och

hade mycket gott anseende i de högre kretsarna. ... Bladet var aldrig så hårt politiserat som Läns Tidningen". (Medarbetare KLT)

6.2.1.2 Bevakningen av den lokala politiken

Den bild som journalisterna ger av tidningarnas politiska inriktning slår igenom i deras beskrivningar av bevakningen av den lokala politiken. Rent arbetsmässigt skiljer sig den bild som journalisterna ger av bevakningen då inte mycket från den nuvarande rutinbevakningen.

"Vi bevakade länsstyrelse, ting och rådhusrätt, stadsfullmäktige och kommunfullmäktige i alla kommuner inom spridningsområdet". (Medarbetare KLT)

Journalisterna tycks dock ha varit ganska hovsamma i sin inställning till de makthavande.

"I Kristianstad refererades drätselkammarens sammanträden via ´presskonferenser´. Stadsombudsmannen dikterade för journalisterna vad som förevarit vid sammanträdet. Några frågor från journalisterna var det inte tal om". (Medarbetare KLT)

En rent arbetsmässig fördel för KB och KLD som var middagstidningar fram till och med KLTs nedläggning var att KLT var morgontidning. Det innebar att middagstidningarna i vissa fall slapp ha egen bevakning på kvällsevenemang. I stället klippte man KLTs artikel på morgonen. På KB kunde det gå till så här: "Ett par man började på redaktionen klockan halvsex och klippte morgontidningen (KLT) fram till klockan sju. Då började mer redaktionspersonal arbeta och de som börjat halvsex satt mellan sju och nio och tog emot annonser". (Medarbetare KB)

Det politiska materialet ansågs viktigt.

"Referat från fullmäktige men också partimöten och -stämmor bedömdes som viktiga. Vi gjorde också då och då i mitten av 50-talet en rad kommunala reportage där aktuella frågor i de olika kommunerna belystes. Men det var knappast någon kritiskt granskande journalistik". (Medarbetare KB)

Särskilt inför kommunalvalen förkom reportage om den kommunala politiken. Denna typ av reportage, i regel enbart knutna till tidningens ´eget parti´ förekom i alla tidningarna.

"Det var inte så mycket politik i tidningen då. Partiledare etc intervjuades inte på samma sätt. Och när de andra tidningarna fanns i stan så hade ju varje parti sitt organ. Vi bevakade i regel inte s-möten utan klippte dem". (Medarbetare KB)

Medarbetare på KB i början på 1950-talet anser att tidningens politiska material var mindre partibundet än de andra tidningarnas.

"Kristianstadsbladet var mindre politiserat. De andra drev sin propaganda och släppte inte fram någon annan än den egna åsiktsriktningen. Hos oss fick t ex bondeförbundet som saknade tidning i Kristianstad göra sin röst hörd". (Medarbetare KB)

Även medarbetare på de andra tidningarna menar att KB hade en svagare bindning i sitt politiska material än de andra två tidningarna.

Ett par medarbetare på KLD anser att tidningen visserligen var bunden till socialdemokraterna, men att det inte betydde att de andra partierna snöptes.

"Ledarsidan hade en klar politisk inriktning. ... Det politiska skulle inte heller missas. Men Läns Demokraten var ändå inte någon ensidig representant för de lokala intressena. Vi bad till exempel inte att någon representant för organisationerna skulle referera för oss. Förhållandet till de borgerliga partierna var bra. De ringde naturligtvis inte själva upp oss om de hade något, men de var lätta att kontakta när vi behövde en kommentar. Det fanns ingen styrning på Läns Demokraten när det gällde förhållandet till de borgerliga partierna". (Medarbetare KLD)

6.2.1.3 Bevakningen av den lokala ekonomin

Bevakningen av den lokala ekonomin hade ingen hög prioritering i journalistiken i Kristianstad i början av 1950-talet. Det är den bild som de intervjuade journalisterna ger, så gott som utan undantag.

"Någon direkt bevakning av företag och fackföreningar förekom inte i början av 50-talet. Den kom först senare". (Medarbetare KB)

"... man skrev inte på samma sätt om företagen då. Blev det konflikt fick facket ordna upp det, men hände något så noterades det. Det var dock inte så många kontroverser vid företagen. Det vi hade från företagen var emellertid

arbetarinriktat". (Medarbetare KLD)

Inte oväntat var det Läns Demokraten som hade bäst kontakter med fackföreningarna. Av ett par intervjuer framgår dock att relationerna kunde varit bättre.

"Läns Demokraten kunde inte tynga tidningen med alltför mycket fackligt material, men fackens årsmöten och fackliga tvister bevakades. Fackföreningarnas material behandlades som alla andra organisationers, annars hade materialet blivit för tråkigt". (Medarbetare KLD)

KLT var KLDs motsvarighet bland företagen medan KB, liksom när det gäller den lokala politiken, enligt de intervjuades utsagor hamnade någonstans mitt emellan. KB hade dock inte några direkta kontakter med fackföreningarna.

"Kontakterna med fackföreningarna var knappast intima och bevakningen svag. Men när det blev bråk i någon facklig organisation eller hos socialdemokraterna, då kom de oppositionella till Bladet". (Medarbetare KB)

6.2.1.4 Den lokala debatten

Debatt förekom i mycket liten omfattning.

"Under min tid gick aldrig Kristianstadsbladet i polemik med de andra tidningarna". (Medarbetare KB)

Den debatt som förekom fördes mellan KLT och KLD. Angrepp av de båda andra tidningarna på KB ledde i regel inte till någon reaktion.

"Kristianstadsbladet dödförklarade de båda andra tidningarna och därmed var debatten död". (Medarbetare KLD)

Den debatt som trots allt förekom gällde i mycket liten utsträckning lokal politik och ekonomi utan rörde sig på riksplanet.

"Kristianstadsbladet och även Läns Tidningen publicerade cirkulärledare och det var ju inte mycket att polemisera mot". (Medarbetare KLD)

Enligt de intervjuade gick KB så långt i sin vägran att debattera att tidningen inte ens nämnde de båda andra tidningarna vid namn i sina spalter. Flera journalister verksamma på KB uppger att det fanns ett faktiskt förbud

att nämna de båda andra tidningarna vid namn i KB.

"Läns Demokraten omnämndes i Kristianstadsbladet som "en i Kristianstad utkommande middagstidning". (Medarbetare KB)

6.2.1.5 Konkurrenten mellan tidningarna

Uppfattningarna om konkurrenten mellan de tre tidningarna är delade bland de intervjuade. De flesta anser att konkurrenten var liten eller obefintlig. Några anser dock att det förekom hård konkurrent.

"När Läns Tidningen och Läns Demokraten las ner (kändes) stor tomhet. Stinget gick ur en. Tidigare strid på kniven till och med om smånyheterna. Efter de andra tidningarnas nedläggningar var det inte längre lika stimulerande att arbeta som journalist i Kristianstad". (Medarbetare KB)

Denna uppfattning är dock inte flertalets. Dess uppfattning representeras bättre av följande citat: "Jag hade känslan att vi aldrig kunde konkurrera med Kristianstadsbladet, vi och Läns Tidningen kunde bara vara ett komplement". (Medarbetare KLD)

Detta betyder inte att de båda mindre tidningarna inte försökte konkurrera med KB, men uppenbarligen kändes klyftan så stor att det upplevdes som näst intill hopplöst.

"Försök till konkurrent med Bladet gjordes framförallt i redigering av materialet och genom egna reportage. Men Bladets under många år inarbetade dominerande ställning som förstetidning omöjliggjorde direkt upplagekonkurrent". (Medarbetare KLD)

Känslan av uppgivenhet hos journalisterna på KLD understryks av några uttalanden om rangordningen mellan tidningarna.

"Det fanns en stor motsättning mellan de två borgerliga tidningarna och Läns Demokraten. Det märktes även på journalistsidan. De andra såg helt enkelt ned på oss från Läns Demokraten. Statusmässigt kom först Läns Tidningen, därefter Kristianstadsbladet och sist Läns Demokraten". (Medarbetare KLD)

Känslan att vara ohotad från konkurrenterna återfinns i ett par intervjuvar från journalister på KB när det gäller myndighetsbevakningen.

"Någon egentlig konkurrens om myndighetsmaterialet förekom inte". (Medarbetare KB)

6.2.1.6 Journalisternas uppfattningar om hur KB förändrades när konkurrensen försvann

Det råder delade meningar om KBs eventuella förändringar i samband med att tidningen blev monopoltidning.

"Våra bedömningsgrunder eller vårt material ändrades inte i samband med de andra tidningarnas nedläggningar" anser en av KBs dåvarande journalister.

En annan anser att KBs kontakter med fackföreningarna och socialdemokratiska partiet förbättrades efter KLDs nedläggning,

"Här liksom på andra håll i landet - skedde en breddning av nyhetsbevakningen för att täcka de områden som blivit "övergivna" genom konkurrenternas nedläggning". (Medarbetare KB)

Även bland de journalister som var anställda på KLT och KLD är det delade meningar om huruvida KB förändrades i samband med andra tidningarnas nedläggningar. Några anser att utformningen blev stramare men att KB innehållsmässigt knappast förändrades.

"Politiskt och fackligt fortsatte tidningen som förut". (Medarbetare KLD)

Däremot anser alla att KB ändrat sig väsentligt när det gäller innehållet från 1957 fram till tiden för intervjuerna. Detta tillskrivs dock inte i någon större utsträckning den ändrade konkurrenssituationen.

"Kristianstadsbladet har under årens lopp förändrats ganska mycket - mindre på grund av att stadens båda andra tidningar las ner än på grund av utvecklingen och förändringen av landsortstidningarnas redigering och på grund av konkurrensen från kvällstidningarna". (Medarbetare KLD)

Den kommersiella sidan av ändringen hålls också fram: "Kristianstadsbladet ryckte upp sig. Det var den kanske tvingad till eftersom den var väldigt nergången. En förändring som inneburit mer fackligt och mer arbetarrörelsematerial har ägt rum successivt. Det är en väsentlig förändring som jag dock anser är helt affärsmässig". (Medarbetare KLD)

Noter till kapitel 6

- 1) Detta avsnitt bygger på uppgifter ur Tollin
- 2) Jag vill poängtera att upplagesiffrorna före TS-statistikens tillkomst är osäkra. För t ex BLT finns uppgifter i Jönsson sid 75 och 82, som på vissa punkter väsentligt avviker från de som Tollin har. De enskilda talen är därför inte tillförlitliga. Riktningen i utvecklingen för upplagan är det väsentliga
- 3) Elowsson (1949)
- 4) Melén sid 82

... Fast nog har det stått mycket
i Kuriren som är rakt uppåt väggarna,
men vi talar inte om den saken
nu

Fredrik Bök, Sommarleken

7. Resultatredovisning: Enkäterna och intervjuerna

I detta kapitel redovisas svaren på frågorna i de enkäter som gjorts med journalister och fullmäktigeledamöter i Kristianstad och Karlskrona. Jag använder även de intervjuer som gjorts med redaktionsledningarna för att belysa hur dessa ser på en del av de ämnesområden som behandlas i enkäterna. Angående intervjuerna och enkäterna i övrigt, se avsnitten 5.2 och 5.3.

I redovisningen görs för fullmäktigeledamöterna genomgående en uppdelning i två politiska block. Det borgerliga blocket omfattar fullmäktigeledamöterna från de tre borgerliga partierna. Det andra blocket består i Kristianstad av 27 socialdemokrater och 1 representant för vänsterpartiet kommunisterna. I redovisningen kallas dess fullmäktigeledamöter den socialistiska gruppen. I Karlskrona ingår enbart socialdemokrater i den grupp som i redovisningen kallas socialdemokrater.

7.1 Några bakgrundsdata

Journalisterna är yngre än fullmäktigeledamöterna. Bland journalisterna har SSD lägst andel över 40 år och BLT störst andel. Äldst bland kommunfullmäktigeledamöterna är representanterna för socialdemokraterna i Karlskrona.

Liksom när det gäller journalisternas ålder skiljer sig BLT något från de andra tidningarna när det gäller journalisternas antal år i yrket. På KB har 45 procent av journalisterna varit i yrket 11 år eller mer. På SSD är siffran 34 procent och på BLT 67 procent.

Bland fullmäktigeledamöterna är det de socialistiska partierna i Kristianstad som har störst andel representanter som har högst 4 års erfarenhet av arbetet i fullmäktige. Minst andel har den borgerliga gruppen i Karlskrona.

Det finns inte några klara skillnader mellan de tre tidningarnas journalister i fråga om antal år på tidningen. SSD har störst andel som varit högst 5 år på tidningen och minst andel som arbetat 11 år eller mer. KBs och BLTs journalister har ungefär samma fördelning i fråga om år på respektive tidning.

SSD har inte bara de minst rutinerade journalisterna i fråga om ålder och antal år. SSD har också den största andelen journalister som fått sin inskolning i yrket på den egna tidningen. Medan minst 8 av 10 journalister på KB och BLT har arbetat på någon annan tidning eller medium är det endast 6 av 10 som gjort detta på SSD.

Inte oväntat mot bakgrund av åldersstrukturen så har BLT minst andel journalister med utbildningen gymnasieskola. Samtidigt har BLT störst andel med annan högskoleutbildning än journalisthögskola. Det är endast ett par journalister på KB och SSD som har genomgått journalisthögskola.

På alla tre tidningarna arbetar 6 av 10 journalister på centralredaktionen. Övriga arbetar på lokalredaktioner. KB har större andel renodlade reportrar än de båda andra tidningarna. 8 av 10 journalister på KB anser sig vara reportrar enbart, medan endast hälften av journalisterna på BLT och SSD anger att de är reportrar enbart. SSD och BLT har större andelar som anser att deras arbetsuppgifter är kombinationer av reporter, redigerare och arbetsledare. Det är endast 2-3 journalister på var och en av dessa tidningar som beskriver sig som redigerare enbart.

7.2 Kommunfullmäktigeledamöternas tidningsläsning

I Kristianstad har alla borgerliga fullmäktigeledamöter KB som daglig tidning. Bland de socialistiska ledamöterna är det 82 procent som har KB som daglig tidning. Det är fler, 93 procent, som har Arbetet som daglig tidning än det är som har KB. I Karlskrona har 97 procent av de borgerliga fullmäktigeledamöterna BLT som daglig tidning mot 18 procent för SSD. Alla socialdemokrater har SSD som daglig tidning mot endast 11 procent för BLT.

Detta betyder dock inte att fullmäktigeledamöterna inte läser den tidning de inte anger som daglig. Det är bara enstaka socialdemokrater och socialistiska fullmäktigeledamöter i Karlskrona och Kristianstad som läser BLT respektive KB färre gånger än vid ett eller två tillfällen per vecka. Samma gäller de borgerliga ledamöterna och SSD i Karlskrona.

Av enkätsvaren framgår att fullmäktigeledamöterna är trogna läsare av sitt partis, eller partiet närstående, tidningar även om dessa inte är representerade på utgivningsorten. Centerpartisterna i Kristianstad håller Skånska Dagbladet och Norra Skåne (båda c-tidningar) i en utsträckning som inte något av de andra partiernas ledamöter gör. Samma gäller för Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet och moderaterna i de båda städerna och för Dagens Nyheter och folkpartisterna. I Karlskrona finns en tydlig bindning mellan socialdemokraterna och Aftonbladet.

7.3 Har KB konkurrens?

Huruppfattas KBs konkurrenssituation av journalisterna på KB och kommunfullmäktigeledamöterna i Kristianstad? Som framgår av tabell 7.1 uppfattar de den helt olika. 7 av 10 journalister anser att KB har konkurrens. Endast 30 procent av fullmäktigeledamöterna anser att KB har konkurrens. Till en del kan den stora skillnaden ligga i att bland journalisterna även ingår lokalredaktörer som arbetar i utkanterna av KBs spridningsområde. På sina respektive orter har de ofta representanter för tidningar från andra utgivningsorter.

De fullmäktigeledamöter som anser att KB har konkurrens pekar i första hand på Arbetet, Norra Skåne, Sydsvenska Dagbladet och radion. Ledamöter från socialdemokratiska partiet betonar Arbetets ställning som konkurrent till KB. De centerpartistiska ledamöterna håller fram Norra Skåne.

Tabell 7.1 Hur uppfattar du KBs konkurrenssituation i förhållande till övriga tidningar och medier? (procent)

	Journalister KB	Socialistiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Har konkurrens	68	29	34
Har ej konkurrens	32	71	66
Summa	100	100	100
Antal svar	(23)	(28)	(32)

Bland de journalister som anser att KB har konkurrens anses Norra Skåne vara den helt dominerande konkurrenten.

Även KBs redaktionsledare har fått svara på frågan om de anser att KB har konkurrens i Kristianstad. Två av tre säger att KB inte har konkurrens i Kristianstad.

"Det finns ju andra som intresserar sig för vårt område, Norra Skåne i ytterkanterna, malmötidningarna i de större händelserna, radion. Men eftersom de övriga konsumeras i så liten utsträckning så kan man ju säga att vi saknar konkurrens".

Den tredje medlemmen av KBs redaktionsledning anser att det föreligger en tydlig konkurrenssituation och hänvisar till tidningen Norra Skåne.

7.4 Konkurrens, innehåll och journalistik

KBs journalister har fått uttala sig om eventuella följder för KBs innehåll och för journalisterna om tidningen haft konkurrens på utgivningsorten. 74 procent av journalisterna anser dels att KB skulle haft ett annat innehåll, dels att det skulle funnits skillnader med avseende på den lokala journalistikens villkor om KB haft konkurrens på utgivningsorten. 17 procent anser att konkurrens inte skulle haft några följder och 9 procent vet inte.

Journalisterna fick med egna ord beskriva vad de ansåg att konkurrens skulle fört med sig för tidningens innehåll och för journalisternas villkor. De effekter på KBs innehåll som konkurrensen skulle få är enligt journalisterna snabbare publicering, intensivare kommunalbevakning samt fler ställningstaganden i nyhetsmaterialet. Se tabell 7.2.

Det är en fjärdedel av KBs journalister som anser att konkurrens skulle tvingat fram en alertare tidning när det gäller aktualiteten.

"Allmän skärpning när det gäller att ha med grejorna när de är nya, alltså inte komma drällande med en artikel om något som hände helgen innan. Bättre grejor, mer satsning på udda saker, inte bara ett evigt refererande av vad som hänt på mulleskolor och dylikt".

En journalist anser att lokalradion i Kristianstad till viss mån bidragit till ökade aktualitetskrav på KB.

En annan följd skulle vara att KBs kommunalpolitiska bevakning skulle ändrats.

Tabell 7.2 KBs journalisters åsikter om konkurrensens inverkan på innehåll och arbetsvillkor (procent). Observera att procentsiffrorna står för andelen av samtliga KB-journalister som har en viss uppfattning

1. Större krav på journalisterna	52
2. KB skulle varit aktuellare, snabbare med publicering	26
3. Ökad satsning på nyhetsmaterial	26
4. Den kommunalpolitiska bevakningen skulle ändrats och tidningen skulle tvingats ta ställning	22
Antal svar	(23)

"Mer objektiv i frågor med politiska aspekter och framförallt mer utrymme för oppositionen, d v s S och VpK, samt mera fackligt".

Konkurrens skulle också tvingat KB ta ställning.

"Bladet skulle tvingats vara mer aktivt i sökandet efter nyheter, mer undersökande. Tvingats ta ståndpunkt mer, tycka och tänka i olika frågor, inte enbart stryka medhårs".

Journalisterna anser vidare att konkurrens skulle leda till ökad satsning på nyhetsmaterial. Framförallt det lokala nyhetsmaterialet.

"FLT-artiklar, SNB-material etc hade skurits ned. Ledarsidan hade varit aktivare med en lokal bevakning. Mer genomarbetade artiklar och reportage - kvaliteten ett konkurrensmedel".

Men mest, enligt journalisterna, skulle konkurrens för KB medföra att kraven på journalisternas insatser skulle höjas. Det anser mer än hälften av KBs journalister.

"Journalisterna skulle ha en hårdare press på sig att plocka fram allt väsentligt i lokala politiska och ekonomiska frågor. Arbetet med att plocka fram och belysa kontroversiella frågor skulle vara intensivare".

Flera journalister menar att konkurrens leder till positiva effekter för journalisterna.

"Samtliga skulle tvingas aktivera sig mer, och därmed få mer meningsfulla uppgifter".

Det finns inte någon journalist som säger att ökade krav på journalisterna skulle vara en nackdel. De som nämmer höjda krav gör det i positiva ordalag.

"Konkurrensförhållandet hade ökat kvaliteten i höggrad och inte minst stimulansen i arbetet".

KBs redaktionsledning tror inte att tidningen skulle haft ett annat innehåll om den haft konkurrens på utgivningsorten. Möjligen skulle materialet blivit mer utslätat.

"En jämbördig konkurrent, på platsen och till upplagan menar jag, skulle sannolikt inte leda till polarisering utan snarare nivellering eftersom vi skulle vara rädda för att profilera oss alltför hårt ...".

En annan redaktionsledare anser att KBs ekonomi skulle försämrats. Vilket skulle leda till sämre nyhetsbevakning.

När det gäller förändringar för journalisterna på KB om tidningen haft konkurrens menar en redaktionsledare att den politiska färgen på konkurrenten skulle haft betydelse.

"Ja, hade konkurrenten varit en centertidning som skulle satsat hårt på material om jordbruk hade vi förstås fått sätta in krafter för att hålla den stängd där. Hade det blivit en s-tidning som satsat hårt på fackföreningsfrågor hade vi fått lägga en del av våra resurser där i stället för på något annat".

De övriga redaktionsledarna anser inte att det skulle blivit några förändringar för KBs journalister. En anser dock: "möjligen skulle den enskilde medarbetaren känna sig mera stimulerad och därmed göra (ännu) bättre från sig".

Journalisterna på alla tre tidningarna har fått ta ställning till om de anser att konkurrens mellan tidningar av olika partifärg på en ort har några påtagliga effekter. De fick kryssa för ett eller flera av de alternativ som anges i tabell 7.3.

Tabell 7.3 Vilken påtaglig effekt eller vilka påtagliga effekter anser du uppstår av att det råder konkurrens mellan tidningar av olika partifärg på en utgivningsort? (procent) Siffran inom parentes anger rangordningen av alternativen

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Granskningen av lokala myndigheter blir mer intensiv och effektiv	83 (1)	89 (1)	89 (1)
Granskningen av lokala företag blir mer intensiv och effektiv	74 (2)	67 (2)	72 (2)
Granskningen av lokala politiska organisationer blir mer intensiv och effektiv	61 (4)	61 (3)	50 (3)
Granskningen av lokala fackföreningar blir mer intensiv och effektiv	61 (4)	33 (4)	44 (4)
Det lokala partimaterialet blir mer partipolitiserat	70 (3)	33 (4)	44 (4)
Det lokala ekonomiska materialet blir mer partsinriktat	35 (6)	22 (6)	33 (6)
Antal svar	(23)	(18)	(18)

BLTs och SSDs journalister rangordnar de sex effekterna på samma sätt. Journalisterna på KB skiljer sig från sina kollegor i Karlskrona i fråga om partipolitisering. Denna effekt rankas högre av KBs journalister. I gengäld placerar KBs journalister granskningen av lokala politiska organisationer längre ner på listan. I övrigt överensstämmer journalisternas bedömningar. Nästan alla journalister anser att granskningen av lokala myndigheter blir mer intensiv och effektiv med konkurrens. Något färre anser att granskningen av lokala företag blir mer intensiv och effektiv med konkurrens.

Journalisterna är också ense om att effekten att det lokala ekonomiska materialet blir mer partsinriktat inte är särskilt påtaglig jämfört med de andra effekterna.

7.5 Tidningarnas läsekretsar

Som tabell 7.4 visar finns det skillnader mellan journalisterna när det gäller att beskriva respektive tidnings läsekrets. Varje journalist har fått svara på frågan: "Om du skulle definiera den läsekrets som du anser din tidning vänder sig till, hur ser i så fall den definitionen ut?"

Tabell 7.4 Journalisternas beskrivningar av respektive tidnings läsekrets (procent)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Borgerlig	4	28	-
Socialdemokrater, arbetare, tjänstemän	-	-	78
"Alla"	52	56	17
Lokalt intresserade	30	-	17
Antal svar	(23)	(18)	(18)

I tabellen summerar procenttalen för KB och BLT inte till 100 därför att några journalister lämnat svar som inte passar in på de kategorier svaren summerats i. I något fall har svar inte lämnats på frågan. För SSD överstiger summan 100 procent då i något fall svaret haft med karaktäristika för flera av kategorierna.

De svar som kategoriserats som borgerlig innehåller beteckningar som borgerlig, liberal, folkpartistisk etc. Under socialdemokrater, arbetare, tjänstemän har klassificerats svar som innehåller någon av dessa beteckningar eller arbetarrörelse, löntagare, verkstadsgolvet, folkrörelser etc.

Till "Alla" har räknats svar som refererar till att läsarna består av alla människor inom utgivningsområdet. I kategorin Lokalt intresserade ingår svar som på ett eller annat sätt understryker läsekretsens lokala förankring eller

behov av lokalt material.

Det finns skillnader mellan de tre tidningarnas journalister för alla kategorierna. Journalisterna på BLT betecknar läsekretsens som borgerlig. En enda journalist på KB använder denna kategori för att beskriva KBs läsekrets. SSDs journalister anser att SSDs läsekrets består av socialdemokrater, arbetare och tjänstemän.

Exempel på läsekretsbeskrivningar av BLT-journalister är

"Typiskt småborgerlig (folkparti), naturligtvis med inslag från andra partier, främst moderater och centerpartister" och "Blekingar i allmänhet, med viss övervikt för borgerliga väljare".

Journalisterna på SSD är mest benägna att klassificera sin tidnings läsekrets i politiska termer. 14 journalister klassificerar läsekretsens som socialdemokrater, arbetare och tjänstemän. Inte någon journalist på de andra tidningarna betecknar respektive tidnings läsekrets på detta sätt. Som exempel på SSDs journalisters beskrivningar av läsekretsens kan ges

"Arbetare och tjänstemän, socialdemokratiska väljare" och "Folk med sympatier för arbetarrörelsen och dess synpunkter".

Journalisterna på KB och BLT använder i ungefär lika stor utsträckning beteckningar på sina tidningars läsekretsar som har kategoriserats som "Alla". Av SSDs journalister är det endast tre som anser att deras tidnings läsekrets består av "Alla".

"En högst vanlig kristianstadsbo eller L-länning som vill veta vad som händer i kommunen och lite om riksnytt och så förstås vill se vad TV bjuder". (Journalist KB)

"En blandad läsekrets med företrädare från alla grupper i samhället och med en blandad ålderssammansättning". (Journalist BLT)

Att beskriva läsekretsens som lokalt intresserad är mest populärt bland KBs journalister. 7 journalister gör detta på KB mot 3 på SSD och inte någon på BLT.

Även mellan de tre redaktionsledningarna finns det skillnader i beskrivning-

arna av läsekretsarna. KBs och BLTs redaktionsledare anger att man vill nå alla inom respektive tidnings spridningsområde. SSDs redaktionsledning anger löntagare som definition på tidningens läsare.

7.6 Inflytande på publicerat material

Finns det några skillnader mellan journalisterna i Kristianstad och Karlskrona när det gäller uppfattningar om vilka som har inflytande på vilket lokalt politiskt och ekonomiskt material som ska publiceras i tidningen?

Journalisterna fick väga ägarnas, chefredaktörens, redaktionsledningens, journalisternas, läsarnas och annonsörernas respektive inflytande genom att fördela sammanlagt 100 procent på en, flera eller alla av de uppräknade aktörerna. För varje tidnings journalister har summan av vikterna på varje aktör räknats ut. Vikterna för varje journalistgrupp har därefter förvandlats till procent. Rangordningen och den procentuella viktfordelningen framgår av tabellerna 7.5 och 7.6. I båda tabellerna är det 23 journalister på KB och 18 på vardera BLT och SSD som fördelat 100 procent på de olika alternativen.

Tabell 7.5 Journalisternas uppfattningar om olika gruppers inflytande på publicering av lokalt politiskt material (procent). Rangordning inom parentes

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Journalisterna	47 (1)	30 (2)	43 (1)
Redaktionsledningen	23 (2)	23 (3)	21 (2)
Chefredaktören	13 (3)	32 (1)	17 (3)
Ägarna	7 (4)	3 (5)	9 (4)
Läsarna	7 (4)	10 (4)	8 (5)
Annonssörerna	2 (6)	1 (6)	1 (6)
Summa	99	99	100

De som har mest inflytande på det lokala politiska materialets publicering på KB och SSD är enligt journalisterna - journalisterna själva. På BLT an-

ser journalisterna att det är chefredaktören som har mest inflytande. Chefredaktörerna på KB och SSD placeras först på tredje plats när det gäller inflytande. Således även efter redaktionsledningen på respektive tidning.

Alla tre tidningarnas journalister är eniga i uppfattningen att ägarna, läsarna och annonsörerna har litet inflytande på publiceringen av det lokala politiska materialet.

Tabell 7.6 Journalisternas uppfattningar om olika gruppers inflytande på publicering av lokalt ekonomiskt material (procent). Rangordning inom parentes

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Journalisterna	51 (1)	38 (1)	46 (1)
Redaktionsledningen	27 (2)	26 (2)	20 (2)
Läsarna	8 (3)	10 (4)	8 (4)
Chefredaktören	6 (4)	23 (3)	16 (3)
Ägarna	4 (5)	2 (5)	7 (5)
Annonssörerna	3 (6)	1 (6)	3 (6)
Summa	99	100	100

Även när det gäller publiceringen av lokalt ekonomiskt material finns det skillnader mellan tidningarna. Nu är det KB som skiljer sig från BLT och SSD. KBs journalister menar att läsarna har större inflytande än chefredaktören på publiceringen av lokalt ekonomiskt material. Dessa båda aktörer placeras på tredje respektive fjärde plats i inflytande, efter journalisterna och redaktionsledningen. Även bland journalisterna på BLT och SSD tillmäts journalisterna och redaktionsledningarna störst vikt, men därefter följer chefredaktörerna och på fjärde plats läsarna. Hos alla tre tidningarnas journalister tillmäts ägarna och annonsörerna minst inflytande.

Journalisterna har även mer detaljerat fått bedöma hur de uppfattar sin egen påverkan på det lokala politiska och ekonomiska innehållet. Bedömningen har

dels gällt journalistens eget material, dels övrigt material. Svaren framgår av tabell 7.7.

Tabell 7.7 I vilken utsträckning anser du att den enskilde journalisten har möjlighet att påverka det lokala politiska och ekonomiska material som publiceras i tidningen? (procent)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Journalistens eget material:			
I stor utsträckning	61	44	94
I viss utsträckning	30	39	-
I ganska liten utsträckning	4	17	-
I liten utsträckning	4	-	-
Ingen utsträckning	-	-	6
Summa	100	100	100
Antal svar	(23)	(18)	(18)
Övrigt publicerat material:			
I stor utsträckning	18	17	17
I viss utsträckning	18	39	61
I ganska liten utsträckning	27	33	17
I liten utsträckning	36	11	-
Ingen utsträckning	-	-	6
Summa	99	100	101
Antal svar	(22)	(18)	(18)

I fråga om journalistens eget material är det SSDs journalister som anser sig ha störst möjligheter till påverkan. Alla journalister utom en säger att de i stor utsträckning kan påverka det egna materialet. BLTs journalister är de som anser att de kan påverka det egna materialet i minst utsträckning.

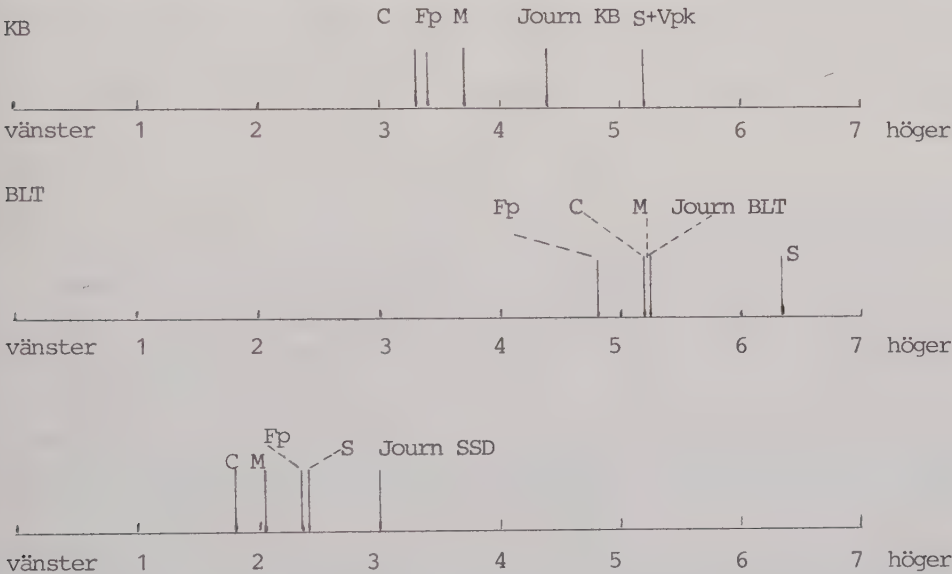
Även när det gäller övrigt publicerat lokalt politiskt och ekonomiskt material gäller att det är SSDs journalister som anser att de har störst möjligheter

till påverkan. För övrigt publicerat lokalt politiskt och ekonomiskt material anser sig KBs journalister ha minst möjlighet till påverkan.

7.7 Journalisternas och fullmäktigeledamöternas gradering av tidningarna

Figur 7.1 återger journalisternas och fullmäktigeledamöternas inplacering av respektive tidning på en sjugradig skala från vänster till höger. Var och en har fått placera in tidningen på skalan. Medelvärdet har därefter räknats fram för de olika grupperna. Fullmäktigeledamöterna i Karlskrona har bedömt båda tidningarna i Karlskrona.

Figur 7.1 Tidningens inplacering på en vänster-högerskala

I Kristianstad ligger journalisternas bedömningar av KB mellan de socialistiska och borgerliga fullmäktigegruppernas bedömningar. I Karlskrona ligger journalisternas bedömning av BLT på samma sätt mellan de båda fullmäktigeruppernas bedömningar.

För SSD gäller att journalisternas bedömning ligger längre till höger än fullmäktigeledamöternas, oavsett dessas partifärg. Längst till vänster vill centerpartiets ledamöter placera SSD, medan socialdemokraterna är den grupp som vill placera SSD längst till höger på skalan. Fullmäktigeledamöterna i Karlskrona som bedömt såväl BLT som SSD placerar i samtliga fall BLT längre till höger än SSD.

7.8 Tidningarnas bild av den lokala politiken och den lokala ekonomin

Journalister och fullmäktigeledamöter, oavsett parti, är så gott som eniga i uppfattningen att de undersökta tidningarna ger en i huvudsak rättvisande eller helt rättvisande bild av den lokala politiken och den lokala ekonomin. Endast enstaka fullmäktigeledamöter anser att någon av tidningarna ger en felvisande bild.

De skillnader som finns mellan bedömningarna är att de socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna i Karlskrona har en något större benägenhet att anse att BLTs bild är i huvudsak eller helt felvisande. Samma gäller för de borgerliga fullmäktigeledamöterna i Karlskrona och SSD. Det ska dock betonas att i båda fallen anser ca 85 procent att respektive tidnings bild är helt eller i huvudsak rättvisande. Det är således en liten minoritet som anser att tidningarnas återgivning av de lokala politiska och ekonomiska systemen är felvisande.

7.9 Politik på nyhetsplats

I alla partier, utom Fp i Kristianstad, instämmer majoriteten av ledamöterna helt eller till viss del i påståendet att "Tidningen för även på nyhetsplats ut de politiska idéer som den företräder på ledarsidan". Bland Fps ledamöter i Kristianstad är det 8 av 10 som inte instämmer i påståendet. Det är en större andel bland Fps fullmäktigeledamöter i Kristianstad som inte instämmer i påståendet än bland KBs journalister. Bland journalisterna på KB är det 64 procent som inte instämmer i påståendet. Det finns inte någon journalist på KB som helt instämmer i påståendet. Denna fördelning avviker markant från den som finns bland BLTs och SSDs journalister. Där är det endast 33 respektive 17 procent som inte instämmer i påståendet. På båda tidningarna finns det journalister som helt instämmer i påståendet.

I Kristianstad är det en större andel av de socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna än av de borgerliga som åtminstone till viss del instämmer i påståendet. I Karlskrona uppfattar de socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna BLT och SSD på ungefär samma sätt när det gäller politik på nyhetsplats. Alla borgerliga fullmäktigeledamöter instämmer helt eller delvis i påståendet för SSD, mot 72 procent för BLT.

Journalisterna har dessutom fått ta ställning till påståendet "Tidningens politiska färg på ledarsidan påverkar mig i mitt arbete som journalist". Deras

svar återfinns i tabell 7.8.

Tabell 7.8 Tidningens politiska färg på ledarsidan påverkar mig i mitt arbete som journalist (procent)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Instämmer åtmins- svagt	8	12	54
Instämmer inte alls	91	89	47
Summa	99	101	101
Antal svar	(23)	(18)	(17)

Medan 9 av 10 journalister på KB och BLT inte instämmer i påståendet så instämmer mer än hälften av SSDs journalister åtminstone svagt. Här finns således samma skillnad mellan journalister på KB och BLT å ena sidan och journalister på SSD å den andra som i fråga om påståendet om politik på nyhetsplats.

7.10 Tidningarnas betydelse

Vilken betydelse anser journalister och fullmäktigeledamöter att en ledare eller en nyhetsartikel i de olika tidningarna har? Svaren framgår av tabellerna 7.9 - 7.12.

KBs journalister anser att den egna tidningens ledare och artiklar har mindre betydelse för behandlingen av olika frågor än vad journalisterna på BLT och SSD anser om sina respektive tidningars ledares och nyhetsartiklars betydelse. Särskilt liten betydelse anser journalisterna på KB att deras tidnings ledare har. Detta gäller såväl lokal politik som lokal ekonomi. Journalisterna tillskriver här sin tidning betydligt mindre betydelse än vad såväl de socialistiska som de borgerliga fullmäktigeledamöterna gör.

KBs journalister skiljer sig även här från kollegorna i Karlskrona. SSDs och BLTs journalister tillskriver i nästan alla fall sina tidningars ledare och artiklar större betydelse än vad kommunfullmäktigeledamöterna gör. Se tabell 7.12 om journalisternas åsikter om ledarnas betydelse i den lokala ekonomin.

Tabell 7.9 Om KB skriver en artikel på nyhetsplats om en aktuell lokal politisk fråga, vilken betydelse anser du då att tidningens artikel har för den fortsatta behandlingen av den lokala politiska frågan? (procent)

	Journalister KB	Socialistiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Stor eller viss betydelse	73	79	74
Liten eller ingen betydelse alls	26	21	26
Summa	99	100	100
Antal svar	(23)	(28)	(31)

I Karlskrona finns skillnader mellan fullmäktigegrupperna i deras syn på BLTs och SSDs betydelse. De socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna betonar SSDs betydelse i den lokala politiken. De borgerliga fullmäktigeledamöterna däremot anser att BLT har större betydelse än SSD. I båda fallen anser dock journalisterna att deras tidning har större betydelse än vad fullmäktigeledamöterna gör. Större betydelse innebär här att fler medlemmar i en grupp anser att tidningen har stor betydelse jämfört med antalet medlemmar i en annan grupp.

Tabell 7.10 Om BLT skriver en artikel på nyhetsplats om en aktuell lokal politisk fråga, vilken betydelse anser du då att tidningens artikel har för den fortsatta behandlingen av den lokala politiska frågan? (procent)

	Journalister BLT	Socialdemokratiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Stor eller viss betydelse	95	61	77
Liten eller ingen betydelse alls	6	39	24
Summa	101	100	101
Antal svar	(18)	(28)	(34)

Tabell 7.11 Om SSD skriver en artikel på nyhetsplats om en aktuell lokal politisk fråga, vilken betydelse anser du då att tidningens artikel har för den fortsatta behandlingen av den lokala politiska frågan? (procent)

	Journalister SSD	Socialdemokratiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Stor eller viss betydelse	100	87	72
Liten eller ingen betydelse alls	-	-	28
Summa	100	101	100
Antal svar	(18)	(28)	(32)

Tabell 7.12 Ledarnas betydelse i den lokala ekonomin (procent)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Stor eller viss betydelse	5	67	67
Liten eller ingen betydelse alls	95	33	33
Summa	100	100	100
Antal svar	(22)	(18)	(18)

Redaktionsledarna är vaga när de beskriver sina tidningarnas roller i den lokala politiken eller den lokala ekonomin. De talar om "viss roll" eller "det är svårt att kvantitativt eller kvalitativt uttrycka någon mening".

På KB betonas den informativa rollen: "Vi håller allmänhet och politiker underlättade om vad som händer i det politiska livet. Det i sin tur initierar sannolikt politiska aktioner av olika slag".

Detta understryks av en annan redaktionsledare på KB: "Bladet är den enda verkligt betydelsefulla informationskällan för dem som står utanför det

direkta politiska arbetet".

KBs redaktionsledare anser att tidningen inte spelar samma roll för dem som fattar besluten, politikerna.

"Den politiska beslutsprocessen påverkas endast i begränsad omfattning av vad som står i en tidning. Detta gäller i allmänhet".

SSDs redaktionsledning betonar tidningens roll som argumentbank för aktiva socialdemokrater: "Vi tror att socialdemokratiska sympatisörer och debattörer hämtar argument från vår tidning. Och kanske också i vårt sätt att attackera de borgerliga partierna väljer sin egen stridsposition. Vi hoppas alltså att vi spelar en stor roll, men vi kan inte uttrycka detta som ett faktiskt förhållande".

På KB anser redaktionsledningen att tidningen spelar en mindre på på det lokala ekonomiska området än på det lokala politiska.

"De ekonomiska skeendena gäller ju oftast mer avgränsade enheter där det också finns andra informationskanaler".

Men samtidigt framhålls att tidningen kan spela en väsentlig roll i vissa fall. Som exempel tas en uppmärksammas företagskonkurs på en ort utanför Kristianstad. KB fungerade här enligt redaktionsledningen som en viktig informationskanal.

"Mycket av den informationen hade troligen undanhållits offentligheten annars. Det må tjäna som ett konkret exempel på att tidningen då och då kan spela en roll. Detsamma kan sägas om Danogipsaffären,¹⁾ där tidningen tvingade fram information från kommunen och därtill bedrev aktiv journalistik".

I Karlskrona betonar redaktionsledningarna mer partsintresset. En redaktionsledare på BLT säger att: "Näringslivet sätter värde på att BLT finns. Fackföreningarna har en viss ensidighet när det gäller att lämna sitt material".

På SSD betonas tidningens betydelse för fackföreningarna: "Vi spelar som arbetsmarknadsorgan en viktig roll för löntagarna. ... Vi spelar alltså en sorts arbetsplatsens vakthund som ger skall när någonting hålla på att ske som äventyrar löntagarnas trygghet i deras anställningar".

I alla tre redaktionsledningarna är man påfallande försiktig när det gäller uppfattningarna om det kommenterande materialets, d v s ledares, ledarsticks och krönikors, roll i det lokala politiska och ekonomiska materialet. På KB säger en i redaktionsledningen att ledarna "ofta, för att inte säga mycket ofta, tar upp lokala problem". Han menar att detta talar för att KBs ledare har inflytande.

På BLT och SSD framhålls den politiska bindningen av redaktionsledarna.

"Det som skrivs har naturligtvis till övervägande del den karaktären att det applåderas av de borgerliga. Men det är klart att vi ibland har ledare som avviker från folkpartiets åsikter. Vad vi saknar är tillräckligt med lokalpolitiska stick. Jag skulle vilja att vi engagerade oss ännu mer i lokala politiska frågor. Vi ger oss själva underbetyg genom att inte ha fler lokala politiska frågor" säger en redaktionsledare på BLT.

På SSD understryks den politiska inriktningens betydelse. Man arbetar efter flerstegshypotesen: "... vi vill naturligtvis någonting med vad vi skriver, vi vill föra ut en viss övertygelse och förhoppningsvis så sker detta på så sätt att vi ger de redan övertygade ytterligare stöd i deras övertygelse och att de sedan i sin tur för den övertygelsen vidare till grupper som kanske är mera likgiltiga för de politiska frågorna".

Insändarna har större betydelse för det lokala politiska materialet än för det lokala ekonomiska enligt redaktionsledarna på de tre tidningarna. Så här beskriver en medlem i KBs redaktionsledning insändarnas roll: "I första hand som medborgarnas enklaste väg att nå myndigheter och politiker i kontroversiella frågor. I valtider - men tyvärr inte så ofta dessemellan - medverkar politiker med inlägg".

Insändarna tvingar såväl de politiska som de ekonomiska makthavarna att gå i svaromål offentligt säger redaktionsledarna. På BLT säger en redaktionsledare: "Jag vet att lokala politiker tar seriöst intryck även när det gäller anonyma insändare i BLT".

På SSD framhålls att insändarna fungerar som säkerhetsventil i ett område där inte alla politiska uppfattningar har egna organ att komma till tals i.

I Karlskrona finns f ö en överenskommelse mellan tidningarna som går ut på att insändare som varit publicerade i endast en av tidningarna även ska besvaras

endast i den tidning de varit publicerade.

7.11 Behandling av partier, företag och fack

Journalisterna och fullmäktigeledamöterna har fått bedöma hur de anser att de politiska partierna, företagen och fackföreningarna behandlas på nyhetsplats. Alternativen de fick ta ställning till var om de olika aktörerna gynnas, missgynnas eller varken gynnas eller missgynnas.

Tabell 7.13 Journalisternas och fullmäktigeledamöternas uppfattningar om hur de politiska partierna, företagen och fackföreningarna behandlas på nyhetsplats i KB

	Journalis- ter KB	S+VpK	C	Fp	M
Gynnas	Fp, Företag	C, Fp, M, Företag	Fp	Företag, Fackföreningar	Fp
Varken eller	VpK, S, C, M	VpK, S	VpK, S, C, M, Företag Fackföreningar	Vpk, S, C, Fp, M, Fackföreningar	VpK, S, C, M, Fackföreningar
Missgynnas	-	-	-	-	-

I tabellerna 7.13 - 7.15 har en part räknats som gynnad om minst hälften av de svarande angett detta alternativ. Har t ex minst hälften av KBs journalister ansett att företagen är gynnade i fråga om mängden publicitet på nyhetsplats så markeras detta med att företag finns inskrivna i rutan gynnade/journalister i tabell 7.13. Definitionen på missgynnad i tabellerna är att minst hälften av gruppens medlemmar anser att aktören är missgynnad.

De mönster som framträder i tabellerna visar att det finns klara uppfattningar om vilka som gynnas. I KB gynnas Fp anser KBs journalister, S+VpK, C samt M. De enda som inte anser att Fp gynnas är Fps fullmäktigeledamöter. Enligt deras mening vare sig gynnas eller missgynnas Fp.

S+VpK anser att förutom Fp så gynnas även M och C. Journalisterna, S+VpK samt Fp anser att företagen gynnas i KB. Inte någon aktör av de uppräknade anses missgynnad i KB.

Tabell 7.14 Journalisternas och fullmäktigeledamöternas uppfattningar om hur de politiska partierna, företagen och fackföreningarna behandlas på nyhetsplats i BLT

	Journalis- ter BLT	S	C	Fp	M
Gynnas	Fp, Företag	C, Fp, M, Företag	Fp, M	Fp	Fp, Företag
Varken eller	VpK, S, C, M, Fackföreningar	-	VpK, S Företag, Fackföreningar	VpK, S, M Företag, Fackföreningar	VpK, S, C, M
Missgynnas	-	VpK, S, Fackföreningar	C		

Tabell 7.15 Journalisternas och fullmäktigeledamöternas uppfattningar om hur de politiska partierna, företagen och fackföreningarna behandlas på nyhetsplats i SSD

	Journalis- ter SSD	S	C	Fp	M
Gynnas	S, Fackföreningar	S, Fackföreningar	S, Fackföreningar	S, Fackföreningar	S, Fackföreningar
Varken eller	VpK, C, Fp M, Företag	VpK, C, Fp M, Företag	VpK, Fp, Företag	VpK, Företag	VpK, C, Fp, Företag
Missgynnas	-	-	C, M	C, Fp, M	M

För BLT gäller att alla, såväl journalister som partigrupper, anser att Fp är gynnat. S menar att förutom Fp så gynnar BLT även C och M. C håller med om att M är gynnat, men anser inte att C är gynnat.

S anser att VpK, S och fackföreningarna missgynnas i BLT. C menar att C missgynnas i BLT.

För SSD anser alla grupperna att S och fackföreningarna gynnas. De tre borgerliga partiernas fullmäktigeledamöter anser att M missgynnas. C och Fp anser

vidare att C missgynnas, men endast Fp anser att Fp missgynnas.

KB skiljer sig således från BLT och SSD genom att inte någon grupp anser att något parti eller fackförening eller företag missgynnas på nyhetsplats. Detta kan ställas mot uppfattningarna i Karlskrona. Här framträder ett förväntat aktörsmonster även när det gäller vilka grupper som missgynnas.

I fråga om uppfattningar om vilka som gynnas är mönstren mer lika mellan alla tidningarna. Det tidningen närstående partiet anses vara gynnat. De socialistiska fullmäktigegrupperna tillskriver de borgerliga partierna överlag en gynnad ställning i såväl KB som BLT. Journalisterna har i alla tre tidningarna klara uppfattningar om vilka aktörer som gynnas.

Vad anser redaktionsledningarna om förhållandena till det parti som karaktäriseras som tidningens eget? Intervjuerna gjordes under en period när KBs ägarskap var på väg att ändras så att chefredaktör Christer Olofsons del var på väg att föras över till en folkpartistisk stiftelse. Den andra halvan låg och ligger oförändrat kvar hos olika medlemmar av familjen Larsson.

Enligt en redaktionsledare på KB behandlas Fp på samma sätt som andra partier: "... redaktionens förhållande till folkpartiet ... är korrekt. Vi försöker inte favorisera folkpartiet, men inte heller låta det stå tillbaka för andra. I valet mellan politiska nyheter får det egentliga nyhetsvärdet avgöra behandlingen".

KBs redaktionsledning är medveten om att Fp i Kristianstad ibland har svårt att acceptera detta. Ett av resultaten i tabell 7.13 var ju att Fps fullmäktigeledamöter var de enda som inte ansåg att KB gynnade partiet.

"Man kan väl säga att de lokala folkpartisterna betraktar Bladet med andra ögon än övriga politiker, medan vi betraktar alla politiker på samma sätt" säger en redaktionsledare på KB.

Ungefär samma svar ger en redaktionsledare på BLT. Han hänvisar först till att de politiska bedömningarna görs på ledaravdelningen men sägersedan att folkpartisterna ser med speciella ögon på BLT.

"Det finns i vissa avseenden speciella anspråk på BLT från folkpartiet. När det gäller textreklam finner jag inte någon anledning att sätta folkpartiet i särställning utan jag vill ge samma möjligheter till alla partier.

Och samma gäller om man tar alla de tre borgerliga partierna i relation till socialdemokraterna. De ska ha samma möjligheter".

En redaktionsledare på BLT betonar dock banden med såväl Fp som övriga borgerliga partier. Speciellt den ändring som skett efter försäljningen av BLT till den stiftelse som äger de båda moderata tidningarna Barometern och Smålandsposten.

"... vi har öppnat dörren för de andra borgerliga partierna på ett bättre sätt än tidigare och det har de tagit vara på".

Att tidningens politiska beteckning ändrades från Fp till liberal i samband med ägarbytet betyder dock inte att: "... vi ... övergivit folkpartiet för detta. Man kan tolka det så att vi är mer brett borgerliga i dag".

SSDs redaktionsledning säger att förhållandet mellan tidningen och S är närmast idealiskt: "Det förekommer inte någon form av centralstyrning av de socialdemokratiska tidningarna. Varken från partiet eller från den av tidningarna gemensamt ägda stockholmsredaktionen kommer det något färdigskrivet ledarmaterial eller liknande för publicering. Vi är helt självständiga både i valet av text och i utformningen av kommentarer".

När det gäller relationerna till övriga partier än det tidningen närstående, företag och fackföreningar döljer KBs redaktionsledning inte att relationerna till de fackliga organisationerna kunde vara bättre.

"Beträffande förhållandet till fackföreningarna kan vi säga att det på distriktsnivå är gott, men att vi ännu inte arbetat upp något kontaktnät. Bevakningen är, måste jag medge, alltför sporadisk. Det hör till det som vi tror kan utvecklas.

En annan redaktionsledare tycker sig ha märkt att fackföreningarna ibland är mer tveksamma än socialdemokraterna när det gäller kontakterna med KB: "... men jag vet inte vad det beror på".

Redaktionsledningen på BLT anser att det finns en generell slutenhet mot tidningarna.

"... Det finns en slutenhet och obenägenhet att tala ut i kontroversiella

frågor. Men det beror inte på att det är BLT som ringer utan det är generellt".

Allmänt anser BLTs redaktionsledning att relationerna till företagen är bättre än till fackföreningarna och relationerna till de borgerliga partierna är bättre än till det socialdemokratiska partiet.

"Mitt intryck är att de i "det motsatta lägret" är mer på alerten när det gäller att tipsa den egna tidningen om vad som händer. Däremot är det väldigt sällan som t ex en folktopartist kontaktar sin tidning när det är något. Företagen sprider ju sin information till alla medan facket i vissa fall bara går till den egna tidningen".

SSDs redaktionsledning gör inte någon gradering av relationerna, "vi blir korrekt bemötta".

7.12 Tidningarnas betydelse för kommuninvånarna

Journalisterna är mer benägna att betona tidningarnas stora betydelse för den vanlige kommuninvånaren när det gäller information om lokala politiska och ekonomiska frågor. I tabell 7.16 återges svaren för KBs journalister och fullmäktigeledamöterna i Kristianstad när det gäller den lokala politiken. För övriga tidningar och för den lokala ekonomin finns endast gradskillnader i förhållande till tabell 7.16. De skillnader som finns gäller således mellan journalister och fullmäktigeledamöter och inte mellan tidningarna.

Tabell 7.16 Vilken betydelse anser du att KB har för den vanlige kommuninvånaren när det gäller information om lokala politiska frågor? (procent)

	Journalister KB	Socialistiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Stor betydelse	74	43	63
Viss betydelse	22	54	31
Liten eller ingen betydelse alls	4	4	6
Summa	100	100	100
Antal svar	(23)	(28)	(32)

7.13 Hur ofta påverkar tidningarna?

Liksom när det gäller betydelsen av vad KB skriver så anser KBs journalister att det är mer sällan som det KB skriver påverkar lösningen av en aktuell lokal politisk eller ekonomisk fråga.

Journalisterna på alla tre tidningarna anser dock att det tidningarna skriver på nyhetsplats mer ofta påverkar en lokal politisk eller ekonomisk fråga än vad fullmäktigegrupperna gör. I tabell 7.17 återges svarsfördelningen för journalister i fråga om det lokala ekonomiska materialet. Fördelningen är ungefär densamma för det lokala politiska materialet. Ofta får detta material något högre värden.

Tabell 7.17 Hur ofta anser du att det tidningen skriver på nyhetsplats påverkar en aktuell lokal ekonomisk frågas lösning? (procent)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Ofta eller ganska ofta	39	61	59
Sällan eller aldrig	61	39	41
Summa	100	100	100
Antal svar	(23)	(18)	(18)

Bland partierna är det speciellt C, som inte har något eget organ vare sig i Kristianstad eller Karlskrona, som nedvärderar tidningarnas betydelse. I Karlskrona betonar de socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna SSDs betydelse jämfört med BLT. Samma gäller för den borgerliga gruppen i en jämförelse mellan BLT och SSD.

7.14 Aktiv - passiv journalistik

Journalisterna och fullmäktigeledamöterna har också fått bedöma om journalistiken i tidningarna är passiv eller aktiv. Fullmäktigeledamöterna i såväl Karlskrona som Kristianstad uppfattar, oavsett partifärg, tidningarna som mer passiva än vad journalisterna gör. Se tabell 7.18.

KBs journalister anser sin tidning vara mer passiv än vad BLTs och SSDs

journalister anser om BLT respektive SSD.

Tabell 7.18 Hur uppfattar du KBs huvudsakliga inställning till nyhetskällor-
na? (procent)

	Journalister KB	Socialistiska kf-ledamöter	Borgerliga kf-ledamöter
Att till största delen registrera det som händer	9	46	50
Både och	87	54	50
Att till största delen aktivt söka efter nyheter	4	-	-
Summa	100	100	100
Antal svar	(23)	(28)	(32)

Fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser i större utsträckning än sina kollegor i Karlskrona att den lokala tidningen har en avspeglade journalistik.

I Karlskrona anser fullmäktigeledamöterna BLT vara mer inriktad på avspeglade journalistik än SSD.

I redaktionsledningarna poängterar man på KB och BLT redovisningsplikten. SSDs redaktionsledning anser att tidningen måste arbeta på ett mer aktivt sätt: "... Vi kan inte registrera det som händer utan att aktivt söka efter nyheter, eftersom det inte finns någon källa att tillgå, där man automatiskt kan registrera. Vi arbetar alltså målmedvetet och huvudsakligen på att själva söka våra nyheter".

På KB är man mer försiktig med att beteckna journalistiken som aktiv: "Mycken tid och mycket utrymme måste av naturliga skäl ägnas åt ren redovisning. Men visst söker vi nyheter. Det finns väl hos alla medarbetare en journalistisk ambition att göra det".

Redaktionsledningens uppfattning är att KBs journalistik blivit mer aktiv:

"Tidigare var huvudambitionen att registrera vad som hände, men i den utsträckning som resurserna ökats har det också tillkommit en uppsökande journalistik som vi tidigare inte haft ekonomiska möjligheter till annat än i mycket begränsad skala".

7.15 Kontakter journalister - fullmäktigeledamöter

Det finns ett klart mönster i kontakterna mellan fullmäktigeledamöterna och tidningarna. De folkpartistiska ledamöterna i Kristianstad och Karlskrona har fler kontakter med KB och BLT än vad övriga ledamöter har. Samma gäller socialdemokraterna och SSD i Karlskrona. Se tabellerna 7.18 - 7.21.

Tabell 7.19 Hur många gånger i år har du i egenskap av fullmäktigeledamot haft kontakt med KB? (procent)

	S+VpK	C	Fp	M
Högst fem gånger	85	73	60	86
Sex gånger eller mer	15	26	40	14
Summa	100	99	100	100
Antal svar	(28)	(15)	(10)	(7)

Tabell 7.20 Hur många gånger i år har du i egenskap av fullmäktigeledamot haft kontakt med BLT? (procent)

	S	C	Fp	M
Högst fem gånger	85	92	63	100
Sex gånger eller mer	14	8	36	-
Summa	99	100	99	100
Antal svar	(28)	(13)	(11)	(10)

Tabell 7.21 Hur många gånger i år har du i egenskap av fullmäktigeledamot haft kontakt med SSD? (procent)

	S	C	Fp	M
Högst fem gånger	75	100	100	100
Sex gånger eller mer	25	-	-	-
Summa	100	100	100	100
Antal svar	(28)	(13)	(10)	(10)

Motsvaras denna kontakttäthet mellan det egna partiets fullmäktigeledamöter och tidningen av samma kontakttäthet mellan journalisterna och det egna partiet? Se tabell 7.22.

Tabell 7.22 Hur många gånger i år har du i ditt arbete som journalist haft kontakt med följande nyhetskällor på det lokala planet? (procent)

Sex gånger eller mer:	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
VpK	5	18	17
S	55	53	84
C	57	35	39
Fp	55	53	33
M	32	35	22
Företag	64	65	78
Fack	41	41	83
Antal svar	(22)	(17)	(18)

För SSD kan en motsvarighet återfinnas. 84 procent av SSDs journalister har

haft 6 kontakter eller mer med S. För BLT finns ett större antal journalister som haft 6 eller fler kontakter med Fp än de två andra borgerliga partierna.

I Kristianstad är kontaktmönstret mer jämnt. KBs journalister kontaktar de stora partierna, dock med undantag av M, ungefär lika mycket. KBs journalister har färre kontakter med VpK än journalisterna i Karlskrona har.

SSDs journalister har fler kontakter med såväl företag som fackföreningar. Speciellt märkbar är skillnaden mellan SSD och de övriga tidningarna när det gäller kontakterna med fackföreningarna.

7.16 Några journalistiska grundidéer

Finns det några skillnader mellan journalisterna på de tre tidningarna när det gäller journalistiska grundidéer? För att utröna detta ställde jag journalisterna inför fyra påståenden som de antingen kunde ta avstånd från eller också instämma i med vissa reservationer eller också helt. Påståendena och svarsfördelningarna framgår av tabell 7.23.

Några klara skillnader går inte att utläsa ur tabellen. Möjligen markerar KBs och BLTs journalister något större självständighet vid det första påståendet. KBs journalister skiljer sig även något från kollegorna i Karlskrona i fråga om det andra och tredje påståendet. I det fjärde påståendet instämmer endast en journalist på KB och två journalister på SSD.

Vad anser redaktionsledningarna om hänsynen till lugnet och arbetsron i kommunen? Bör en tidning vid vissa tillfällen dämpa sin publicitet kring lokala politiska och ekonomiska strider?

Nej, säger inte oväntat alla redaktionsledningarna. Möjligen kan man på BLT sträcka sig en liten bit mot att svara jakande på frågan: "Jag vill säga att det finns sådana tillfällen, men de är utomordentligt sällsynta ...".

Det finns större skillnader mellan redaktionsledningarna i svaren på frågan om de anser att deras tidningar ska verka för enighet och samförstånd mellan olika parter inom spridningsområdet.

"Det tycker jag", svarar en medlem i redaktionsledningen på BLT: "Det kan gälla enighet och samförstånd i en stor fråga. Ta t ex Gränges Offshore här i Karlskrona. Då är det tidningens uppgift att verka för sans och måtta.

Men det kan vara svårt".

Representanterna för KBs och SSDs redaktionsledningar är mer kategoriska åt andra hållet.

"Nej. Tidningens uppgift är att rapportera och dra fram problem som finns. Bilägga eventuella tvister får de inblandade parterna göra själva. Jag anser inte heller att tidningen under alla omständigheter ska inta en lokalpatriotisk hållning utan försöka se saker och ting i ett större sammanhang". (Redaktionsledare KB)

Tabell 7.23 Journalisternas instämmanden i vissa journalistiska grundidéer (procent som instämmer)

	Journalister KB	Journalister BLT	Journalister SSD
Tidningen har till uppgift att dra fram kontroversiella frågor i ljuset	83	67	78
Innan tidningen skriver om kontroversiella frågor bör man diskutera problemet med alla inblandade parter	61	59	72
Den journalist som skriver om en kontroversiell fråga bör alltid diskutera den med den ansvarige arbetsledaren med hänsyn till konsekvenserna	43	56	56
Tidningen bör med tanke på lugnet och arbetsron i kommunen dämpa behandlingen av kontroversiella ämnen	4	-	-
Antal svar	(23)	(18)	(18, utom för sista påståendet 17)

7.17 Sammanfattning

Kapitlet har gett en bild av vilka uppfattningar journalisterna på KB, BLT och SSD samt fullmäktigeledamöterna i Kristianstad och Karlskrona har om de tidningar som ges ut i de båda städerna. Jag ska här sammanfatta de skillnader som finns dels mellan journalisterna, dels mellan fullmäktigegrupperna på de två orterna.

På följande områden skiljer sig journalisterna på KB från journalisterna på BLT och SSD. KBs journalister skiljer sig från kollegorna i Karlskrona genom att

- i större utsträckning anse att en påtaglig effekt av konkurrens mellan tidningar av olika partifärg på en utgivningsort är att det lokala politiska materialet blir mer partipolitiserat
- undvika att beskriva sin läsekrets i politiska termer
- tillskriva läsarna större inflytande och chefredaktören mindre inflytande på publiceringen av lokalt ekonomiskt material
- anse att de har mindre inflytande på publiceringen av det material som inte är deras eget
- en majoritet inte anser att tidningen på nyhetsplats för ut de politiska idéer som den företräder på ledarsidan
- i något mindre utsträckning anse att tidningens politiska färg på ledarsidan skulle påverka journalisterna i deras arbete
- anse att det deras tidning skriver på ledar- och nyhetsplats har mindre betydelse för den fortsatta behandlingen av en lokal fråga
- i större utsträckning anse att det är sällan som det tidningen skriver påverkar en aktuell lokal frågas lösning
- i större utsträckning tycka att KBs journalistik är passiv
- något mer betona att det är tidningens uppgift att dra fram kontroversiella frågor i ljuset

Tre fjärdedelar av KBs journalister anser dessutom dels att KB skulle haft ett annat innehåll, dels att det skulle funnits skillnader i den lokala journalistikens villkor om KB haft konkurrens på utgivningsorten. Följderna skulle, i rangordning, varit större krav på journalisterna, ökad satsning på nyhetsmaterial och snabbare publicering samt ändring av den kommunalpolitiska bevakningen och fler ställningstaganden av tidningen.

Samtidigt anser 70 procent av KBs journalister att KB har konkurrens. Uppenbarligen använder de konkurrensbegreppet i vid mening när de uttalar sig om konkurrensförhållandena för KB.

De skillnader som finns mellan fullmäktigeledamöternas uppfattningar gäller dels att alla fullmäktigeledamöter i Kristianstad är eniga i sina uppfattningar om KB, medan ledamöterna i Karlskrona är oeniga i sina bedömningar av tidningarna i Karlskrona, dels att det finns oenighet mellan de två fullmäktigegrupperna i Kristianstad i deras bedömningar av KB.

- I fråga om den bild som tidningarna ger är fullmäktigeledamöterna i Kristianstad mest nöjda. I Karlskrona finns tendensen att socialdemokratiska ledamöter anser att BLT ger en mer felaktig bild än SSD och att borgerliga ledamöter anser att SSD ger en mer felaktig bild än BLT

- Det är endast de borgerliga fullmäktigeledamöterna i Kristianstad som inte anser att tidningen på nyhetsplats förut de politiska idéer som den företräder på ledarsidan

- I Kristianstad anser fullmäktigeledamöterna inte att något politiskt parti, företag eller facklig organisation missgynnas. I Karlskrona anser socialdemokratiska fullmäktigeledamöter att S, VpK och fackliga organisationer missgynnas i BLT. Borgerliga ledamöter anser att deras partier missgynnas i SSD

- Det finns inte några skillnader mellan fullmäktigegrupperna i Kristianstad i fråga om hur ofta man anser att en artikel på nyhetsplats påverkar en aktuell lokal politisk frågas lösning. När det gäller lokal ekonomi betonar den socialistiska gruppen KBs betydelse mer än den borgerliga gruppen. I Karlskrona betonar den socialdemokratiska gruppen SSDs betydelse i jämförelse med BLT. Inom den borgerliga gruppen gäller samma för BLT

- Fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser i högre utsträckning än vad deras kollegor i Karlskrona gör om BLT och SSD att KBs journalistik är passiv

- I Kristianstad har samtliga fullmäktigegruppers medlemmar relativt täta kontakter med tidningen. I Karlskrona finns inte samma mönster. Socialdemokratiska ledamöter har täta kontakter med SSD. För BLT är bilden mer oenhetlig
- Fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser, oberoende av grupptillhörighet, inte i någon större utsträckning att KB har konkurrens. Det är ca 30 procent av fullmäktigeledamöterna som säger att KB har konkurrens mot ca 70 procent av journalisterna

Noter till kapitel 7

- 1) De resultat om fullmäktigeledamöternas tidningsläsning som framkommit i enkäten är ungefär desamma som framkom i en tidigare enkät (1976) med fullmäktigeledamöter i nordöstra Skåne. Se Karlsson, Nilsson & Olsson
- 2) Danogipsaffären gällde etableringen av en fabrik för tillverkning av gipsplattor i Åhus. Grupper inom turistnäringen protesterade starkt mot att fabriken skulle byggas i Åhus

... Redaktionen: nyinredd. gulbet-sad björk, ett batteri tomma butel-
jer i kakelugnsvrån. Redaktören
sitter belåten framför brasan:
postupplagan stiger, det kommer
nya rekvisitioner oupphörligt.

Hjalmar Söderberg, Ur glömskan

8. Resultatredovisning: Innehållsanalysen

Totalt omfattar innehållsanalysen 14 777 artikelenheter. Det verkliga antalet artiklar som ingår i undersökningen ligger någonstans kring detta tal. Som artikelenheter räknas här förutom artiklar även ledare, krönikor och insändare. Som redogjorts för i kapitel 5 har i vissa fall flera artiklar sammanförts till en artikelenhet. I andra fall har en artikel delats upp och kodats som flera artikelenheter.

Redovisningen av innehållsanalysen inleds med några siffror om tidningarnas totala innehåll. Därefter följer olika aspekter på innehållet fram till det som kan betraktas som kapitlets kärna - aktörsredovisningen.

I centrum för redovisningen står KBs utveckling från konkurrensperioden 1949-57 till perioden av icke-konkurrens 1958-76. Som synonymer för 1949-57 används konkurrensperioden, den första perioden och period 1. Som synonymer för 1958-76 används perioden av icke-konkurrens, den andra perioden och period 2.

I något fall används de 20 enskilda undersökningsveckorna i redovisningen, men det är genomgående de två tidsperioderna, ibland kombinerade med uppdelningen valveckor och icke valveckor, som är de viktigaste jämförelseenheterna när det gäller utvecklingen över tid.

8.1 Tidningarnas totala innehåll

För att få en uppfattning om de undersökta tidningarnas volymmässiga utveckling från 1949 då innehållsanalysen startar, till 1976 då den slutar, ska jag redovisa några uppgifter om tidningarnas totala innehåll.

Antalet tidningssidor har, för de tidningar som utkommit hela perioden, ökat från 9 för KB, 10 för SSD och 11 för BLT 1949 till 25 sidor per utgivningsdag 1976. Tidningarnas sidantal 1976 är normalt jämfört med andra svenska dagstidningar i samma storleksklass.¹⁾

KLT och KLD har fram till nedläggningarna genomsnittligt färre sidor per utgivningsdag än de tre tidningar som fortfarande ges ut.

Ett annat sätt att beskriva volymutvecklingen är att säga att antalet spaltcentimeter per tidningsnummer ökar från 3 000-4 000 1949 till 9 000-10 000 1976.

Tabell 8.1 Det totala innehållet uppdelat på redaktionellt material och annonser (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Redaktionellt innehåll	64	64	66	64	73	69	79	83
Annonser	36	36	34	36	27	31	21	17
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

Antal spaltmeter 2 747 5 187 3 243 5 045 2 740 4 434 1 739 2 042

Under konkurrensperioden har KB såväl större redaktionellt material som annonsinnehåll än konkurrenterna i Kristianstad, KLT och KLD. Se tabell 8.1. Jämfört med BLT har KB under period 1 mindre redaktionellt material och mindre annonsinnehåll. KB har mindre redaktionellt material även jämfört med SSD. Däremot har KB större annonsinnehåll än SSD. Tidningarna hamnar därför på samma nivå när det gäller det totala tidningsinnehållet.

Relativt sett använder andratidningarna större del av sitt totala innehåll åt redaktionellt material än vad förstатidningarna gör. Detta gäller under båda tidsperioderna.

Under den andra tidsperioden, således när KB inte har konkurrens, har KB ett större totalinnehåll än kollegorna i Karlskrona. Detta gäller såväl den redaktionella delen som annonserna. BLT har även under perioden 1958-76 större

innehåll än SSD för såväl redaktionellt material som annonser. För KB sker inte någon förändring i det redaktionella materialets andel mellan perioderna. 1949-57 är 64 procent av totalinnehållet redaktionellt material, samma gäller 1958-76.

BLT och SSD däremot ökar annonsandelen av det totala innehållet. SSD ökar sin andel mest, från 27 till 31 procent. BLT ökar sin andel från 34 till 36 procent.²⁾

Går vi över till det material som ingår i innehållsanalysen, det lokala politiska och ekonomiska materialet, så gäller att KB under båda perioderna har minst lokalt politiskt material av alla tidningarna mätt i absoluta tal.³⁾ De socialdemokratiska tidningarna har störst antal spcm under såväl första som andra tidsperioden.

I fråga om lokalt ekonomiskt material har KB störst absolut mängd av kristi-anstadstidningarna under den första perioden. Båda karlskronatidningarna har fler spaltcentimeter lokalt ekonomiskt material än KB.

Även under den andra perioden har KB mindre antal spaltcentimetrar lokalt ekonomiskt material än såväl BLT som SSD. Under båda perioderna har SSD mest lokalt ekonomiskt material.

Tabell 8.2 Det lokala politiska och ekonomiska materialets andelar av det redaktionella materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Lok pol mat	8	10	8	11	13	13	8	11
Lok ek mat	6	8	7	10	9	12	6	5

De procentuella andelarna, se tabell 8.2, för det lokala politiska och ekonomiska materialet ligger under period 1 lägre i KB, KLT och KLD än i karlskronatidningarna.

Mellan den första och den andra perioden ökar KB andelarna för såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet. Detsamma gör dock även BLT och SSD. Gapet mellan KB och BLT är därför större under period 2 än under

period 1. SSD ägnar under period 2 en fjärdedel av sitt redaktionella innehåll åt lokal politik och lokal ekonomi. BLT ägnar en femtedel av utrymmet åt samma material och KB något mer än en sjättedel.⁴⁾

Under icke valveckor innehåller tidningarna, utom KLD under första perioden, mer lokalt ekonomiskt material än lokalt politiskt material, se tabell 8.3. Under valveckorna däremot dominerar den lokala politiken över den lokala ekonomin. Det lokala politiska materialets andel är två-tre gånger större än det lokala ekonomiska materialets andel i KB, BLT och SSD under valveckor 1958-76.

Tabell 8.3 Det lokala politiska och ekonomiska materialets andelar av det redaktionella innehållet under valveckor (v) och icke valveckor (i); (procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57	49-57	49-57
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
Lok pol mat	13	7	14	8	17	6	16	8	32	8	20	10	15	6	26	7
Lok ek mat	4	7	4	10	4	7	7	11	4	10	8	13	3	7	3	5

Av tabell 8.3 framgår också att det är de socialdemokratiska tidningarna som lägger störst vikt vid det lokala politiska materialet under valveckor. Under den första perioden är en fjärdedel eller mer av det redaktionella materialet lokalt politiskt material under valveckor i SSD och KLD. KB är under såväl den första som den andra perioden den tidning som minst betonar det lokala politiska materialet under valveckor.

Underlaget för innehållsanalysen består av tidningarnas innehåll under mars- och septemberveckor. I de fall septemberveckorna är valveckor finns som redan konstaterats en klar uppgång för det lokala politiska materialet och en nedgång för det lokala ekonomiska materialet.

Vid en jämförelse mellan mars- och septemberveckor som inte är valveckor finns under tidsperiod 1 klara mönster. Det lokala politiska materialet upptar i samtliga tidningar en större andel i september än i mars. Däremot är det lokala ekonomiska materialet mer omfattande i mars än i september.

Under tidsperiod 2 finns inte samma klara mönster. För den lokala politiken ökar andelen mellan mars och september i BLT, men minskar i KB och SSD.

För det lokala ekonomiska materialet är bilden helt motsatt den som finns under den första perioden. I alla tre tidningarna ökar andelen mellan mars och september. Omsvängningen mellan mars och september är dock inte, räknat i procentandelar, lika stor som under tidsperiod 1. Den förändrade bilden tyder på att bevakningen av det lokala ekonomiska systemet blir mer stabil under perioden 1958-76. Dominansen för marsveckorna under period 1 sammanhänger till viss del med att vissa jordbruksorganisationer regelbundet har årsmöten och årsstämmor under de undersökta marsveckorna.

8.2 Materialets journalistiska form

I detta avsnitt redovisas de journalistiska former som de båda materialslagen har i de undersökta tidningarna. Eftersom trenden är i stort sett samma i såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet görs ingen åtskillnad på dessa utom då detta särskilt påpekas.

De olika journalistiska former materialet presenteras i är förhandsmaterial, referat, referat med intervju, artiklar utan direkt händelseanknytning, övrigt nyhetsmaterial, ledare, krönikor, insändare och pressklipp.

8.2.1 Tre former dominerar

Referat, referat med intervju och artiklar utan direkt händelseanknytning dominerar helt i alla tidningarna. Se tabell 8.4. Övriga journalistiska former upptar endast några procent vardera. Pressklipp är så gott som obefintliga i materialet.

Lokal ekonomi behandlas mer sällan i ledare och krönikor än lokal politik. Samma gäller för insändarna. Ledar- och insändarskribenter skriver hellre om lokala politiska frågor, när de nu skriver om lokala händelser, än om vad som sker i den lokala ekonomin. Även i fråga om förhandsmaterial, med reservation för de små andelarna, tycks tidningarna hellre puffa för lokala politiska arrangemang än för lokala ekonomiska sådana.

Andra gemensamma drag för tidningarna är att den lokala ekonomin i större utsträckning skildras genom enbart referat än den lokala politiken. Samtidigt görs det referat som kompletteras med intervjuer i större utsträckning i det lokala ekonomiska materialet. Det är dessutom en mindre benägenhet hos tidningarna att ta upp lokala ekonomiska spörsmål utan att man har en direkt

händelse att knyta an till.

Tabell 8.4 Presentationsformer i det lokala politiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Förhandsmaterial	3	1	3	1	5	3	3	4
Referat	60	57	58	45	45	45	55	47
Referat med intervju	3	11	2	8	2	13	2	3
Artiklar utan direkt händelse-anknytning	15	24	24	34	35	30	29	37
Övrigt nyhetsmaterial	4	1	0	2	2	2	-	-
Ledare	4	1	4	2	4	2	5	3
Krönikor	6	2	3	2	2	1	4	3
Insändare	4	2	6	6	4	5	2	1
Pressklipp	-	-	0	-	0	0	-	-
Summa	99	99	100	100	99	101	100	98

Händer något från den första perioden till den andra? Gemensamt för alla tre tidningarna är att förhandsmaterialet minskar. Samma gäller för referat, ledare och krönikor. De journalistiska former som ökar är referat med intervju och artiklar utan direkt händelseanknytning.

KB skiljer sig under den andra tidsperioden från såväl BLT som SSD genom att ha en större andel enbart referat och en lägre andel artiklar utan direkt händelseanknytning. Dessa skillnader kan uttryckas på ett annat sätt.

8.2.2 Aktiv journalistik under olika tidsperioder

Material som presenteras i någon av de journalistiska formerna referat med intervju eller artikel utan direkt händelseanknytning kan antas kräva en mer aktiv journalistisk insats än förhandsmaterial, referat och övrigt nyhetsmaterial. Även om definitionen av aktiv journalistik är mekanisk och bara tar hänsyn till vissa aspekter av den journalistiska insatsen ska jag här karaktärisera aktiv journalistik som de journalistiska formerna referat med intervju och artikel utan direkt händelseanknytning.⁵⁾ Andelarna aktivt material framgår av tabell 8.5.

Tabell 8.5 Aktiv journalistik under valveckor (v) och icke valveckor (i); (procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54		49-57	
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
Lok pol mat	32	10	48	26	42	14	52	25	60	15	56	32	55	9	65	15
Lok ek mat	34	18	58	37	20	21	46	47	27	30	46	48	18	29	10	22

Som framgår av tabellen finns för den lokala politiken en uppgång i den aktiva journalistiken under valveckor i samtliga tidningar under båda tidsperioderna. Betyder detta att journalistiken blir mer aktiv i samband med val? Ja, enligt den definition som används här så är det så. Det som gör att den aktiva journalistiken ökar i samband med val är de olika tidningarnas valreportage. Ett eller flera partiers representanter intervjuas om valprogram o dyl. Eller också behandlas de olika partiernas valprogram i artiklar som inte bygger på någon speciell händelse. Att den aktiva journalistiken ökar i samband med val betyder givetvis inte att den kritiskt granskande journalistiken ökar under valperioder, kanske snarare tvärtom.

En stor del av materialet som består av artiklar utan direkt händelseanknytning under valveckor, i större utsträckning 1949-57 än senare, utgörs av översiktsartiklar där i regel ett parti (det tidningen närstående), i slutet av perioden ibland olika partier, redogör för kommunalpolitiska frågor. Under 1949-57 finns många exempel på att det är kommunalpolitikerna själva som skrivit artiklarna där de presenterar sitt partis uppfattningar i olika frågor. Detta material publiceras som normala redaktionella artiklar. Att det är politikerna själva som skrivit artiklarna framgår ibland mycket tydligt.

Artiklarna publiceras dels i speciella valnummer, dels kontinuerligt under veckan fram till valet. Inte sällan presenteras artiklarna tillsammans med listor på partiets kandidater.

Mot bakgrund av detta är det rimligare att titta på den aktiva journalistiken under icke valveckor. I det lokala politiska materialet är andelen 10-15 procent i samtliga tidningar under den första tidsperioden. I det lokala ekonomiska materialet är andelen 20-30 procent. I båda materialslagen ligger KB på de lägsta värdena.

Under 1958-76 ökar andelen aktiv journalistik i alla tidningarna jämfört med 1949-57. Andelen i den lokala ekonomin ligger betydligt högre än i den lokala politiken.

KB ligger i den lokala politiken på samma andel som BLT. SSD ligger något över. I det lokala ekonomiska materialet ligger KB ca 10 procent efter såväl BLT som SSD.

8.2.3 Kommenterande material

Vi har konstaterat att de undersökta tidningarna, liksom andra lokaltidningar,⁶⁾ i liten omfattning kommenterar lokalt material på ledarplats.

Det kommenterande materialet har kodats dels på ledare, dels på krönikor. För KB gäller att tidningen under icke konkurrens skriver allt färre ledare som behandlar lokal politik och lokal ekonomi. KB ligger här under såväl BLT som SSD.

För krönikorna däremot gäller en annan bild för KB. Tidningen har en större andel krönikor som behandlar de båda kodade materialslagen än någon annan tidning under 1949-57. Detta försprång behåller KB 1958-76. Läggs de båda journalistiska formerna av kommenterande material samman ligger KB på samma nivå som BLT och SSD.

8.3 Materialet fördelat på kommuner

Utgivningsorten har en stark ställning i det lokala materialet i dagstidningar.⁷⁾ Det gäller också de tidningar som ingår i undersökningen. I fråga om såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet dominerar utgivningsorten.

Av KB, BLT och SSD så har utgivningsorten störst betydelse i KB. Det gäller under båda perioderna och i såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet. Av de båda andra kristianstadstidningarna så är det endast KLT som har en större dominans för utgivningsorten än KB.

Tabell 8.6 Andel material om utgivningsorten i det lokala politiska och ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Lok pol mat	49	37	45	34	32	34	53	40
Lok ek mat	51	52	40	39	36	41	59	51

För KB och BLT är dominansen för utgivningsorten störst under den första tidsperioden. För SSD gäller det omvända. Utgivningsortens andel ökar här från den första perioden till den andra.

En trolig förklaring till SSDs ökade andel för Karlskrona kan vara SSDs traditionellt starka ställning i Karlshamn jämfört med utgivningsorten Karlskrona. För SSD har det under perioden gällt att öka hushållstäckningen i Karlskrona, varav den ökade andelen för utgivningsorten.

Under alla tidsperioder, utom 1949-57 för BLT, gäller att utgivningsortens ställning är starkare markerad i det lokala ekonomiska materialet än i det lokala politiska materialet. Det kan också noteras att medan utgivningsortens andel minskar väsentligt i det lokala politiska materialet mellan 1949-57 och 1958-76 i både KB och BLT så är utgivningsortens ställning oförändrad i det lokala materialet i båda tidningarna.

En trolig bidragande faktor kan vara att under den andra hälften av den andra tidsperioden får tidningarna för första gången reportrar som till viss del specialiserar sig på näringslivsbevakning. Dessa reportrar är placerade på huvudredaktionerna, d v s på utgivningsorterna.

För KB gäller att utgivningsortens minskade betydelse i det lokala politiska materialet delvis sammanfaller med öppnandet av nya lokalredaktioner. Under konkurrensperioden öppnar KB lokalredaktioner i Hässleholm, Sölvesborg och Östra Göinge. Efter det att konkurrensen bortfallit har lokalredaktioner

Öppnats i Osby, Vinslöv, Bromölla och Åhus.

8.3.1 Utgivningssortens betydelse under valveckor

Under valveckor minskar under 1949-57 utgivningssortens andel av det lokala politiska materialet i KB, KLT och KLD. I karlskronatidningarna däremot ökar utgivningssortens betydelse under valveckor under den första tidsperioden. I det lokala ekonomiska materialet är det bara SSD som har större andel för utgivningsorten under valveckor.

Under den andra tidsperiodens valveckor däremot, ökar utgivningsorten sin andel av det lokala politiska materialet i alla tre tidningarna. Detta gäller även för det lokala ekonomiska materialet.

8.4 Aktiviteterna

Två tredjedelar eller mer av det som står i de undersökta tidningarna om lokal politik och ekonomi rapporteras som allmänna aktiviteter. Det är således till övervägande del någon eller något som säger något eller beslutar något som inte innebär någon riktad aktivitet som återges i tidningarna. Se tabell 8.7.

8.4.1 Aktiviteterna under olika tidsperioder

KB har under konkurrensperioden den näst högsta andelen allmän aktivitet, efter KLT. Dessa båda tidningar ligger betydligt över de andra tre för allmän aktivitet. Eftersom debatt upptar en obetydlig del av tidningarnas innehåll så gäller skillnaderna de riktade aktiviteterna. De riktade aktiviteterna utgörs av stöd, kritik, stöd och kritik samt försvar.

KB och KLT ligger för dessa aktiviteter under de andra tre tidningarna i andelar.

Under den andra tidsperioden består skillnaden mellan KB å ena sidan och BLT och SSD å den andra. I KB är fyra femtedelar av allt material klassificerat som allmän aktivitet mot 72 procent i BLT och 64 i SSD.

Den beskrivning som härgetts för det totala uppmätta lokala materialet gäller också när detta delas upp i lokalt politiskt och lokalt ekonomiskt material. Det finns vissa mindre skillnader, men de gäller i stort sett lika för alla tidningar och för alla aktivitetsformer.

Tabell 8.7 Aktiviteterna i det lokala politiska och ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Allmän aktivitet	77	80	68	72	66	64	79	66
Debatt	4	1	3	1	1	2	2	2
Stöd	9	3	11	7	18	13	5	17
Kritik	7	11	10	15	9	11	11	7
Stöd och kritik	2	3	5	3	4	9	2	6
Försvar	2	2	3	2	2	2	1	2
Summa	100	100	100	100	100	101	100	100

En sådan skillnad är att andelen allmänna aktiviteter är högre i det lokala ekonomiska materialet. Det är således mer sällan som stöd, kritik etc kommer fram i det lokala ekonomiska materialet än i det lokala politiska.

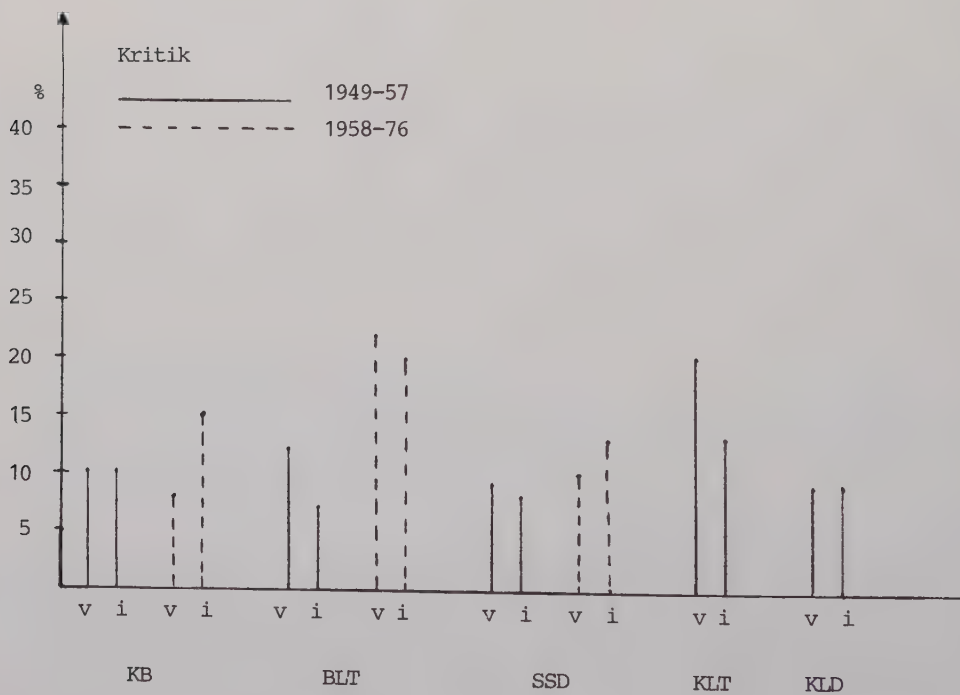
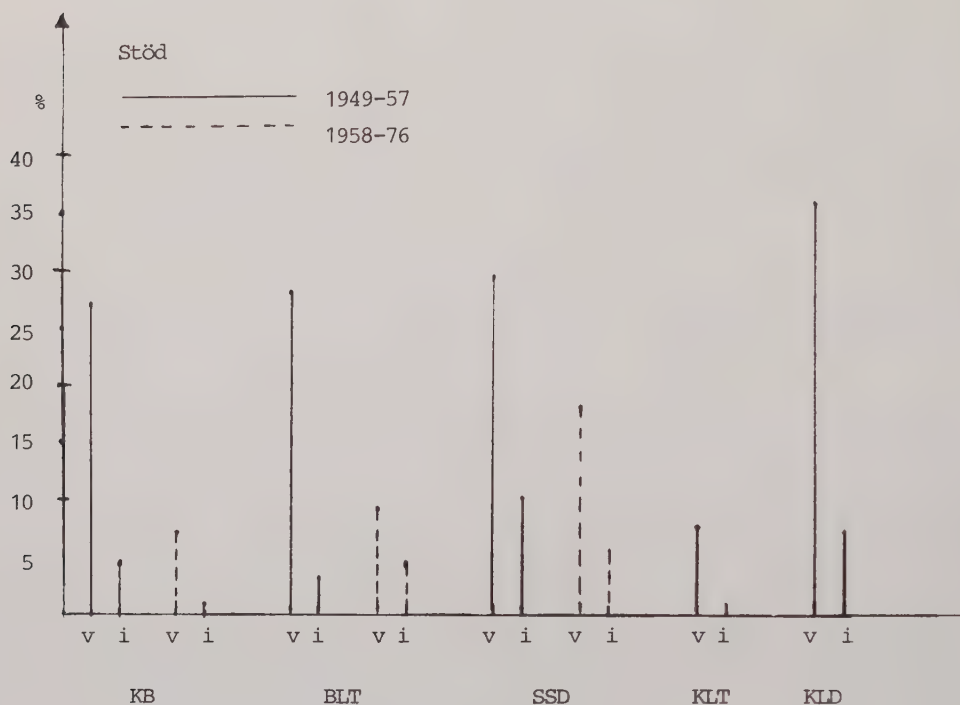
Inom de riktade aktiviteterna sker, som framgår av tabell 8.7, ett roll-byte mellan stöd och kritik mellan perioderna. Andelarna stöd minskar i KB, BLT och SSD medan andelarna kritik ökar. Några skillnader, utöver storleken på andelarna, finns inte mellan de tre tidningarna. Mönstret återfinns även när materialet delas upp på lokalt politiskt respektive lokalt ekonomiskt material.

Hela tiden gäller att KB har lägst andelar för såväl stöd som kritik. I det lokala ekonomiska materialet ligger dock andelarna kritik på samma nivå i alla tre tidningarna.

8.4.2 Aktiviteter under valveckor

Vad händer med aktiviteterna under valveckor? I det lokala politiska materialet ökar i alla tidningar andelen stöd under valveckor. Detta gäller under såväl den första som den andra tidsperioden. Se figur 8.1.

Figur 8.1 Stöd och kritik under valveckor och icke valveckor i det lokala politiska materialet (procent)

v=valveckor; i=icke valveckor

Den enda skillnaden är att andelen stöd under valveckor 1958-76 ligger på en lägre nivå än under valveckorna den första perioden. KB och BLT ligger på 7 respektive 9 procent stöd under valveckorna den andra tidsperioden mot 18 procent för SSD.

För kritik under valveckor finns inte samma klara mönster. Under den första perioden ligger andelarna kritik på i stort sett samma nivå under såväl valveckor som icke valveckor. KLT och BLT ökar sina andelar kritik under valveckor.

Under den andra perioden minskar KB och SSD andelarna kritik under valveckor medan BLT ökar sin andel obetydligt. KB har lägst andel kritik under valveckor under 1958-76, medan SSD har lägst andel under icke valveckor. BLT har i båda fallen högst andel.

Aktiviteterna stöd och kritik i det lokala ekonomiska materialet bör inte samvariera med valveckor på samma sätt som i det lokala politiska materialet. En förklaring till att det i flera fall är så kan vara den relativt lilla andelen lokalt ekonomiskt material under valveckor. Det gör att relativt små absoluta tal för stöd och kritik får väsentlig genomslagskraft i andelar räknat.

8.4.3 Aktiviteter och fullmäktigemajoriteter

För att om möjligt finna några samband mellan politiska majoriteter i fullmäktige och aktiviteter har materialet körts för tidsperioderna för olika fullmäktigemajoriteter i Kristianstad och Karlskrona. Av intresse är framförallt de riktade aktiviteterna stöd och kritik.

De resultat som framkommit avviker dock inte från den generella utvecklingen. Det är således inte möjligt att säga något annat än att några samband mellan riktade aktiviteter och politiska majoriteter i fullmäktige inte hittats.

8.5 Betoningen av materialet

Allt uppmätt material som publicerats i artikelform, således inte ledare, krönikor insändare och pressklipp, har undersökts när det gäller betoningen. Betoningen har poängsatts beroende på placering, bildval och rubrikstorlek. Betoningen är ett mått på tidningarnas nyhetsvärdering.

Graderingen och betoningen bygger på ett poängsystem. Högsta poängen är 5

och lägsta är 1. För att bli åsatt 5 poäng ska en artikel finnas på första sidan, vara illustrerad med bild eller teckning samt ha en rubrik på minst 3 spalter. Det lägsta poängtalet, 1 poäng, har det material som publicerats i form av notis. Angående bestämning av övriga poängtal hänvisas till bilaga 2.

Tabell 8.8 Betoningen av det lokala politiska materialet. Andelar för de olika betoningsnivåerna (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Betoningsnivå 1	30	6	16	2	16	4	19	20
Betoningsnivå 2	41	27	42	22	41	28	45	37
Betoningsnivå 3	12	31	17	27	19	29	16	28
Betoningsnivå 4	15	30	19	42	21	36	18	11
Betoningsnivå 5	2	6	6	7	3	4	2	3
Summa	100	100	100	100	100	101	100	99

Inte oväntat har under den senare tidsperioden de högsta och näst högsta poängnivåerna en högre andel av det totala materialet än under den första tidsperioden. Tidningarna placerar mer lokalt politiskt och ekonomiskt material på första sidan, illustrerar i större utsträckning artiklar med bilder samt använder rubriker som allt oftare är 3 spalter eller bredare. Detta gäller för alla de tre tidningar som fortfarande utges. Se tabell 8.8 som återger andelarna för de olika betoningsnivåerna.

Det mest intressanta i tabellen är kanske den utveckling som KB genomgått från 1949-57 till 1958-76. KB är under den första tidsperioden en "notistidning". En tredjedel av allt material i tidningen som behandlar lokalt politiskt och ekonomiskt material är i notisform. Denna andel är dubbelt så hög som BLTs och SSDs och väsentligt högre än de två andra kristianstadstidningarnas. KBs karaktär av "notistidning" är ett tecken på att KB behöll en ålderdomlig redigering längre än de andra tidningarna. Ett annat är avsaknaden av egentlig förstasida flera år in på 1950-talet.

Detta ändras till den andra perioden. KB är nu ifatt BLT och SSD när det gäller andelar för de högsta och näst högsta betoningsnivåerna.

De förändringar mellan tidsperioderna som finns i det lokala politiska materialet finns också i det lokala ekonomiska materialet. I det lokala ekonomiska materialet finns under tidsperiod 2 högre andelar för de högsta och näst högsta betoningsnivåerna än i det lokala politiska materialet. Med den mening som betoning getts här anser således alla tre tidningarna att lokalt ekonomiskt material har större nyhetsvärde än lokalt politiskt material.

Däremot finns inte några direkta skillnader när det gäller betoning och kommun. Tidningarna betonar inte materialet från utgivningskommunen på ett sätt som skiljer sig från betoningen från andra kommuner inom spridningsområdet.

Om det lokala politiska materialet delas upp på valveckor och icke valveckor under den första respektive den andra tidsperioden så finns vid alla tillfällen en högre andel för de två högsta poängvärdena under valveckor. Skillnaderna är mindre under den andra perioden än under den första. KLD har lägst andel under den första tidsperioden för betoningsnivåerna 4 och 5. Under den andra perioden har KB lägst andel.

8.6 Vinklingen av materialet

En aspekt på tidningarnas presentation av ett material är vinklingen, d v s på vilket sätt aktörer eller händelser behandlas. Här har använts den traditionella uppdelningen positiv, neutral och negativ vinkling.

Vinklingen är positiv om aktörerna eller händelserna omnämns genom positivt värderande adjektiv, om gynnsamma förhållanden lyfts fram, om beröm utdelas etc. Negativ är vinklingen när det omvända gäller och neutral i övriga fall.

För vinklingen i de undersökta tidningarna gäller två saker. Den första är att andelarna negativt vinklat material är mycket låga. Inte i något fall är andelen negativt vinklat material över en tiondel. Tidningarna saknar uppenbarligen benägenhet att vinkla det lokala materialet negativt i den mening som avses här.

Den andra är den omvända, d v s tidningarna har benägenhet att vinkla materialet positivt. Minst en tredjedel av materialet är positivt vinklat.

8.6.1 Vinklingen under olika tidsperioder

Skillnaderna mellan tidningarna är inte stora. För det positivt vinklade materialet har KB den lägsta andelen av de fem tidningarna under den första tidsperioden. KB ligger därefter stilla till period 2, medan BLT och SSD minskar sina andelar ned till eller under KBs nivå.

Mer markerade skillnader finns när det gäller den positiva vinklingen i de två materialslagen. Positiva vinklingar förekommer i betydligt större utsträckning i det lokala ekonomiska materialet än i det lokala politiska materialet. Andelarna positiv vinkling ökar dessutom i det lokala ekonomiska materialet i såväl KB som BLT mellan 1949-57 och 1958-76. SSD minskar däremot även här sin andel. Se tabell 8.9.

Tabell 8.9 Vinklingen i det lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Positivt	45	50	42	47	48	39	54	51
Neutral	53	42	54	49	50	56	45	47
Negativ	2	8	5	4	2	5	0	2
Summa	100	100	101	100	100	100	99	100

8.6.2 Vinklingen under valveckor

Valveckorna betyder under den första tidsperioden att viljan att vinkla positivt ökar i det lokala politiska materialet. Alla tidningar ökar sina andelar positivt vinklat material under valveckor. Under den andra tidsperioden skiljer sig däremot tidningarna åt. KB minskar andelen positivt vinklat material i det lokala politiska materialet under valveckor. BLT och SSD ökar däremot sina andelar.

För det negativt vinklade materialet gäller att tidningarna ökar eller behåller andelarna under valveckor under den första perioden. 1958-76 minskar däremot alla tre tidningarna sina andelar negativt vinklat material under valveckor.

8.7 Det negativa materialet

Det negativa materialet har definierats som anges i avsnitt 5.1. Det gäller här inte tidningarnas vinkling av materialet utan att en artikel innehåller uppgifter som ur saklig synpunkt är negativa för aktören. Exempel är olagligheter, felaktiga beslut och ineffektivitet.

Det måste poängteras att det negativa materialet endast utgör mellan 3 och 5 procent av det uppmätta lokala materialet. Det är därför små skillnader mellan de olika tidningarna och mellan de båda tidsperioderna.

Det som kan sägas är att KB och BLT något ökar sina andelar negativt material mellan första och andra tidsperioden. SSD minskar sin andel något. Under den första perioden har KB, BLT och SSD samtliga högre andel negativt material i det lokala ekonomiska materialet än i det lokala politiska. KLT har det omvända förhållandet och KLD har lika stor (liten) andel för båda materialslagen. Under den andra perioden har KB samma andel negativt material i båda materialslagen. BLT har högre andel i det lokala politiska materialet och SSD har högre andel i det lokala ekonomiska materialet.

I det lokala politiska materialet är i alla tidningar andelen negativt material lägre under valveckor än under icke valveckor. Det gäller såväl 1949-57 som 1958-76. För det lokala ekonomiska materialet finns inte samma enhetlighet. I vissa fall är andelen större under valveckor, i andra fall mindre. Det lilla materialet gör att variationerna i materialet blir alltför stora för att några meningsfulla jämförelser ska kunna göras.

8.8 Vad skriver tidningarna om?

Tidigare, i avsnitt 8.1, har framgått hur mycket lokalt politiskt och ekonomiskt material som finns i tidningarna. I undersökningen har också ingått att se på innehållet i de två materialslagen. För det lokala politiska materialet har förekomsten eller frånvaron av olika åsiktsriktningar vid debatter i fullmäktige eller andra kommunala instanser, tillfällen där flera åsiktsriktningar är representerade samt ställningstaganden från politiska partier bedömts vara speciellt intressanta. I det lokala ekonomiska materialet har innehållet delats upp på flera underavdelningar. Av speciellt intresse är här tidningarnas behandling av det fackliga materialet.

8.8.1 Innehållet i det lokala politiska materialet

Innehållet i det lokala politiska materialet består under valveckor till stor del av ställningstaganden och förslag från politiska partier. Se tabell 8.10.

Tabell 8.10 Vad skriver tidningarna om i det lokala politiska materialet under valveckor (v) och icke valveckor (i); (procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57	49-57	49-57
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
Olika åsikts- riktningar	7	8	5	2	4	5	1	4	2	4	2	2	5	13	3	5
Ställningstagan- den och förslag från partier	37	4	39	7	38	6	42	10	36	5	32	13	45	4	48	11
Övrigt lokalt politiskt mat	57	88	57	92	58	89	57	86	62	90	66	86	51	83	49	84

Olika politiska åsiktsriktningar kommer i många fall fram i betydligt mindre utsträckning under såväl valveckor som icke valveckor.

Andelen ställningstaganden och förslag från politiska partier under valveckor ändras inte mellan perioderna.

KB avviker från BLT och SSD genom att under icke valveckor öka andelen för det övriga politiska materialet från 1949-57 till 1958-76. De båda andra tidningarna gör tvärtom. KB minskar således under icke valveckor under period 2 andelen för det material som innehåller olika åsiktsriktningar och ställningstaganden, medan BLT och SSD ökar andelen för detta material.

8.8.2 Innehållet i det lokala ekonomiska materialet

Andelarna för de delämnena som det lokala ekonomiska materialet delas in i framgår av tabell 8.11.

Under den första perioden finns mycket lite fackligt material i KB. Fackliga synpunkter förekommer nästan inte alls. KB är den tidning som har minst fackligt material under period 1. Under den andra perioden släpps fackliga

synpunkter in i KB. Eftersom BLT samtidigt minskar sin andel fackligt material är KB den tidning som har mest fackligt material efter SSD. KB är ensam tidning med att öka sin andel rent fackligt material. BLT och SSD minskar sina andelar. Minskningarna ligger helt på andelarna för fackliga möten.

Företagsmaterialet, företagsgranskningar m m, behåller sina andelar i alla tre tidningarna. Mellan de båda innehållsslagen sker dock vissa förändringar. Noterbar är den låga andelen för företagsgranskningar/ekonomiska redogörelser i SSD under period 2.

Tabell 8.11 Vad tidningarna skriver om i det lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	59-57
Arbetsmarknad	5	6	7	9	6	8	5	8
Företagsgranskningar	17	11	5	13	5	2	11	9
Företagsbesök m m	12	20	16	18	15	20	19	18
Fackliga synpunkter	0	7	3	4	11	13	1	10
Fackliga möten	2	2	6	1	9	2	2	5
Arbetsmiljö m m	2	4	5	7	4	14	2	8
Övrigt lokalt ekonomiskt material	60	51	59	46	51	41	61	43
Summa	98	101	101	98	101	100	101	101

KB visar inte något större intresse för arbetsmiljö m m (här ingår arbetsplatsolyckor, arbetarskydd, arbetsmiljö, strejker/konflikter och avtalsfrågor). Det är f ö endast SSD som behandlar arbetsmiljö i någon större utsträckning.

8.9 Aktörerna

De hittills redovisade delarna av innehållsanalysen har gällt olika enskilda summeringar. Jag ska nu vidga redovisningen till en av huvudpunkterna i undersökningen - aktörsfördelningen. Redovisningen av aktörerna omfattar dels några fler aspekter än den hittillsvarande redovisningen, dels kombinationer med en del av den redovisning som redan gjorts.

Tidigare har behandlingen av materialet under olika konkurrensperioder samt valveckor angetts som två huvudaspekter i innehållsanalysen. En likadan huvudaspekt är tidningarnas material om dels de politiska partierna, dels de fackliga organisationerna och företagen.

De politiska partierna används som mätare på tidningarnas utveckling för det lokala politiska materialet enligt den modell som presenterades i kapitel 2. För det lokala ekonomiska materialet används de fackliga organisationerna och företagsaktörerna på samma sätt som mätare.

Mot bakgrund av de låga procentandelarna för ledare, krönikor, insändare och pressklipp särredovisas inte aktörerna på de olika materialformerna. För aktörsandelarna i tabellerna i detta avsnitt gäller, där inte annat påpekas, att dessa standardiserats till 100 procent. Detta har gjorts för att möjliggöra enhetliga jämförelser. I de ursprungliga tabellerna från datorkörningarna summerades inte andelarna till 100 procent, utan varje aktörs andel, som kunde vara från 0 till 100 procent, skrevs ut.

Även om de politiska partierna, de fackliga organisationerna och företagsaktörerna betraktas som nyckelaktörer i materialet finns det givetvis andra aktörer som framträder. Totalt har kodningsblanketten gett möjlighet till kodning av 37 aktörer. De aktörer som har någon egentlig betydelse är dock högst ett 10-tal. För såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet förekommer de 10 största aktörerna i ca 80-85 procent av materialet. Detta gäller samtliga tidningar under båda tidsperioderna. De aktörer som uppträder i de båda materialslagen är dock inte desamma.

8.9.1 Aktörerna i det lokala politiska materialet

Under den första perioden är det i alla tidningarna det politiska parti som står tidningen närmast som är den störste aktören i det lokala politiska materialet. Störst dominans för det egna partiet har KLD och SSD. Se tabell 8.12.

Tabell 8.12 De 10 största aktörema i det lokala politiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
1.	Fp 21	Nämnd 17	Fp 27	Fp 17	S 45	S 28	M 33	S 45
2.	Fullm 17	Fp 15	Nämnd 13	Nämnd 11	Nämnd 9	Nämnd 10	Fullm 16	Fullm 11
3.	Nämnd 9	Fullm 10	Fullm 11	KT 10	Fullm 8	KT 9	Nämnd 10	Nämnd 7
4.	KS 8	KS 10	S 6	Fullm 9	Fp 5	EN 6	S 6	KS 7
5.	EN 7	EN 7	KS 6	EN 8	KS 5	KS 6	KS 5	KT 5
6.	C 5	KT 6	M 6	S 6	EN 4	Fullm 5	KT 3	Fp 3
7.	S 5	Förv 6	KT 5	EI 6	M 4	C 3	Fp 2	Fp 2
8.	KT 5	S 6	EN 4	KS 5	Föret 3	EI 3	C 2	M 2
9.	Föret 4	C 4	EI 3	C 5	KT 2	Föret 3	EN 2	EI 2
10.	EI 3	M 4	Föret 2	M 5	EI 2	M 3	Föret 2	Förv 2
Summa	84	85	83	82	87	76	81	86

Förklaringar till tabellen; C=centerpartiet; Fp=folkpartiet; M=moderata samlingspartiet; S=socialdemokratiska partiet; Fullm=kommunfullmäktige; Förv=kommunal förvaltning; KS=kommunstyrelse; KT=kommunala tjänstemän; Nämnd=kommunala nämnder; Föret=företag, arbetsgivare, bank; EN=enskilda namngivna; EI=enskilda icke namngivna;

Näst största aktören är i de tre kristianstadstidningarna Kommunfullmäktige och i karlskronatidningarna Kommunala nämnder. Därefter följer i något olika

ordning i de olika tidningarna övriga kommunala aktörer, ett par av de övriga politiska partierna samt enskilda.

Den skillnad som finns mellan KB och de andra tidningarna är främst att dominansen för det egna partiet är mindre i KB. Denna skillnad förstärks under den andra tidsperioden. I samtliga tidningar minskar dominansen för det egna partiet. I BLT och SSD är Fp respektive S fortfarande den störste aktören. Så är inte längre fallet i KB. Här är under 1958-76 Kommunala nämnder den störste aktören och Fp den näst störste.

Ovan påpekades att medan Kommunfullmäktige var den näst största aktören i kristianstadstidningarna under första tidsperioden, så hade i Karlskrona Kommunala nämnder denna position.

Under den andra perioden har således Kommunala nämnder ryckt fram till förstaplatsen i KB. I BLT och SSD har Kommunala nämnder andraplatsen. Men i dessa båda tidningar har dessutom aktören Kommunala tjänstemän avancerat fram till en högre position under perioden 1949-57. Kommunala tjänstemän är den tredje största aktören i BLT och i SSD men den sjätte största i KB.

Ett mått på förändringen för det tidningen närstående partiet är kvoten mellan andelarna för det egna partiet och andelarna för övriga partier. KB och BLT har i stort sett samma kvotantal under såväl första som andra perioden. Se tabell 8.13. Under den andra tidsperioden har KB och BLT ungefär lika mycket material om Fp som om övriga partier tillsammans. SSD skiljer sig väsentligt från de båda andra tidningarna. Tidningen har under den första perioden nästan fyra gånger så mycket material om S som om övriga partier. Under den andra tidsperioden är kvoten mellan det egna partiet och övriga partier drygt 3.

Mest partibunden av alla tidningarna, mätt på det sätt som här gjorts är KLD under period 1.

Minskningen för partiaktörerna i det lokala politiska materialet hänger nästan helt samman med nedgången i det egna partiets materialandel. Minst andel för de politiska partierna har KB. Andelen för de politiska partierna är i KB och BLT under den andra tidsperioden mindre än en fjärdedel av det totala lokala politiska materialet.

Medan partiernas andelar minskar mellan tidsperioderna, ökar andelarna för de kommunala aktörerna. Under 1949-57 har KB den högsta andelen för kommunala

Tabell 8.13 De politiska partierna i det lokala politiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
1.	Fp 22	Fp 15	Fp 27	Fp 17	S 45	S 28	M 33	S 45
2.	C 5	S 6	S 6	S 6	Fp 5	C 3	S 6	Fp 3
3.	S 5	C 4	M 6	C 4	M 4	M 9	Fp 2	M 2
4.	M 3	M 4	C 2	M 4	C 2	Fp 2	C 2	C 1
5.	VpK 0	VpK 1	VpK 0	VpK 1	VpK 1	VpK 1	VpK 0	VpK 0
Summa	35	30	41	32	57	37	43	51
Egna partiet/ övriga partier	1.7	1.0	1.9	1.1	3.8	3.1	3.3	7.5

aktörer. Denna andel ökar därefter ytterligare till period 2. Det gör den också i BLT och SSD. Se tabell 8.14.

Kvoten mellan andelarna för de politiska partierna och andelarna för de kommunala aktörerna visar att KB skiljer sig från de övriga partierna under den första tidsperioden. Andelen för de politiska partierna är endast 80 procent av andelen för de kommunala aktörerna. Kvoten minskar i alla tre tidningarna till den andra perioden. Fortfarande ligger KB under BLT och SSD.

Partiernas andel av det lokala politiska materialet minskar således från den första till den andra tidsperioden. Detta gäller även när vi inför uppdelningen i valveckor respektive icke valveckor. Se tabell 8.15.

Som framgår av tabellen finns stora skillnader för partiernas andelar av det lokala politiska materialet under valveckor respektive icke valveckor. I de flesta fallen ligger partiandelen under icke valveckor på ca en tredjedel av andelen under valveckor.

Tabell 8.14 De kommunala aktörerna i det lokala politiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
1.	Fullm	Nämnd	Nämnd	Nämnd	Nämnd	Nämnd	Fullm	Fullm
	17	17	13	11	9	10	16	11
2.	Nämnd	Fullm	Fullm	KT	Fullm	KT	Nämnd	Nämnd
	9	10	11	10	8	9	10	7
3.	KS	KS	KS	Fullm	KS	KS	KS	KS
	8	10	6	9	5	6	5	7
4.	KT	KT	KT	KS	KT	Fullm	KT	KT
	5	6	5	5	2	5	3	5
5.	Förv	Förv	Förv	Förv	Förv	Förv	Förv	Förv
	3	6	2	3	1	3	2	2
Summa	42	49	37	38	25	33	36	32
Partier/kommunala aktörer	0.8	0.6	1.1	0.8	2.3	1.1	1.2	1.6

Den starka betoningen av det egna partiet förstärks i tidningarna under valveckorna. Medan under tidsperiod 2 S under icke valveckor är det största partiet i BLT så återgår tidningen, liksom KB och SSD, till framhävanande av det egna partiet under valveckorna även under perioden 1958-76.

Under valveckor är i samtliga fall det tidningen närläggande partiet större som aktör än de övriga partierna tillsammans.

Under icke valveckor 1958-76 har KB och BLT ungefär samma aktörsandelar för de olika partierna. Fördelningen i dessa båda tidningar skiljer sig helt från den i SSD. I SSD förekommer nästan enbart S i det partipolitiska materialet under perioden 1958-76.

Samtidigt som valveckorna betyder en ökning av andelen för det tidningen närläggande partiet ökar också de andra partiernas andelar i det lokala politiska materialet. Detta stämmer med resultaten i Pressens funktioner.⁸⁾

Tabell 8.15 Politiska partier i det lokala politiska materialet under val-
veckor (v) och icke valveckor (i); (procent) ^{a)}

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57		58-76		49-57		58-76		49-57		58-76		49-54		49-57	
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
1.	Fp	Fp	Fp	Fp	Fp	Fp	Fp	Fp	S	S	S	S	M	M	S	S
	38	12	27	6	51	10	31	6	62	30	41	18	49	15	66	26
2.	S	C	S	S	S	M	M	S	Fp	M	C	C	S	S	Fp	M
	10	4	8	4	14	6	7	5	8	2	5	1	10	1	7	0
3.	C	M	M	C	M	C	S	C	M	Fp	M	M	C	Fp	M	Fp
	6	2	6	2	7	2	6	4	5	2	5	1	5	1	4	0
4.	M	S	C	M	C	S	C	M	C	C	Fp	V	Fp	C	C	C
	5	2	5	2	2	1	5	3	2	2	5	1	5	0	2	0
5.	V	-	V	V	V	-	V	V	V	V	V	Fp	V	-	V	V
	0	-	2	0	0	-	2	1	2	0	1	1	0	-	0	-
6. Övriga	41	80	52	86	26	81	49	81	21	64	43	78	31	83	21	74

Som mått på avpartipolitiseringen används här bl a andelen material för det tidningen närstående partiet. Denna bindning har visat sig vara starkast under valveckor. Andelarna för de olika partierna under de valveckor som ingår i undersökningen framgår av figur 8.2. Andelarna är inte standardiserade, utan staplarna i diagrammet anger i hur stor andel av det lokala politiska materialet som partiaktören förekommer. Som tydligt framgår av diagrammet finns en klart nedåtgående trend över tiden i KB, BLT och SSD. KB har under alla valveckor utom 1966 lägst andel för det egna partiet. Avpartipolitiseringen är således ett fenomen som finns i alla tidningarna, men avpartipolitiseringen är starkast i KB.

8.9.2 Aktörerna i det lokala ekonomiska materialet

Det är i samtliga tidningar en företagsaktör som är den största aktören under båda tidsperioderna. I fyra av tidningarna är det Företag, arbetsgivare, banker som intar tätplatsen under perioden 1949-57. I den femte, KB, är det Jordbrukskooperation som är den aktör tidningarna skriver mest om. Se tabell 8.16.

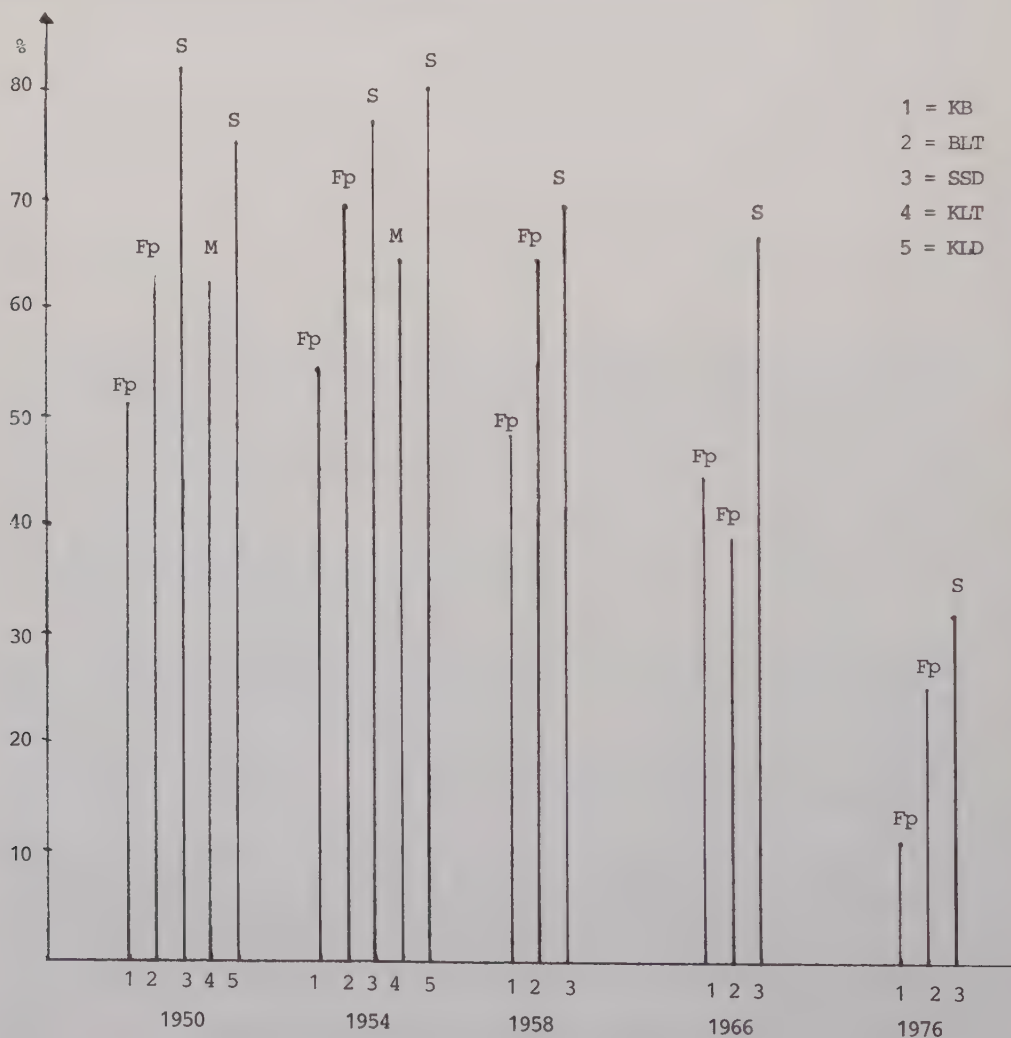
a) av utrymmesskäl förkortas VpK här V; summeringen har utelämnats. Gäller även en del kommande tabeller

159

Under den andra perioden är det aktören Företag, arbetsgivare, banker som dominerar i såväl KB som BLT och SSD. I alla tidningarna ligger andelen för denna aktör på 30 procent. Och i alla tre tidningarna är uppgången mellan första och andra perioden ungefär lika stor. I alla tre tidningarna sker en tillbakagång för aktören Jordbrukskooperation. Detta är att se som ett uttryck för jordbruksnäringens allmänna minskade betydelse i näringslivet.

Under den första perioden spelar de fackliga aktörerna en blygsam roll i KB och KLT. Arbetare, fackliga organisationer ligger på andra och tredje plats i SSD respektive KLD. I BLT, liksom i KLT har Tjänstemän, fackliga organisationer en större andel av materialet än Arbetare, fackliga organisationer.

Figur 8.2 Det tidningen närliggande partiet i det lokala politiska materialet under valveckor (procent)

Tabell 8.16 De 10 största aktörerna i det lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	59-57
1.	Jord 22	Föret 30	Föret 20	Föret 31	Föret 19	Föret 30	Föret 32	Föret 18
2.	Föret 19	EF 12	EF 15	EF 12	Arb 16	Arb 21	Jord 13	Arb 12
3.	EF 17	Arb 9	Org 9	Arb 8	EF 12	TM 9	Org 13	Koop 10
4.	Org 8	Jord 9	Jord 9	TM 8	Org 8	EF 6	EF 11	Org 10
5.	Arb 6	TM 7	TM 8	Org 8	TM 7	Koop 4	EN 4	EF 9
6.	Koop 6	Koop 5	Arb 6	Koop 4	Koop 4	Org 4	TM 4	Jord 8
7.	LRF 3	LRF 5	Koop 3	Jord 3	Jord 4	KT 2	KT 3	EN 5
8.	TM 3	Org 4	Fullm 2	EN 2	EN 3	EN 2	LRF 2	KT 2
9.	EN 2	EN 2	EN 1	EI 2	Rör 2	Nämnd 2	Koop 2	TM 2
10.	M 0	Fullm 1	Rör 1	LRF 2	EI 2	LRF 2	Rör 2	Rör 2
Summa	86	84	74	80	77	82	86	78

Förklaringar till tabellen: Arb=arbetare, fackliga organisationer; Fullm=kommunfullmäktige; Föret=företag, arbetsgivare, banker; EF=egna företagare; EN=enskilda namngivna; Jord=jordbrukskooperation; Koop=konsumentkooperation; KT=kommunala tjänstemän; M=moderata samlingspartiet; Nämnd=kommunala nämnder; LRF=LRF; Org=arbetsgivarorganisation; Rör=HSB, Reso, Folkets hus, hyresgäst-rörelsen; TM=tjänstemän, fackliga organisationer

En tredje "facklig" organisation, LRF, finns under den första perioden med på KBs och KLTs listor. Under den andra perioden finns LRF med på alla tre

tidningarnas listor över de 10 största aktörerna i det lokala ekonomiska materialet.

Under den andra tidsperioden har Arbetare, fackliga organisationer större andel av det lokala ekonomiska materialet i KB än under den första perioden. Samma gäller för Tjänstemän, fackliga organisationer. Samma bild finns i BLT och framförallt i SSD. Mellan de två perioderna rycker de fackliga aktörerna fram i KB så att tidningen under den andra perioden har lika stor andel för fackliga aktörer som BLT. Gapet till SSD är dock lika stort som under den första perioden.

De största andelarna för företagsaktörer totalt finns under period 1 i KLT och KB. Minst andelar har KLD och SSD. BLT ligger mitt emellan. Mellan den första och den andra perioden minskar i första hand KB, men även SSD, andelen för företagsaktörer. BLT ligger kvar på samma nivå. Sammantaget innebär detta att KB och BLT under period 2 ligger på samma nivå, ca 55 procent. SSD ligger på drygt 40 procent.

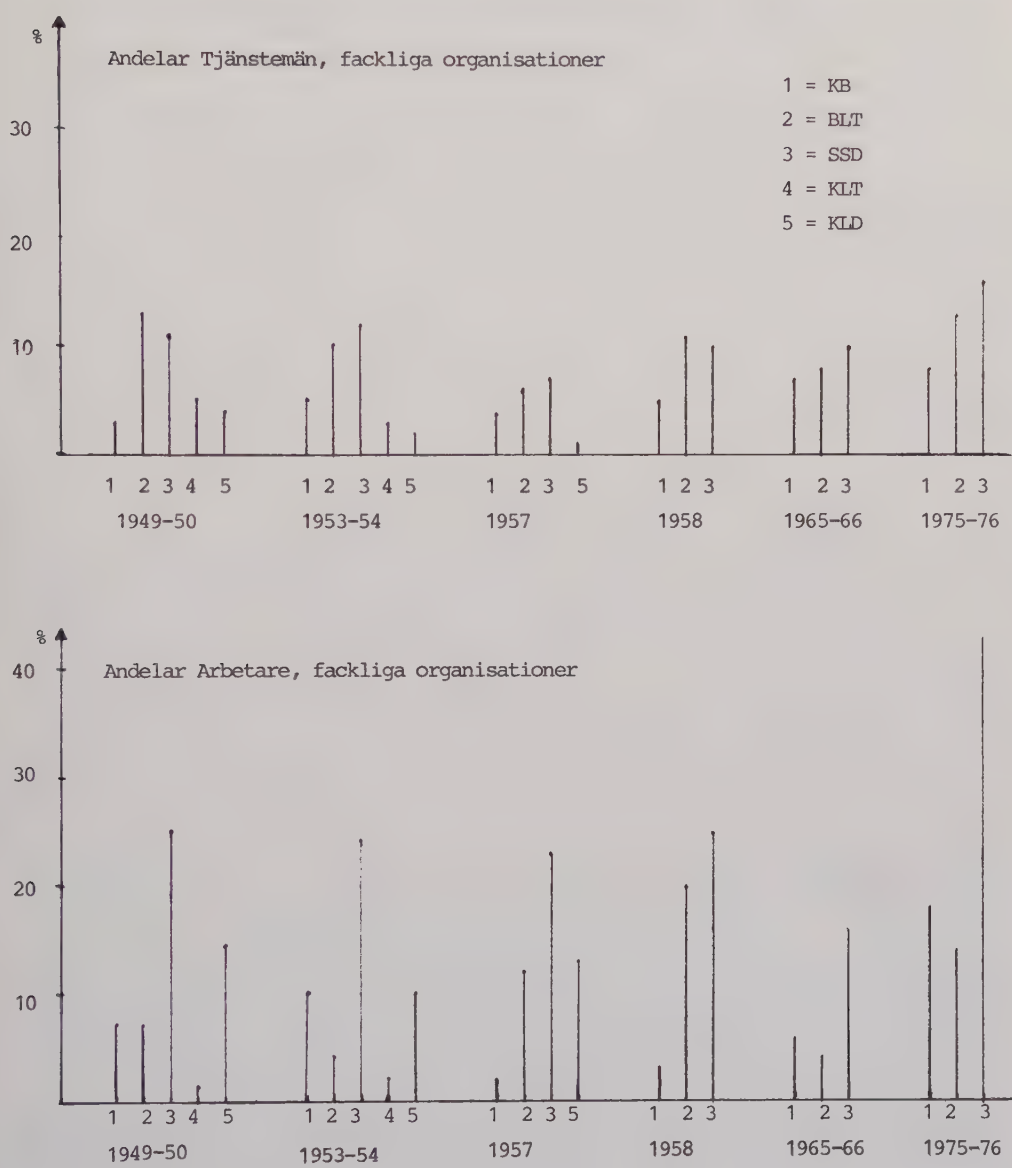
Utvecklingen för de fackliga aktörerna visas i figur 8.3. Varje stapel står för medeltalet av andelarna under den angivna perioden. KBs andel 1949-59 är således angiven med medeltalet för de fyra veckor som mätts och kodats under 1949 och 1950. För 1957 och 1958 anger staplarna medeltalen av de två undersökningsveckor som ingår för varje år. Liksom i figur 8.2 gäller här att procentsumman inte standardiserats till 100.

För KB är trenden oenhetlig under konkurrensperioden. Sedan konkurrensen försvunnit visar KB emellertid en uppåtgående kurva för andelen Arbetare, fackliga organisationer. Såväl 1965-66 som 1975-76 är andelen högre i KB än den är i BLT. I BLT är trenden oenhetlig under såväl den första som den andra tidsperioden. SSD ligger på en jämn och hög nivå vid alla tillfällena.

För aktören Tjänstemän, fackliga organisationer gäller att KB har en nästan obruten uppåtgående trend från 1949-50 till 1975-76. KB har hela tiden lägre andel än såväl BLT som SSD. BLT har mer karaktär av "tjänstemannatidning" än vad KB har. SSD är dock den tidning där tjänstemännen förekommer mest i det lokala ekonomiska materialet. Det är endast 1949-50 och 1958 som BLT har högre andel än SSD. Såväl KLT som KLD har låga andelar för Tjänstemän, fackliga organisationer.

Relationerna mellan företagsaktörernas och de fackliga aktörernas andelar

Figur 8.3 Fackliga aktörer i det lokala ekonomiska materialet. Staplarna motsvarar medeltalet under fyra (två) veckor (procent)

framgår av kvoterna i tabell 8.17. Under 1958-76 har KB och BLT samma kvot medan SSD ligger betydligt under. Samtliga tidningar minskar kvoterna mellan perioderna 1 och 2.

Tabell 8.17 Företags- och fackliga aktörer i det lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Företagsaktörer	66	55	53	54	43	41	69	45
Fackliga aktörer	9	16	14	16	23	30	5	14
Företagsaktörer/ Fackliga aktörer	7.3	3.4	3.8	3.4	1.9	1.4	13.8	3.2

8.9.3 Stöd för och kritik mot olika aktörer

Av avsnitt 8.4 framgår att bland de riktade aktiviteterna är det stöd och kritik som dominerar. I detta avsnitt ska jag redogöra för hur nyckelaktörerna behandlas i fråga om stöd och kritik.

De politiska partierna får, som grupp betraktat, mest stöd av samtliga aktörer i det lokala politiska materialet. Stödet till de olika partierna i respektive tidning framgår av tabell 8.18.

Inte oväntat får det parti som står tidningen närmast mest stöd. Detta gäller under alla valveckor under såväl första som andra tidsperioden. I de fall något annat parti stöds i tidningarna så rör det sig om enstaka procent. Någon skillnad mellan KB och övriga tidningar finns ej. Fp får stöd i KB under valveckor under såväl första som andra tidsperioden. Stödet i KB ligger på samma procentuella nivå som i de andra tidningarna.

Partiaktörernas andelar av det lokala politiska materialet minskar under icke valveckor. Så gör också deras andelar av stödet. 1949-57 får fortfarande tidningens eget parti mest stöd i alla tidningarna. BLT skiljer sig mer från övriga tidningar än vad KB gör. Under icke valveckor 1958-76 har SSD samma bild som under icke valveckor 1949-57. Det stöd som finns gäller S. KB har inget stöd alls för något politiskt parti och BLT har stöd endast för S.

Tabell 8.18 Stöd till partier under valveckor (v) och icke valveckor (i);
(procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57	49-54	49-57
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
M	-	-	-	-	-	2	0	-	-	-	-	-	20	7	-	-
Fp	22	5	17	-	20	2	14	-	0	-	-	-	1	-	-	-
C	0	-	-	-	0	0	1	-	0	0	-	-	1	-	-	-
S	-	1	1	-	0	-	-	3	20	11	16	3	1	-	20	7
VpK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övriga	78	94	82	100	80	96	85	97	80	89	84	97	77	93	80	93

Tabell 8.19 Kritik mot partier under valveckor (v) och icke valveckor (i);
(procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57	49-54	49-57
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
M	2	-	3	-	2	-	0	-	6	2	4	0	2	-	6	6
Fp	-	-	3	-	-	-	0	-	15	2	3	0	4	-	7	6
C	1	-	3	-	2	-	0	0	-	-	3	1	4	0	-	2
S	9	1	4	0	8	-	10	4	-	1	-	1	14	1	-	-
VpK	-	-	0	-	1	-	0	-	0	-	0	-	1	-	-	-
Övriga	88	99	87	100	87	100	90	96	79	95	90	98	75	99	87	86

Håller bindningen tidning-parti även när det gäller kritiken så bör denna vara riktad mot de partier som kan uppfattas som motståndarpartier. Detta

stämmer under perioden 1949-57. I KB, BLT och KLT riktas kritiken mot S. I SSD och KLD är det M och Fp som får kritik. Övriga partier har endast några få procents kritik i varje tidning. Under icke valveckor reduceras kritiken nästan helt i KB, BLT och KLT. I SSD och KLD riktas även under icke valveckor kritik mot de partier som kan uppfattas som motståndarpartier.

Under valveckor 1958-76 skiljer sig KB från BLT och SSD. I KB finns nu kritiken jämnt fördelad på samtliga partier, således även Fp och övriga borgerliga partier. BLT och SSD behåller däremot mönstret från första perioden. Kritiken i BLT riktas enbart mot S. I SSD kritiseras enbart de borgerliga partierna.

Liksom under den första perioden minskar kritiken kraftigt under icke valveckor 1958-76. I BLT kritiseras dock fortfarande S mest av de politiska partierna.

Tabell 8.20 Stöd för företag och fackliga organisationer (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fackliga organisationer	-	-	9	19	12	21	-	-
Tjänstemän, fackliga organisationer	9	6	7	16	7	8	-	2
Företag	58	89	59	28	51	50	78	51
Konsumentkooperation	-	3	17	12	8	6	-	-
Övriga	33	2	11	23	22	15	22	48
Summa	100	100	103	98	100	100	100	101

Den totala mängden material som utgör stöd för någon aktör i det lokala ekonomiska materialet är liten. Sammanslagningar har därför gjorts enligt tabell 8.20. I gruppen företagsaktörer ingår aktörerna Företag, arbetsgivare, banker; Arbetsgivarorganisation, branschorganisation; Egna företagare samt

Jordbrukskooperation.

Av tabell 8.20 framgår att det är sällan som de fackliga organisationerna får stöd i KB. Arbetare, fackliga organisationer får inte något stöd alls vare sig under den första eller den andra tidsperioden. Ingen av kristianstadstidningarna, inte ens KLD, har stöd för facket på samma nivå som karlskronatidningarna under den första tidsperioden. För aktörsgruppen företag däremot ligger andelarna stöd på en hög nivå i alla tidningarna. KB ligger där bland de främsta under båda tidsperioderna. Även Konsumentkooperation har litet stöd i KB och de övriga kristianstadstidningarna. Det är en väsentlig skillnad mot BLT och SSD under båda perioderna.

Även den totala mängden kritik i det lokala ekonomiska materialet är liten. Speciellt gäller detta för KB, KLT och KLD under 1949-57. Under den andra perioden förekommer ingen kritik alls mot fackliga organisationer i KB. Även kritiken mot företag är liten. Se tabell 8.21

Tabell 8.21 Kritik mot företag och fackliga organisationer (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fackliga organisationer	10	-	-	4	5	4	-	8
Tjänstemän, fackliga organisationer	-	-	4	7	5	5	-	-
Företag	84	23	29	20	49	39	65	38
Övriga	7	77	68	69	42	55	35	53
Summa	101	100	101	100	101	103	100	99

Såväl BLT som SSD har kritik mot facket även om andelarna är låga. Företagskritiken är på samma nivå i KB och BLT. SSD har något högre andel kritik mot företag. Vilka är det då som får kritik i det lokala ekonomiska materialet? Ja, en avsevärd del av kritiken riktas mot aktörer som ligger utanför de lokala ekonomiska system som tidningarna ingår i.

8.9.4 Positiv vinkling och aktörer

I avsnitt 8.6 har visats att om tidningarna vinklar materialet så gör de det positivt. Hur de olika aktörerna behandlas ska vi titta närmare på nu.

Som framgår av tabell 8.22 så är det inte bara genom mängden material och riktade aktiviteter som bindningen tidning-parti markeras i det lokala politiska materialet. Denna markering görs även genom att det parti som står tidningen närmast har den största andelen av det material som är positivt vinklat. Denna markering gäller under såväl valveckor som icke valveckor under båda perioderna i alla tidningarna.

Tabell 8.22 De politiska partiernas andelar av det lokala politiska material som är positivt vinklat under valveckor (v) och icke valveckor (i); (procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57	49-54	49-57
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
M	-	1	3	2	3	11	5	2	1	1	2	1	61	41	-	-
Fp	66	27	34	11	78	20	42	10	4	1	1	1	2	-	2	1
C	5	6	2	3	0	3	4	2	0	2	3	0	3	-	-	0
S	4	0	5	5	13	1	3	3	78	49	61	34	2	-	63	39
Vpk	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Övriga	25	66	54	79	6	65	46	83	17	47	33	64	32	59	35	60

Speciellt markerat är sambandet under valveckor. Under den andra perioden har KB och BLT ungefär samma fördelning för de olika partierna under såväl valveckor som icke valveckor. SSD har något större andel för S och något mindre andel för de andra partierna än vad KB och BLT har.

Bland aktörerna i det lokala ekonomiska materialet är det genomgående företagsaktörer som förekommer mest i det material som är positivt vinklat. Se tabell 8.23. Skillnaderna mellan KB och BLT är även här små. KB har något större andel positivt vinklat material för Jordbrukskooperation, medan BLT

Tabell 8.23 Företag och fackliga organisationer i det lokala ekonomiska material som är positivt vinklat (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fackliga organisationer	8	7	5	9	20	21	0	11
Tjänstemän, fackliga organisationer	2	5	8	10	6	7	1	1
LRF	3	3	2	1	2	1	1	-
Företag	55	55	54	55	47	51	66	47
Jordbrukskooperation	15	9	8	1	1	1	5	3
Konsumentkooperation	7	6	5	5	6	9	2	11
Övriga	10	15	18	19	18	10	25	27
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

har något större andel för Tjänstemän, fackliga organisationer. SSD skiljer sig från KB och BLT bl a genom att ha en högre andel för Arbetare, fackliga organisationer och en lägre andel för företagsaktörer.

8.9.5 Aktörer och vinkling än en gång

Tidigare har på olika sätt visats att det finns bindningar mellan partierna och tidningarna. Ytterligare ett sätt att titta på detta är att se hur stor andel av materialet om ett visst parti som är positivt vinklat. I tabell 8.24 ska varje procenttal läsas enligt följande. I KLT under perioden 1949-54 är 55 procent av allt material om M positivt vinklat. Den nedersta raden i tabellen anger hur stor andel av hela det lokala politiska materialet som är positivt vinklat. För KLT är andelen 38 procent.

Tabell 8.24 Positivt vinklat material om partierna i det lokala politiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
M	5	18	52	18	8	9	55	-
Fp	51	36	67	39	19	5	14	19
C	34	23	42	16	19	12	21	5
S	7	25	37	12	54	42	7	59
VpK	-	21	-	-	-	-	-	-
Total positiv vinkling	30	28	43	31	44	28	38	42

Bindningen tidning-parti framgår också här. Under såväl den första som den andra tidsperioden är det egna partiet det parti som har störst andel positivt vinklat material av allt material som skrivs om partiet.

Under 1958-76 minskar BLT och SSD andelarna positivt material om nästan alla partiaktörerna. KB ökar i något fall andelen och minskar den i något fall. KB har större benägenhet att skriva positivt om alla partier. KB är den enda tidningen som har något positivt material om VpK. Vid en jämförelse med SSD är såväl KB som BLT "allmänt borgerliga" under tidsperiod 2.

I jämförelse med 1949-57 har KB under tidsperiod 2 en jämnare spridning av den positiva vinklingen på de olika partierna.

I det lokala ekonomiska materialet finns inte samma bindning mellan tidning och aktör som i det lokala politiska materialet. Se tabell 8.25. I alla tidningar är det företagsaktörerna som får mest positiva omnämmanden i det material som publiceras om respektive aktör. Mönstret för de olika tidningarna och mellan tidsperioderna är i övrigt oenhetligt.

Tabell 8.25 Positivt vinklat material om aktörer i det lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fack- liga organisa- tioner	55	37	36	53	50	34	19	48
Tjänstemän, fack- liga organisa- tioner	30	42	41	53	35	27	12	25
Företag	55	58	54	54	61	43	71	61
Jordbruks- kooperation	31	46	37	30	11	39	23	22
Total positiv vinkling	45	50	42	47	48	39	54	51

8.9.6 Aktörerna och betoningen

Liksom i avsnitt 8.5 ska jag använda de två högsta betoningsnivåerna när jag undersöker hur de olika tidningarna betonar olika aktörer. För definitionen av betoningsnivåerna se bilaga 2.

Den starka bindningen mellan tidning och parti framträder även i betoningen i det lokala politiska materialet. Det är genomgående det tidningen närstående partiet som har den största andelen av det material om partier som har betoningen 4 och 5. Det enda undantaget finns i BLT. Här har S större andel än Fp 1958-76. C har lika stor andel som Fp i BLT under denna tidsperiod. Se tabell 8.26.

Under valveckorna dominerar det egna partiet stort. Under den andra perioden sker dock en nedgång i andelen för det egna partiet i alla de tre tidningar som finns kvar.

De aktörer som framförallt träder i partiets ställe under icke valveckor är de kommunala aktörerna samt enskilda. KB under 1958-76 är den enda tidningen som låter en annan aktör, kommunala aktörer sammantaget, framträda mer i

Tabell 8.26 Aktörer i det mest betonade lokala politiska materialet under valveckor (v) och icke valveckor (i); (procent)

	KB				BLT				SSD				KLT		KLD	
	49-57		58-76		49-57		58-76		49-57		58-76		49-54		49-57	
	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i	v	i
M	-	-	5	2	4	7	8	1	3	1	5	0	60	13	2	-
Fp	41	3	25	5	74	7	32	3	6	2	4	-	-	-	4	-
C	-	1	5	2	-	0	6	3	3	3	7	1	-	-	-	-
S	15	-	8	4	14	0	3	4	78	20	42	13	3	2	80	19
VpK	-	-	4	-	-	-	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Kommunala aktörer	22	44	29	53	6	57	28	53	6	35	12	30	18	43	8	45
Enskilda	4	25	10	12	1	7	12	17	1	8	5	14	-	11	-	24
Övriga	18	27	14	22	1	22	9	18	3	31	24	41	19	31	6	12

det mest betonade materialet än det egna partiet under valveckor. Under icke valveckor är det i samtliga fall de kommunala aktörerna som har störst andel av det material som betonas 4 och 5.

Liksom i det lokala ekonomiska materialet som helhet är det företagsaktörerna som dominerar i det mest betonade materialet i samtliga tidningar under båda tidsperioderna. Dominansen minskar dock mellan perioderna. I tabell 8.27 återges andelarna för de största aktörerna.

Minskningen i andelar för företagsaktörerna motsvaras av uppgångar för de fackliga aktörerna. Detta gäller för alla tre tidningarna. KB och BLT ligger på samma nivå för fackliga aktörer och företagsaktörer. SSD har högre andel för fackliga aktörer och lägre andel för företagsaktörer.

Tabell 8.27 Aktörer i det mest betonade lokala ekonomiska materialet (procent)

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fack- liga organisa- tioner	11	10	4	8	13	21	2	9
Tjänstemän, fack- liga organisa- tioner	2	7	7	9	4	10	1	-
LRF	1	3	1	1	-	1	-	-
Företag	66	54	58	55	55	42	64	52
Konsumentkoo- peration	-	4	4	4	2	4	9	6
Enskilda	-	2	2	4	5	2	8	13
Övriga	20	19	24	21	21	19	16	20
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

8.9.7 Vilka aktörer kommer till tals?

I avsnitt 8.8 redogjordes för hur det lokala politiska och ekonomiska materialet fördelar sig på undergrupper. I detta avsnitt redogörs för vilka aktörer som framträder i några av undergrupperna.

I det lokala politiska materialet är det två undergrupper som är av speciellt intresse. Den tredje undergruppen, Övrigt lokalt politiskt material, som är den dominerande, se tabell 8.10, har en aktörsfördelning som i stora drag överensstämmer med den som finns i hela det lokala politiska materialet. I den undergrupp till det lokala politiska materialet som heter Olika åsiktsriktningar vid debatter i fullmäktige samt andra kommunala instanser samt tillfällen där flera åsiktsriktningar är representerade sker den förändringen i aktörsfördelningen mellan perioderna att medan Kommunfullmäktige är den helt dominerande aktören under period 1 är det partiaktörerna som stiger in på

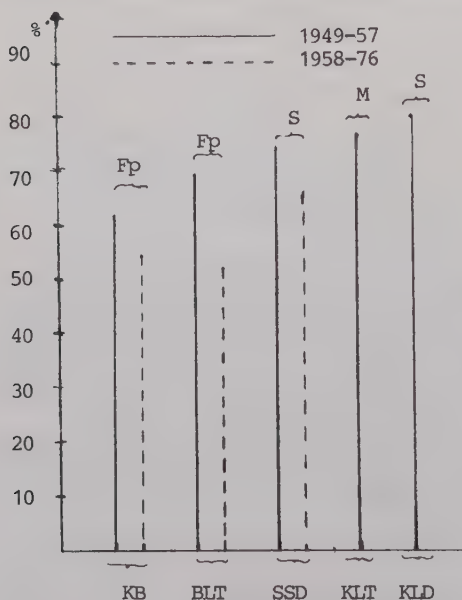
arenan under period 2. Politiska strider skildras således mer aktivt 1958-76 än under den första perioden. Under period 2 sätter tidningarna partietiketter på de olika uppfattningarna. Förändringen är mest märkbar i KB. Under den första perioden är i KB endast 4 procent av det material som kodats som olika åsiktsriktningar partimaterial. Under period 2 är andelen 45 procent. I BLT är partiandelen under den första perioden 39 procent och under den andra 46 procent. I SSD är andelarna 21 respektive 77.

Under den första perioden skiljer sig KB inte enbart från BLT och SSD när det gäller andelar för partiaktörerna utan även från kollegorna i Kristianstad. KLT har 14 procents och KLD 30 procents andel för partiaktörer i denna materialgrupp.

Vilka partier är då representerade när det gäller olika ståndpunkter under period 2? I KB är alla partier utom VpK representerade och i karlskronatidningarna alla partier. I alla tre tidningarna är det S som har störst andel. KB och i ännu högre grad BLT har Fp representerat med lägre andelar än S.

Om det är svårt att finna en knytning mellan tidning och parti i det lokala politiskamaterial som består av olika ståndpunkter så är det lättare i den materialgrupp som består av ställningstaganden och förslag från partier. Här finns under båda tidsperioderna en klar knytning mellan tidning och parti. Se figur 8.4.

Figur 8.4 Andelar för det tidningen närliggande partiet i det material som består av ställningstaganden och förslag från partier (procent)

I samtliga fall är det det parti som står tidningen närmast som får flest tillfällen att komma till tals. I figur 8.4 har valveckorna inte särbehandlats. Aktörsfördelningen är dock ungefär densamma under valveckor. I några fall är dock dominansen för det egna partiet något mindre under valveckor än under icke valveckor.

De olika undergruppernas andelar av det lokala ekonomiska materialet har beskrivits i tabell 8.11. Av de olika undergrupperna är det endast i grupperna Fackliga synpunkter och Fackliga möten som de fackliga aktörerna dominerar. I övriga fall är det företagsaktörerna som är bäst företrädde i samtliga tidningar. Fördelningen för de fackliga aktörerna framgår av tabell 8.28.

Tabell 8.28 Aktörerna i det lokala ekonomiska material som innehåller fackliga synpunkter (procent)

	KB		BLT		SSD		KL/T	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	49-57
Arbetare, fackliga organisationer	62	34	26	39	79	73	15	72
Tjänstemän, fackliga organisationer	38	27	64	37	13	17	85	6
Övriga	-	39	10	24	8	10	-	22
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

Av tabellen framgår att även andra aktörer än de rent fackliga får framträda i de olika tidningarna i samband med Fackliga synpunkter. I KB går detta "ut över" såväl arbetare som tjänstemän. I BLT är det tjänstemännen som får träda tillbaka, medan i SSD arbetarna får en något minskad andel till förmån för främst tjänstemän.

8.10 Sammanfattning

Jag ska här peka på de punkter där KBs innehåll skiljer sig från innehållet i karlskronatidningarna under den tid då KB saknar konkurrens. De olika punkterna är sammanförda till tre grupper. Följande skillnader gäller för hela

materialet:

- KB har i absoluta tal större totalt och större redaktionellt innehåll, men mindre lokalt politiskt och ekonomiskt material
- I relativa tal har KB mindre lokalt politiskt och ekonomiskt material. Skillnaderna är större under period 2 än under period 1
- KB har en större andel referat och en mindre andel artiklar som inte har direkt händelseanknytning. KBs journalistik är mer passiv
- KB har mindre andel ledare, men större andel krönikor
- KB har större andel allmänna aktiviteter och mindre andel riktade aktiviteter

För det lokala politiska materialet finns följande skillnader:

- KB har mindre andel ställningstaganden och förslag från partier under icke valveckor
- KB har mindre andel om det tidningen närstående partiet
- KB har störst andel material om de kommunala aktörerna
- KB fördelar kritiken jämnt på alla partier
- Under valveckor har KB mindre andel positivt vinklat material om det tidningen närstående partiet
- KB har minst andel för det egna partiet i det mest betonade materialet under valveckor

För det lokala ekonomiska materialet finns följande skillnader:

- KB har större andel allmänt lokalt ekonomiskt material och mindre andel om sådana ämnesområden som arbetsmarknad och arbetsmiljö
- KB ger mindre andel av stödet till fackliga organisationer och sådana aktörer som Konsumentkooperation och större andel till företagsaktörer

- KB kritiserar över huvud taget inte fackliga aktörer
- KB har mindre andel positivt vinklat material om fackliga organisationer, men större andel om LRF och Jordbrukskooperation
- Av allt material om företag och Jordbrukskooperation finns de största positivt vinklade andelarna i KB
- KB har minst andel för fackliga aktörer i det material som består av fackliga synpunkter

Noter till kapitel 8

- 1) SOU 1975:78 sid 64
- 2) Annonsandelarna i KB, BLT och SSD är högre än vad som uppmättes för konkurrenstidningarna Falu-Kuriren och Dala-Demokraten 1974. Annonsandelarna i de tre här undersökta tidningarna ligger däremot under andelen i ensamtidningen Vestmanlands Läns Tidning. Se SOU 1975:78 sid 65
- 3) Det totala lokala politiska och ekonomiska materialet i spaltmeter i de olika tidningarna är

	KB		BLT		SSD		KLT	KLD
	49-57	58-76	49-57	58-76	49-57	58-76	49-54	59-57
Lok pol mat	141	334	169	343	262	405	114	194
Lok ek mat	113	266	145	321	173	362	85	84

- 4) I pressutredningens innehållsanalys låg den andel av det redaktionella materialet som handlade om lokal politik, ekonomi och arbetsliv på mellan 38 och 48 procent för Falu-Kuriren, Dala-Demokraten och Vestmanlands Läns Tidning. Se SOU 1975:78 sid 74; I Ejbye-Ernst m fl uppmättes andelen lokalt politiskt och ekonomiskt material till 7 procent. Se Ejbye-Ernst m fl sid 72; I Cox & Morgans undersökning av tidningar i Liverpoolområdet uppmättes andelen lokal politik i nyhetsmaterialet till mellan 5 och 18 procent av det redaktionella materialet. Se Cox & Morgan sid 54-55; Det bör poängteras att de olika undersökningarna inte använt exakt samma definitioner på de två materialslagen
- 5) Ejbye-Ernst m fl sid 127

6) SOU 1975:78 sid 65

7) Ibid sid 70

8) Ibid sid 92

Visst är det bra med dagstidningar,
men att få folk att rösta rätt det
kan de sällan. Det vet vi

Anders Y Pers, Innan pressen av-
skaffas

9. Sammanfattning

Det som gjorts i avhandlingen är följande. För att få svar på vad som händer med det lokala politiska och ekonomiska innehållet när en lokaltidnings konkurrens försvinner har innehållet i fem tidningar i Kristianstad och Karlskrona studerats. I Kristianstad blev Kristianstadsbladet (KB) monopoltidning 1 januari 1958 sedan konkurrenterna Kristianstads Läns Tidning (KLT) och Kristianstads Läns Demokraten (KLD) lagts ned 1954 respektive 1957. I Karlskrona har Blekinge Läns Tidning (BLT) och Sydöstra Sveriges Dagblad (SSD) konkurrerat under perioden efter andra världskriget.

Innehållet i de fem tidningarna under såväl val- som icke valveckor har undersökts med hjälp av kvantitativ innehållsanalys. Perioderna 1949-57 (konkurrensperioden) och 1958-76 (monopolperioden) har ställts mot varandra. Förutom innehållet i de fem tidningarna har enkät- och intervjusvar från journalister och kommunpolitiker använts för att ge svar på avhandlingens frågor.

Den övergripande frågan har preciserats med hjälp av resonemang om tidningsdöden (kapitel 1) och mål för tidningar (kapitel 2). Det lokala politiska och ekonomiska innehållet antas påverkas av tre mål på tidningens nivå. De tre målen är de politiska, ekonomiska och journalistiska målen.

Med det politiska målet avses tidningens strävan att verka för en politisk idé. Det ekonomiska målet definieras här som att tidningen ska ge ett sådant ekonomiskt resultat att ägarna, eller utomstående, inte behöver skjuta till medel för att tidningen ska överleva och utvecklas i takt med branschen i övrigt. Det journalistiska målet definieras till att det redaktionella innehållet ska produceras utan bindningar till någon speciell maktgrupp samt med en kritisk inställning till makthavare och andra aktörer i samhället.

Ett resonemang om konflikter och samverkan mellan de tre målen mynnar ut i följande tre påståenden om hur det lokala politiska och ekonomiska innehållet borde utvecklats när KBs konkurrens försvann.

De tre påståendena är att i jämförelse med BLT och SSD som behållit konkurrens så är KB under icke-konkurrens

1. mer avpartipolitiserat i det lokala politiska materialet

2. mer öppet i det lokala ekonomiska materialet

3. mer benäget att utöva kontroll- och granskningsfunktionerna i såväl det lokala politiska som det lokala ekonomiska materialet

Journalistikens villkor såväl nu (kapitel 3 och 4) som tidigare (kapitel 6) beskrivs innan de olika undersökningarnas resultat presenteras (kapitel 7 och 8).

Nå, vilket stöd finns det då för de tre påståendena?

9.1 Avpartipolitiseringen

Enligt journalisterna som arbetade på KB och de andra kristianstadstidningarna under konkurrensperioden så ansågs KB inte lika partipolitiserad som de andra två kristianstadstidningarna. Detta stämmer med resultaten av innehållsanalysen. För hela den första perioden har KB en lägre andel för det egna partiet än vad KLT och KLD har för M respektive S. KB har också en lägre andel jämfört med tidningarna i Karlskrona.

Samma relationer gäller under valveckor under perioden 1949-57. Under icke val-veckor däremot har BLT en mindre andel för det egna partiet under den första perioden.

Den lägre graden av partipolitisering för KB betyder inte att KB är avpartipolitiserat under slutet av konkurrensperioden. Det finns en klar övervikt för andelen för det egna partiet. Andelen för Fp är nästan dubbelt så stor som andelen för övriga partier tillsammans 1949-57. Denna relation för KB är bara obetydligt lägre än samma relation för BLT.

Under den andra perioden sker i alla de tre kvarvarande tidningarna dels en

avpartipolitisering, dels en relativ minskning av det totala lokala politiska material som handlar om partier.

Den lägsta andelen för det egna partiet har under period 2 KB. Under valveckor sker även under period 2 en stark ökning av det egna partiets andel i det lokala politiska materialet. KBs andel för Fp ligger dock även under icke valveckor under andelarna för Fp och S i BLT respektive SSD.

Under icke valveckor är andelarna för det egna partiet lägre; i KB och BLT ligger de på cirka entjugondel. I SSD är andelen tre gånger större.

Under hela period 2 är andelen för det egna partiet och andelen för de andra partierna tillsammans ungefär lika stor i KB och BLT. I SSD är andelen för det tidningen närstående partiet tre gånger större än andelen för de övriga partierna tillsammans.

Andelen som handlar om politiska partier över huvud taget minskar i alla tre tidningarna från den första perioden till den andra. Minskningen går i KB och BLT helt ut över det egna partiet. Övriga partier ökar t o m sin gemensamma andel något. Det är KB som under båda perioderna har störst andel för andra partier än det egna. I SSD minskar andelarna för både det egna och för övriga partier.

I KB är det de kommunala aktörerna som tar över den minskade andelen för de politiska partierna. I de båda andra tidningarna ökar de kommunala aktörernas andelar, men dessutom ökar även andra aktörers andelar i det lokala politiska materialet.

I både KB och BLT är under den andra perioden de kommunala aktörernas andelar större än de politiska partiernas. I SSD däremot är partiernas gemensamma andel större än de kommunala aktörernas även under den andra perioden.

Det framgår således att det första påståendet bekräftas av den gjorda innehållsanalysen. KB är den tidning som är mest avpartipolitiserad. Alla tre tidningarna är emellertid inne i en utveckling mot större avpartipolitisering. Jämfört med utgångsläget under den första perioden så är det inte KB som genomgått den största förändringen utan det är BLT och SSD.

Att KBs utveckling bekräftar påstående 1 betyder inte att KB är en tidning som inte favoriserar ett speciellt parti i det lokala politiska materialet.

Enligt en redaktionsledare på KB "försöker (vi) inte favorisera folkpartiet, men inte heller låta det stå tillbaka för andra".

Fortfarande är det dock så att Fp är det största partiet i det lokala politiska materialet under såväl val- som icke valveckor. Att Fp har en speciell ställning i KB bekräftas dessutom av att Fp är det parti som stöds mest, vinklas mest positivt, har störst andel positivt vinklat material av det material som publiceras om partiet, har den största andelen av det mest betonade materialet samt mest kommer till tals i det lokala politiska material som består av ställningstaganden och förslag från politiska partier. Detta gäller speciellt i valtider.

I fråga om den riktade aktiviteten kritik gäller att kritik av politiska partier förekommer nästan enbart under valperioder. KB skiljer sig från BLT och SSD genom att ha kritiken jämnt fördelad över alla partier således även det tidningen närstående partiet, Fp. De båda konkurrenstidningarna behåller här mönstret från 1949-57. Kritiken i dessa båda tidningar riktas mot motståndarpartier.

Att KBs innehåll är det mest avpartipolitiserade stämmer med den uppfattning som såväl de journalister som arbetar där som fullmäktigeledamöterna har. Journalisterna tycks dock i vissa fall ha uppfattningen att tidningen är mer avpartipolitiserad än vad den är. Två tredjedelar av tidningens journalister anser inte att KB på nyhetsplats för ut de politiska idéer den för ut på ledarsidan. Detta kan jämföras med att endast en tredjedel av BLTs journalister och en sjättedel av SSDs journalister har samma uppfattningar om innehållet i sina respektive tidningar. KBs journalister värjer sig också i större utsträckning än kollegorna i Karlskrona mot påståendet att tidningens politiska färg på ledarsidan påverkar journalisterna i deras journalistiska arbete.

Andra resultat i enkäterna som pekar i samma riktning som innehållsanalysen är att fullmäktigeledamöterna i Kristianstad är de som är mest nöjda med den bild som den lokala tidningen ger av den lokala politiken. Vidare är det inte något politiskt parti som missgynnas i KB enligt fullmäktigeledamöter och journalister. I Karlskrona anser fullmäktigeledamöterna att missgynnade partier finns i båda tidningarna. Med missgynnad avses här att mer än hälften av gruppen anser att ett parti är missgynnat.

Fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser dock inte att KB är partipolitiskt neutral på nyhetsplats. Alla partier utom Fp anser att Fp gynnas på nyhetsplats.

Oavsett sina uppfattningar om KBs innehåll har dock samtliga partigrupper relativt täta kontakter med tidningen. I Karlskrona är bilden delvis en annan. De socialdemokratiska ledamöterna har där täta kontakter med SSD. För BLT finns inte något enhetligt mönster.

9.2 Öppenheten i det lokala ekonomiska materialet

Öppenheten i det lokala ekonomiska materialet mäts bl a med andelar för företagsaktörer och fackliga aktörer.

Under den första perioden har KB en aktörsbild i det lokala ekonomiska materialet som är präglad av jordbrukets starka ställning inom näringslivet i spridningsområdet. Aktörerna Jordbrukskooperation och LRF behandlas i en fjärdedel av det lokala ekonomiska materialet. Näringslivets jordbruksinriktning i kristianstadsområdet återfinns, men inte lika starkt betonad, i KLT och KLD.

Totalt omfattar företagsaktörernas andelar två tredjedelar av materialet i KB 1949-57. De fackliga aktörernas andelar är en tiondel av hela materialet. Det är endast KLT som har ungefär samma andelar under period 1.

Mellan period 1 och period 2 blir det lokala ekonomiska materialet öppnare i KB, BLT och SSD. Företagsaktörernas andelar minskar, dock inte i BLT, och de fackliga aktörernas andelar ökar.

Inom gruppen företagsaktörer är det aktören Företag, arbetsgivare, banker som ökar och aktörerna Jordbrukskooperation och Egna företagare som minskar. Bland de fackliga aktörerna är det framförallt Tjänstemän, fackliga organisationer som ökar.

Påstående 2 bekräftas dock inte av innehållsanalysen. Det är inte KB som är den mest öppna av de tre tidningarna. BLT har samma andelar för såväl företagsaktörer som fackliga aktörer under period 2. SSD har lägre andelar för företagsaktörer, men högre för fackliga aktörer.

Andelen för företagsaktörer är i KB och BLT ungefär tre och en halv gånger större än andelen för fackliga aktörer i samma tidningar. I SSD är andelen för företagsaktörer bara en och en halv gånger större än andelen för fackliga aktörer.

Av de tre tidningarna har den största förändringen i aktörsfördelningen skett

i KB. Den största relativa förändringen mot öppenhet mellan period 1 och period 2 finns i KB.

KBs redaktionsledares utsagor om bristfälliga kontakter med de fackliga organisationerna bekräftas av innehållsanalysens resultat.

Stödet för de fackliga aktörerna är också betydligt mindre i KB än i karlskronatidningarna under period 2. Det minskar i KB medan det ökar i de andra två tidningarna mellan perioderna. Stödet för företagsaktörer är däremot högst i KB under period 2. Nästan allt stöd i det lokala ekonomiska materialet går till företagsaktörer mot ca hälften i BLT och SSD. Å andra sidan finns under den andra perioden ingen kritik alls mot fackliga aktörer i KB. Tidningen skiljer sig här helt från BLT och SSD. I alla tre tidningarna finns kritik mot företagsaktörer under båda perioderna. KB har mest kritik under period 1. Andelen kritik minskar därefter till period 2 i alla tidningarna. Kritikan delen ligger under 1959-76 på samma nivå i KB som i BLT.

Även när det gäller vinklingen är KB mindre benäget att låta fackliga aktörer framträda i positiva sammanhang än karlskronatidningarna. Företagsaktörerna, hit räknas inte Jordbrukskooperation, ligger däremot på ungefär samma andel av det positivt vinklade materialet i alla tre tidningarna.

I det mest betonade materialet har under den andra perioden de fackliga organisationerna ungefär samma andel i KB och BLT. Bådas andel ligger under SSDs andel. Företagsaktörerna har högre andelar av det positivt vinklade materialet i KB och BLT än i SSD.

Sammantaget så bekräftas inte påstående 2 av resultaten i undersökningarna.

9.3 Kontroll- och granskningsfunktionerna

Tidningarnas utövande av kontroll- och granskningsfunktionerna har mätts med andelarna lokalt politiskt och ekonomiskt material, andelarna aktiv journalistik, förekomsten av riktade aktiviteter samt förekomsten av negativt material.

KB har lägre andelar lokalt politiskt och ekonomiskt material än såväl BLT som SSD. KB har också mindre lokalt politiskt och ekonomiskt material i absoluta spaltcentimetertal.

I fråga om aktivt material har KB den lägsta andelen både under den första

och den andra tidsperioden. Relativt sett ökar KB sin andel aktivt material mest mellan de båda perioderna, men når ändå inte upp till nivån i BLT och SSD. Skillnaden mellan tidningarna ligger främst på andelarna för referat. Denna andel är högst i KB under den första och den andra tidsperioden. Även när det gäller riktade aktiviteter ligger KB lägst av de tre tidningarna under period 2. KB ökar i likhet med BLT andelen allmänna aktiviteter mellan perioderna. I båda tidningarna minskar således debatt och riktade aktiviteter.

De riktade aktiviteter som ändrar andelar mellan perioderna är främst stöd och kritik. Stöd minskar i alla tre tidningarna, men mest i KB. Andelarna kritik ökar i alla tre tidningarna. Det är inte KB som har den högsta andelen kritik utan det är BLT.

Till bilden hör att det kommenterande materialet minskar i alla tre tidningarna mellan period 1 och 2. Av det totala lokala politiska och ekonomiska materialet under period 2 är det mindre än fem procent i de tre tidningarna som består av ledare och krönikor.

KB har en lägre andel insändare än BLT och SSD under period 2. KBs andel sänks mellan perioderna, medan BLT och SSD ligger kvar på samma nivå. För denna materialform utvecklas KBs innehåll således i en riktning som är motsatt den förväntade i en ensamtidning.

För det negativa materialet gäller att andelarna är så små att det inte går att dra några slutsatser om eventuella skillnader mellan tidningarna.

Jämförelserna av värdena på de mått som här använts leder till slutsatsen att påstående 3 inte stöds i undersökningsmaterialet. KB betonar inte kontroll- och granskningsfunktionerna mer, snarare mindre, än de båda tidningar som konkurrerar.

Journalisterna på KB anser i mindre utsträckning än sina kollegor i Karlskrona att deras tidnings nyhetsartiklar eller ledare om lokala politiska och ekonomiska frågor har stor eller viss betydelse. Medan journalisterna i Karlskrona i större utsträckning än fullmäktigeledamöterna tillskriver sina tidningars nyhetsartiklar och ledare betydelse är KBs journalister snarare benägna att tillskriva sin tidning mindre betydelse än vad fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser att den har.

KBs journalister anser, i anslutning till betydelsen av deras tidningars artiklar och ledare, också i större utsträckning än journalisterna på BLT och SSD att det är sällan eller aldrig som det tidningen skriver på nyhetsplats påverkar en aktuell lokal politisk eller ekonomisk frågas lösning. Journalisterna på alla tre tidningarna anser att det är mer ofta som deras nyhetsartiklar påverkar aktuella frågors lösningar än vad fullmäktigeledamöterna anser.

Såväl journalisterna som fullmäktigeledamöterna i Kristianstad anser i större utsträckning än journalisterna och fullmäktigeledamöterna i Karlskrona gör om tidningarna där att journalistiken är passiv, d v s går ut på att till största delen registrera det som händer.

9.4 Journalistiken i KB

Under den period som undersökningen spänner över förvandlas KB från en "notistidning" utan egentlig förstasida och i stort sett utan redigering till en tidning där materialet presenteras på samma sätt i fråga om placering, rubriker och bilder som i de båda karlskronatidningarna. Under icke konkurrens utvecklas KB således som produkt utseende- och presentationsmässigt förhållandevis mer än de båda tidningar som behåller konkurrensen.

Denna sida av den redaktionella utvecklingen på KB har således skett utan krav på konkurrens på utgivningsorten. Inte minst genom inflöde av idéer från journalister och redaktionsledare som kommit utifrån. Det som inte har kunnat utvecklas på samma sätt är uppenbarligen tillfredsställelsen med prestationen i övrigt. Journalisterna på KB ger i enkäten uttryck för missnöje med sin arbetsinsats. Mer än hälften anser att konkurrens på utgivningsorten skulle leda till ökade krav på journalisterna. Något som journalisterna ser positivt på.

När journalisterna på de tre tidningarna får pricka för vilka följder de anser följer med konkurrens mellan tidningar med olika partifärg på en utgivningsort finns endast mindre skillnader mellan de olika tidningarnas journalister. KBs journalister anser i högre grad än kollegorna i Karlskrona att det lokala politiska materialet blir mer partipolitiserat vid konkurrens. Journalisterna på BLT och SSD anser i gengäld i större utsträckning än KBs journalister att granskningen av lokala organisationer blir mer intensiv och effektiv vid konkurrens.

Skriver journalister för olika läsekretsar? Enligt journalisterna på de tre tidningarna är det så. Framförallt SSDs men även BLTs journalister ser sina läsare i politiska termer. Nästan fyra femtedelar av SSDs journalister ser sina läsare som socialdemokrater, arbetare eller tjänstemän. Ungefär en tredjedel av BLTs journalister ser sin läsare som borgerliga. KBs journalister ser sina läsare som "alla". Läsare av KB är också enligt journalisterna lokalt inriktade. Även BLTs journalister ser sina läsare som "alla". Det gör SSDs journalister i ganska liten utsträckning, mindre än en femtedel av SSDs journalister beskriver sin tidnings läsekrets på det sättet.

Det utrymme som journalisterna på KB har till sitt förfogande är större än vad journalisterna i karlskronatidningarna har under period 2. KB har större såväl redaktionellt innehåll som annonsinnehåll under 1958-76 än vad BLT och SSD har. Bilden skiljer sig här helt från den under perioden 1949-57. BLT hade då större annonsmängd än KB och såväl BLT som SSD hade större redaktionellt innehåll.

Som vi sett använder dock inte KB i första hand det större redaktionella utrymmet för lokalt samhällsorienterande material. Däremot låter KB inte det redaktionella materialet naggas i kanten av annonserna. Förhållandet redaktionellt innehåll-annonser är detsamma i KB under båda perioderna. BLT och SSD ökar båda annonsandelarna mellan perioderna.

9.5 Resultaten och tidigare innehållsanalyser

Den längre gående avpartipolitiseringsen i KB stämmer med vad Høyer fann för ledarmaterialet i norska tidningar. Vidare finns överensstämmelser med Birgersson och Pressens funktioner när det gäller ökningen av det lokala politiska materialet i valtider. Det finns också överensstämmelse med Pressens funktioner när det gäller uppgången för andra partier än det tidningen närstående i det lokala politiska materialet under valtider.

Resultaten stämmer också med Pressens funktionernas resultat att även monopol-tidningars nyhetsinnehåll är präglad av den partipolitiska linje tidningen företräder på nyhetsplats.

Såväl Nixon och Jones som Pressens funktioner kom fram till att andelen redaktionellt material var mindre i monopolettidningar än i konkurrenstidningar. Detta är inte fallet för KB. Tidningen har lika stor andel som BLT. Däremot gäller för såväl KB som BLT att de har en mindre andel redaktionellt material

än vad SSD har. Detta gäller under båda tidsperioderna.

För det samhällsorienterande materialet stämmer resultaten med Pressens funktioners. Såväl de relativa som de absoluta mängderna lokalt politiskt och ekonomiskt material är mindre i KB än i BLT och SSD under tidsperiod 2. Under den första tidsperioden har KB samma andel som sina konkurrenter i Kristianstad.

Noelle-Neumanns resultat att andelen insändare är större i monopoltidningar bekräftas inte. KB sänker sin andel mellan perioderna och har lägre andel än BLT och SSD.

För aktörsfördelningen i det lokala ekonomiska materialet gäller, som redan konstaterats, att Arbetare, fackliga organisationer ökar sin andel över tiden. Detta stämmer med Gräsens resultat.

9.6 Hur långt bär resultaten?

En studie av fem (tre) tidningar på två utgivningsorter är inte ett tillräckligt underlag för att man ska kunna dra säkra slutsatser om lokalpressens utveckling på monopolorter i allmänhet. Men samtidigt finns inte någon mer omfattande studie av det lokala politiska och ekonomiska innehållet i svenska landsortstidningar. Resultaten i den här undersökningen ger underlag för bl a följande antaganden om förhållandena på andra orter.

Läsare av monopoltidningar får inte en lika "partitrogen" bild av den lokala politiken som läsare av konkurrenstidningar får. Redan innan en tidning uppnår monopol inleds en process mot avpartipolitisering. De tidningar som lagts ned har däremot varit mycket partitrogna ända till slutet.

Men lokaltidningar överlag blir alltmer avpartipolitiserade i det lokala politiska materialet under tiden efter andra världskriget. Detta gäller såväl borgerliga monopoltidningar som borgerliga och socialdemokratiska konkurrenstidningar. De skriver allt mindre om det egna partiet. De skriver mindre om partier över huvud taget. Minskningen går dock till största delen ut över det parti som traditionellt stått tidningen nära. Övriga partier behåller ungefär sina andelar under hela efterkrigstiden.

Borgerliga monopoltidningar kan antas vara de mest avpartipolitiserade. Detta betyder dock inte att de är så avpartipolitiserade att deras lokala politiska

innehåll i sin aktörsfördelning svarar mot t ex fördelningen av röster för de olika partierna på det lokala planet. I valtider märks knytningen till ett parti mest. Samtidigt ökar andelen för övriga partier. Att det parti som traditionellt stått tidningen nära gynnas märks också på hur det behandlas i betoning, vinkling, stöd etc. I dessa avseenden gynnas det egna partiet även i borgerliga monopoltidningar. Den ofta framförda åsikten att dagstidningarna håller på att avpartipolitiserats bekräftas således i undersökningarna, men detta fenomen gäller inte enbart monopoltidningar, även om dessa hunnit något längre överlag. Det politiska målets betydelse har minskat, men det är långtifrån betydelselöst i monopoltidningar.

Om borgerliga monopoltidningar kan antas vara mindre partipolitiserade än borgerliga förstатidningar på konkurrensorter så finns anledning anta att det inte finns samma skillnad när det gäller lokalt ekonomiskt material. Av undersökningens resultat kan man sluta sig till att de grupper som traditionellt inte varit representerade i borgerliga tidningar, d v s i första hand arbetare och deras fackliga organisationer, inte förbättrat sina positioner i monopoltidningar särskilt mycket jämfört med positionerna i borgerliga konkurrenstidningar. Slutsatsen blir att en borgerlig monopoltidning inte har större benägenhet att öppna sina spalter för fackliga aktörer än vad en borgerlig förstатidning som har konkurrens har. När det gäller att finna medel att uppnå det ekonomiska målet kan man således anta att en borgerlig monopoltidning i fråga om aktörsfördelning inte i någon större utsträckning skiljer sig från en borgerlig konkurrenstidning.

Omvänt skulle detta betyda att även om konkurrens behållits på konkurrensorterna så skulle aktörsfördelningen i det lokala ekonomiska materialet inte varit särskilt annorlunda mot vad den är i dag.

I fråga om kontroll och granskning av olika makthavare i de lokala systemen ger avhandlingens resultat grund för antagandet att monopoltidningarna inte är mer benägna att sköta dessa funktioner än konkurrenstidningar. Det finns t o m stöd för antagandet att monopoltidningar är mindre benägna att utföra dessa funktioner. Tidningen blir i monopolställning försiktig och passiv för att inte motverka möjligheterna att uppnå det ekonomiska målet.

Den journalistiska insatsen då? Slutsatsen blir att medvetenheten om och viljan att förverkliga det journalistiska målet inte är större på monopoltidningar än på konkurrenstidningar. Snarare leder frånvaron av den drivkraft och det facit som en konkurrent utgör till osäkerhet och otillfredsställelse bland

journalisterna. De har problem att anpassa sig och sin journalistik till monopolsituationen.

Sammanfattad i de målresonemang som använts i avhandlingen kan monopoltidningens utveckling beskrivas på följande sätt. Det ekonomiska målet har större effekter på det lokala politiska materialet än på det lokala ekonomiska materialet. Bindningen till det parti som kan betraktas som det tidningen närstående försvagas. Detta gäller såväl under val- som icke valperioder. I det lokala ekonomiska materialet behålls bindningarna till företagsaktörerna medan endast i mindre utsträckning band knyts med aktörer som tidigare stått utanför tidningens spalter. Till exempel arbetare och deras fackliga organisationer. Det ekonomiska målet bidrar mer till en passiv än en aktiv förändring av innehållet.

Det politiska målets inverkan är att bidra till att banden med det parti som traditionellt stått tidningen nära bevaras i det lokala politiska materialet. Det journalistiska målet har inte någon större betydelse för innehållets förändring.

Summary

The title of this treatise is "From Competition to Monopoly. A study of Local Political and Economical Journalism". It is a study of content changes in a couple of Swedish newspapers, in a competitive or in a monopoly position.

Like in other countries, newspapers have been forced to discontinue in Sweden. Particularly great was the number of papers that had to shut down the years after World War II till the middle of the 60's. To stop the shut-downs and to make Sweden keep a politically differentiated press, the government has granted a number of subsidies affecting production, establishing, development, cooperation, etc.

After the extensive subsidiary program started, only one newspaper in Sweden has discontinued. It has been possible to retain competition between papers of different political colour in around 20 places. In all of these, except two, it is provincial papers that compete.

The theoretical starting point of this treatise is the question whether the local political and economical contents are affected by competition between papers published in the same place but of different political colour. The treatise deals with the contents of provincial papers. So far, research of the contents, conditions and relations to the surrounding systems etc has been very limited in Sweden, as far as provincial papers are concerned. The theoretical basis is systems analytical in accordance with David Easton's model of the political system. The editorial staff is described as an information system whose unique function is to give the readers a representation of the surrounding world.

The editorial staff works within the frame of the paper as an organization. To be able to reflect the surrounding world, the members of the staff - the journalists - make a selection of a great many events in the local society. The treatise deals with two local systems, the political one and the economical one.

The relations between society and the media are, more or less in detail, governed by the media ideology of the society in question. The Swedish press ideology can be described as a variant of the ideology of social responsibility. It was presented in detail in a governmental report titled "The Functions of the Press" (1975).

In each paper the selection of events for publishing is governed by different goals that the editorial staff must respect or try to reach: the political, economical, and journalistic goals.

By the political goals is understood the ambition of the paper to promote a political ideology.

By definition, here the economical goal of the paper is to give such return that the owners, or the public, need not to support the paper to make it survive and develop like the branch as a whole.

The journalistic goal means, by definition, that the news publishing should not be restricted by connections with any pressure group. Furthermore it should be critical of those in power and other actors in society.

Between the three goals there is partly conflict, partly cooperation. The dominance of a certain goal (certain goals) is supposed to be related to the competition the paper is involved in.

The hypotheses concerning the conflicts between goals and the dominance of different goals lead to the following three statements on how the local political and economical contents of a provincial paper without competition should differ from the contents of one that has competition in the town where it is published:

1 The local political news in the paper without competition is less biased by party politics

2 The monopoly paper is more open in its local economical material

3 The monopoly paper is more apt to control and inquire into both the local political and the local economical material

To test these three statements, content analysis are made as well as inquiries of and interviews with local politicians, journalists, and leaders in the editorial staffs.

The analysis covers the political and economical contents in five newspapers in two towns in southern Sweden, Kristianstad and Karlskrona. Kristianstad has only one paper today, Kristianstadsbladet, KB (liberal). Till the

middle of the 50's there were three newspapers at Kristianstad; also Kristianstads Läns Tidning, KLT (conservative) and Kristianstads Läns Demokraten, KLD (social democratic) were edited there. Karlskrona has today two competing newspapers, Blekinge Läns Tidning, BLT (liberal) and Sydöstra Sveriges Dagblad, SSD (social democratic). The trend of the circulation of the papers during the period investigated will follow from table 1.

Table 1. The circulation of the papers (1 000 copies)

	KB	BLT	SSD	KLT	KLD
1949	21.7	22.4	11.9	4.4	6.7
1953	20.6	22.3	12.5	4.5	7.3
1957	24.2	23.1	14.3	-	4.5
1976	31.8	30.7	20.8	-	-

The content analysis covers a period of 27 years, 1949-76, with the end of 1957 as an important watershed. From Jan. 1st, 1958, KB became a monopoly paper. KLT discontinued at the end of 1954, and KLD at the end of 1957.

The content analysis covers 20 weeks for those three papers that are circulated the whole period, and 10 and 8 weeks respectively for those papers that discontinued during the 50's. The selected weeks include election weeks as well as non-election weeks. All the five papers are circulated 6 days a week.

The material analyzed includes news, comments, letters to the editor, and press cuttings. The last three types amount to about 10 percent of all the material investigated. The material analyzed amount to between 15 and 25 percent of the total editorial material.

The content analysis is supplemented with judgements of the papers in question, made by councillors at Kristianstad and Karlskrona. Also the journalists, except the sports ones, at KB, BLT, and SSD, have given their opinions of the papers where they work, by means of filling in an inquiry formula. The leaders of the editorial staffs of the three papers have also been interviewed.

By means of interviews with journalists working at Kristianstad at the

beginning of the 50's, i.e. when KB still had to compete with other papers, we get an idea of the provincial journalism at that time.

As a measure of the decreasing party politics bias in the local political material and the openness of the local economical material, there is used the occurrence of different types of material: distribution of actors, particularly political parties, enterprises and trade unions, attention, activities, direction, contact between journalists and politicians. Furthermore how journalists and members of the community councils judge the contents of the papers and how journalists look at their readers.

As a measure of the controlling and inquiring functions there is used occurrence of types of material, form, directed activities, negative facts, and the judgement of the journalism of the papers as formulated by the journalists and the councillors.

Only the first of the three statements is supported by the result of the investigation. The monopoly paper KB is least characterized by party politics, i.e. local political material has the least percentage of material concerning the party that the paper supports.

Between the first period of the analysis, 1949-57, and the second, 1958-76, the contents concerning the supported party are, however, reduced, both in the monopoly paper and in the competing ones. Thus all the three papers are in a development towards a lower degree of party politics bias in the local political material. Although KB is the least biased in party politics, it does not mean that the paper doesn't support a certain political party in the local political material.

The liberal party still dominates in the local political material during election periods as well as non-election periods. Besides the liberals are most supported and most positively biased. They also occur most often in the most focussed material, and are best represented in the local material that consists of positions taken and proposals from political parties. Most clearly noticeable is the connection to the liberals during election periods.

From the inquiries can be concluded, among other things, that it is the councillors in Kristianstad that are most satisfied with the way the local politics in Kristianstad is reflected in the local paper.

According to journalists as well as councillors there is no party that is treated unfairly in KB. This should be compared to the conditions at Karlskrona, where the council members are of the opinion that there are parties in both the competing papers that are not fairly treated. A party is considered to be treated unfairly if more than one-half of a group think this is the case.

The statement that KB should be more open in the local economical material is not supported by the result of the investigations. The proportional space given to enterprise actors as well as trade union ones is the same in KB as in BLT during the period 1958-76. In SSD the enterprise actors occupy less space but the trade union ones more. Yet, the shifts between actors during the periods 1949-57 and 1958-76 has been most conspicuous in KB. The greatest relative change towards more openness can be noticed in KB.

The support given to trade union actors is considerably less in KB than in the Karlskrona papers during 1958-76. At the same time KB gives considerably greater support to enterprise actors than what the competing papers at Karlskrona do. Contrary to BLT and SSD, KB doesn't criticize trade union actors at all.

Nor is the third statement supported by the result of the investigations. KB has a lower percentage of local political and economical material than both BLT and SSD. KB also has a lower percentage of active material. This is here defined as reports with interviews and articles where something is dealt with without being related to a specific event. KB has also the lowest percentage of directed activities during the period 1958-76.

Of the directed activities support and criticism KB has the lowest percentage. Yet the criticism is spatially equivalent to that in SSD. The comments, editorials and chronicles, get fewer in all the papers between 1949-57 and 1958-76. The percentage in KB is as low as in the other papers. However, as far as letters to the editor are concerned, KB differs from the other two papers. The percentage of letters goes down in KB between period 1 and period 2. In the two other papers the percentage of letters is higher or the same.

Judging from the look and way of presentation, KB is the paper that is most conspicuously improved during the whole period. It changes from a paper, mostly consisting of news-items and lacking of proper front-page, into a paper where editing, headlines and pictures result in a product similar to

the two Karlskrona papers. In a non-competitive situation KB thus, is more improved as a product than the two competing papers, at least as far as look an presentation of material are concerned.

Also the total content amount of KB, both editorial material and advertisements, surpasses that of the papers in Karlskrona during the period 1958-76. During period 1, when KB has competitors, BLT has more advertisements than KB, and both BLT and SSD contain more editorial material.

But only to a certain extent does KB use the increased editorial space to increase material that should shed light on the local society. Both the Karlskrona papers have a greater amount of local political and economical material, in relative as well as in absolute figures. On the other hand KB does not allow the advertisements to intrude on the space for editorial material. The proportion of editorial material and advertisements is the same during period 1 as during period 2. In Karlskrona the percentage of editorial material is reduced while the advertisements increase. SSD, second in size at Karlskrona, develops in the same way as BLT.

What conclusions could possibly be drawn concerning the conditions in other places with a newspaper monopoly than the one investigated in this treatise? The following hypotheses could be worth testing.

Readers of monopoly papers do not get a representation of local parties that is so party coloured as the one that readers of competing papers get. But already before a paper reaches a monopoly, a process towards less party coloured politics starts.

Local papers in general tend to become less party coloured in the local political material during the years after World War II. This holds good both for monopoly papers and competing ones. They write less about their own party and less of parties in general. The reduction, however, only impairs the party with which the paper sympathizes.

Even though monopoly papers are the least party bound, this does not mean that, e.g., their political contents correspond to the proportions of votes for the different parties in the local community. When an election is due, the paper's attachment to its "own" party is most noticeable. At the same time the other parties increase their percentage of the local political material. The party that the paper gives its sympathy is favoured in many ways: attention,

direction, support etc.

Monopoly papers are not more open than competing papers in the local economical material. Groups that, by tradition, have not been represented in the paper do not improve their positions very much, when the paper reaches monopoly. Such groups are in the first place workers and trade unions, in the conservative papers.

Monopoly papers are less active than competing papers in their inquiry and control of those in power in the local political and economical systems.

Journalists at monopoly papers are less satisfied with their jobs than colleagues in places with competing papers. Journalists at monopoly papers have problems with adapting themselves and their journalism to the monopoly situation.

Expressed in the goals used in the treatise, the development of the monopoly paper could be described in the following way. The economical goal affects the local political material more than the local economical material does. The attachment to the party that is backed by the paper is weakened. This holds good during election periods as well as non-election ones. In the local economical material the bonds to the enterprise actors are preserved, while actors, earlier outside the columns of the paper, only to a small extent are tied to the paper. Such actors are, e.g., workers and trade unions. The economical goal affects the contents more in a passive than in an active direction.

The effect of the political goal is to preserve the bonds with the party traditionally supported by the paper. The journalistic goal does not affect the contents very much.

KOMMUNINGSBLANKETT

1978-06-06

- (1) Tidning: 1 KB 2 KLT 3 KLD 4 BLT 5 SSD
- (2) År: 49 50 53 54 57 58 65 66 75 76
- (3) Månad: 1 mars 2 september
- (4) Dag:
- (5) Sidnummer:
- (6) Form: 1 Förhands till möte etc 2 Referat efter det händelse inträffat 3 Referat efter det händelse inträffat, men med intervjuer 4 Artikel där något tas upp till behandling utan att det knyts till någon av de direkta fak-torer som anges i 2 och 3 5 Samma som 4 men i valt id 6 Övrigt nyhetsmaterial 7 Ledare, ledarstick 8 Krönikor, kåserier, teckningar 9 Insändare, debatt 10 Pressklipp
- (7) Volym: spaltcentimeter
- (8) Material: 11 Olika åsiktsriktningar vid debatter i fullmäktige eller andra kommunala instanser samt tillfällen där flera politiska åsiktsriktningar är representerade 12 Ställningstaganden och förslag från politiska partier 13 Övrigt lokalt politiskt material
21 Arbetsmarknadssiffror 22 Nedläggningar/avskedanden 23 Företagsförsäljningar 24 Etableringar av nya företag
25 Nyanställningar (i samband med nyetableringar under 4) 26 Företagsgranskningar/ekonomiska redogörelser
27 Företagsbesök, belöningar av trojännare, jubileer 28 Fackliga initiativ, förslag, sympunkter 29 Fackliga möten, enbart referat val etc (30) Arbetsplatsolyckor (31) Arbetsarskydd (32) Arbetsmåljö (33) Strejker/konflikter
(34) Avtalsfrågor (35) Övrigt lokalt ekonomiskt material
(41) Övrigt material (gäller ledare, ledarstick, krönikor, kåserier, teckningar, insändare och pressklipp)
- (9) Aktör: 11 Kommunfull 12 Kommunstyrelse 13 Kommunnämnd 14 Kommunförelse 15 Kommun tjänstemän
21 Moderat 22 Folkp 23 Centerp 24 KDS 25 Andra borgerliga partier 26 Borgerliga kombinat 27 Annan partipolitisk grupp
31 Soc dem parti 32 Vpk 33 Kfml/skp 34 Kfml (r) 35 Andra soc partier 36 soc kombinat
41 Arbetare, fackliga organis 42 Tjänstemän, fackliga organis 43 Strejkkommitté 44 LRF
51 Företag, arbetsgivare, bank 52 Arbetsgiv org, branschorganis 53 Egna föret (affärsmän, hantverkare, lantbrukare, fiskare) 54 Jordbrukskooperation
61 Konsumentkooperation 62 HSB, Reso, Folkets Hus, Hyresgäströrelse
71 Enskilda namngivna 72 Enskilda icke namngivna 81 KB 82 KLT 83 KLD 84 BLT 85 SSD 91 Övrigt 99 Ingen aktör
- (10) Kommun: 1 Tone 2 Simr 3 Hörby 4 Kris 5 Hässle 6 Ö Göl 7 Osby 8 Brom 9 Olof 10 Sölvi 11 Karlshamn 12 Ronn
13 Karlskrona 14 Flera 15 Övrigt
- (11) Betoning: 1 Notis 2 Rubrik 3 Bild 4 Rubrik minst 3 sp 5 Ettan
- (12) Aktivitet: 1 Allm aktivitet 2 Debatt 3 Stöd 4 Kritik 5 Både stöd och kritik 6 Försvar 7 Övrigt
- (13) Objekt (för aktivitet):
- (14) Negativa: 1 För kommun 2 För pol partier 3 För företag 4 För enskilda arbetstagare och fackliga organis 5 Övrigt
- (15) Vinkling: 1 Pos 2 Neutral 3 Neg 4 Övrigt

Betoningsnivåer i innehållsanalysen

Betoningsnivå 1: notis

Betoningsnivå 2: notis samt förstasida; rubrik; bild samt förstasida; notis samt bild

Betoningsnivå 3: rubrik samt förstasida; rubrik samt bild; rubrik på minst tre spalter

Betoningsnivå 4: rubrik på minst tre spalter samt bild; rubrik samt bild samt förstasida; rubrik på minst tre spalter samt förstasida

Betoningsnivå 5: rubrik på minst tre spalter samt bild samt förstasida

För betoningsnivåerna 2-4 kan olika kombinationer av notis, bild, rubriker och förstasida ge samma betoningsnivå

Reliabiliteten i innehållsanalysen

Materialet i innehållsanalysen omfattar sammanlagt 78 tidningsveckor. För att mäta reliabiliteten har tre slumpmässigt valda veckor kodats om. De tre veckorna är september 1953 i KB, september 1957 i KLD och mars 1976 i BLT. Sammanlagt har 522 artiklar kodats om. Reliabiliteten har mätts med formeln $\frac{2 M}{N_1 + N_2}$ där M är det antal kodningsbeslut som är gemensamma för

båda mätningarna och N_1 och N_2 är de antal kodningar som gjorts vid de båda mätningarna.

Värdena för de olika kategorierna är

1. Övergripande reliabilitet, d v s hela antalet artiklar som kodats i båda mätningarna är 0.95
2. Tidning, år, månad och dag är 1.00
3. Form är 0.93
4. Volym är 0.96
5. Material är 0.95
6. Aktör är 0.89
7. Kommun är 0.98
8. Betoning är 0.99
9. Aktivitet är 0.92
10. Objekt är 0.89
11. Negativa är 0.99
12. Vinkling är 0.92

Ingen variabel ligger således under 0.89. De två variabler som ligger på detta värde är de variabler som haft flest kodningsalternativ. Inom aktörer finns flera partiaktörer, flera företagsaktörer o s v. Samma gäller för variabeln objekt.

Några siffror kring observationen av artiklar i Kristianstadsbladet

	Lok pol Kri	Lok ek Kri	Lok pol övr	Lok ek övr	Övr lok Kri	Övr lok övr	Reg	Riks allm	Int	Led	Ins
Hela mate-	45	21	20	24	24	14	18	15	23	26	23
rialet	22	10	8	11	14	6	12	7	11	16	17
	5	7	29	19	46	48	10	51	19	2	3
			31			51	12	54	22		
Utan bild	38	19	17	22	14	14	17	13	25		
	24	9	7	10	10	7	11	7	11		
	2	5	23	10	24	32	9	40	16		
			25		25	35	11	42	19		
Med bild	50	28	34	27	36	16	35	20	25		
	22	13	13	11	18	4	18	8	15		
	3	2	6	9	21	16	1	11	3		
								12			
Sidan ett	55	54	47	40	53	63	72		51		
	25	28	27	19	39	43	53		30		
	1	2	5	3	6	3	1		3		
Tre spalter	39	18	20	28	40	19	54	29	41		
	16	6	6	11	21	5	27	12	20		
	6	3	9	4	15	12	2	14	4		
Tre spalter	46	38	29	28	40	20	35	27	42		
och bild	19	14	9	11	20	4	18	9	19		
	4	1	4	4	13	9	1	7	1		

De siffror som redovisas i tabellen ovan bygger på en observationsläsundersökning som KB gjorde tillsammans med Sifo 1973. Undersökningen omfattade två tidningsnummer, 24 och 25 maj, 1973. 216 personer, slumpmässigt utvalda ur KBs abonnentregister, intervjuades. De intervjuade var i åldern 15-75 år. Undersökningen begränsades till Kristianstad vilket betyder att siffrorna

för andra lokalsidor bör vara lägre än för kristianstadssidor. En del av undersökningens resultat redovisades i Vem läser vad i Kristianstadsbladet?

Metoden som användes var att intervjupersonerna fick ange vilka artiklar, bilder etc som de tittat på i de två tidningsnumren. Intervjuaren markerade varje artikel etc som intervjupersonen angav att han tittat på.

I tabellen ovan har materialindelningen följt den uppdelning i lokalt politiskt och lokalt ekonomiskt material som gäller för innehållsanalysen i avhandlingen. Materialet är uppdelat i lokalt politiskt och lokalt ekonomiskt material för Kristianstad respektive övriga kommuner inom spridningsområdet. Dessutom har annat lokalt material fördelats på Kristianstad respektive övriga kommuner. Övrigt, icke-lokalt, material har kodats på grupperna regionalt, riks allmänt, internationellt, ledare och insändare. Den här uppräknade ordningen stämmer med ordningen på förkortningarna i tabellhuvudet.

Inom varje delgrupp har siffrorna för båda dagarna räknats fram. Dels för hela materialet, dels för materialet uppdelat på ett antal betoningsvariabler. För varje siffergrupp står första siffran för procenten intervjuade som observerat rubriken, andra siffran för procenten intervjuade som observerat texten i artikeln/artiklarna, tredje siffran står för antalet artiklar med rubrik som ingår i den första siffran. Finns bara en siffra gäller denna siffra även den fjärde siffran. Den fjärde siffran anger det antal artiklar som utgör underlag för procentsiffran för hur många som observerat texten i artikeln, d v s den andra siffran.

Naturligtvis kan inte några vidlyftiga slutsatser dras av ett så begränsat material som ligger till grund för siffrorna i tabellen. Det framgår dock att det lokala materialet, både kristianstadsmaterial och övrigt lokalt material, har högt observationsvärde. Speciellt höga värden får lokalt politiskt material med kristianstadsanknytning. Lokalt ekonomiskt material med kristianstadsanknytning och lokalt politiskt och lokalt ekonomiskt material från övriga kommuner inom spridningsområdet ligger på samma nivå som övrigt lokalt material med kristianstadsanknytning.

Slutsatsen blir att det lokala politiska och ekonomiska materialet väl hävdar sin ställning. Det observeras minst lika mycket som övrigt lokalt material.

Noterbara är även siffrorna för antalet intervjupersoner som uppger sig ha observerat rubrik respektive text i ledaren, 26 respektive 16 procent.

Av tabellen framgår också vilken betydelse materialets utformning har för observationsvärdet. Speciellt ägnat att höja observationsvärdet är placering på sidan ett, kombination med bild och kombination av rubriker på minst tre spalter och bilder.

Tidningarnas upplagor och hushållstäckning

	KB	BLT	ST	SSD	KLT	KLD
1949	21.7 (70)	22.4 (79)	4.8 (75)	11.9 (21)	4.4 (13)	6.7 (15) ¹⁾
1950	21.2 (69)	23.1 (81)	4.8 (73)	12.0 (20)	4.7 (13)	7.2 (18)
1951	20.5 (66)	22.8 (80)	4.8 (68)	12.3 (20)	4.3 (13)	7.2 (18)
1952	20.4 (64)	22.2 (68)	4.6 (67)	12.2 (23)	4.3 (13)	7.2 (19)
1953	20.6 (65)	22.3 (70)	4.6 (67)	12.5 (23)	4.5 ²⁾ (14)	7.3 (19)
1954	21.5 (67)	22.4 (70)	4.6 (67)	13.3 (25)		7.1 (18)
1955	24.1 (77)	22.4 (70)	4.5 (67)	13.6 (25)		6.8 (18)
1956	24.1 (75)	22.3 (66)	4.4 (62)	14.0 (24)		5.7 (14)
1957	24.2 (74)	23.1 (66)	4.7 (66)	14.3 (25)		4.5 (11) ³⁾
1958	25.0 (76)	23.4 (65)	4.7 (69)	14.7 (26)		
1959	25.2 (77)	22.9 (64)	4.6 (66)	15.0 (27)		
1960	26.2 (78)	25.4 (62) ⁴⁾		16.3 (27)		
1961	26.2 (78)	26.2 (63)		16.1 (28)		
1962	26.6 (79)	26.5 (64)		16.1 (28)		
1963	27.2 (77)	27.3 (63)		16.1 (27)		
1964	27.6 (78)	27.8 (64)		16.5 (28)		
1965	27.9 (78)	28.5 (65)		16.8 (29)		
1966	28.3 (79)	29.3 (66)		16.9 (29)		
1967	28.3 (76)	30.1 (64)		16.1 (27)		
1968	28.1 (75)	29.9 (64)		16.2 (27)		
1969	28.8 (80)	30.0 (65)		16.3 (27)		
1970	28.9 (79)	29.5 (64)		16.4 (26)		
1971	29.7 (80)	30.6 (66)		16.4 (24)		
1972	30.3 (79)	31.2 (63)		15.0 (22)		
1973	30.7 (79)	32.0 (65)		15.9 (23)		
1974	31.0 (80)	32.2 (65)		17.0 (24)		
1975	31.4 (81)	29.9 (61)		19.2 (26)		
1976	31.8 (82)	30.7 (62)		20.8 (29)		

Uppgifterna för upplagor och spridning är hämtade ur TS-böckerna 1950-77.

I tabellen är de faktiska upplagesiffrorna angivna i tusental. Procentsiffrorna inom parentes anger hushållstäckningen inom tidningsområdet. Observera

att detta inte omfattar t ex Kristianstads kommun utan flera kommuner. KBs hushållstäckning i Kristianstads kommun är högre än i tidningsområdet som helhet. Samma gäller för BLT och Karlskrona kommun. Däremot har SSD lägre hushållstäckning i Karlskrona kommun än i tidningsområdet som helhet under undersökningsperioden.

1) I KLDs siffror ingår även avläggaren Hässleholmaren. Denna nådde som mest en upplaga på 2 400 exemplar. Det gjorde den 1949. Vid nedläggningen av KLD var Hässleholmarens upplaga 1 200 exemplar.

KB Övertog 15 oktober 1951 utgivningen av tidigare Hässleholms Dagblad. Detta kom ut under tiden 6 december 1945 - 14 oktober 1951. Upplagan var 2 200 exemplar 1945 och 600 exemplar 1951. Hässleholms Dagblad trycktes i Lund och ägare var Christer Olofson.

2) KLT las ned 31 december 1954. TS-boken redovisar dock inte några upplagesiffror för KLT för detta år.

3) KLD las ned 31 december 1957.

4) Sölvesborgs-Tidningens (ST) siffror räknas in i BLTs siffror fr o m 1960

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Arbetarrörelsens arkiv, Kristianstad:

AB Läns-Demokraten, brev, protokoll och förvaltningsberättelser

Arbetarrörelsens arkiv, Stockholm:

AB Läns-Demokraten, brev, protokoll och upprop

Sydöstra Sveriges Dagblads AB, brev, protokoll och upprop

Patent- och registreringsverket, Stockholm:

Kristianstads Läns Tidnings AB, förvaltningsberättelser

Officiellt tryck

DsB 1978:10, Översyn av presstödet

DsU 1979:9, Dagspressens struktur och ekonomi

NOU 1973:22, Dagspressens økonomi

SOU 1965:22, Dagspressens ekonomiska villkor

SOU 1968:48, Dagspressens situation

SOU 1974:102, Svensk press. Presstödet och tidningskonkurrensen

SOU 1975:78, Svensk press. Pressens funktioner i samhället

SOU 1975:79, Svensk press. Statlig presspolitik

SOU 1980:28, Massmediekoncentration. Lagförslag och motiv

Tidningar

Blekinge Läns Tidning

Kristianstadsbladet

Kristianstads Läns Demokraten

Kristianstads Läns Tidning

Sydöstra Sveriges Dagblad

Intervjuer

För de journalister som fortfarande var verksamma som journalister eller i andra befattningar på tidningsföretag vid intervjutillfället har deras dåvarande arbetsplats angetts. Beteckning inom parentes anger tidning personen

varit knuten till under konkurrensperioden i Kristianstad.

Nils Andersson, Kristianstadsbladet (KB), Hans Bloom, Blekinge Läns Tidning, Einar Cronhammar (KLD), Harry Ekberg (KLD), Nils Elowsson (KLD), Kjell Falk, Norra Skåne (KLD), Martin Granning (KB), Lennart Hjelmstedt, Kristianstadsbladet, Nils-Erik Larsson, Kristianstadsbladet, Gunnar S Lindbom, Sydsvenska Dagbladet (KLT), Hans Lindell, Blekinge Läns Tidning, Erik Melén (KB), Kaj Nejdeman, Kvällsposten (KLT), Olle Nilsson Västerbottens-Kuriren (KB), Christer Olofson, Kristianstadsbladet (KB), Egon Palmqvist (KLD), Erik Persson, Sydöstra Sveriges Dagblad, Lennart Persson, Svenska Dagbladet, Ebbe Sangmo, Kristianstadsbladet (KLD) och Yngve Tidman, Arbetet (KLT).

Bearbetningar och övrigt material

Abrahamsson, Bengt (1972): Organisation och demokrati; Det nya samhället
nr 7 Demokratibegreppet

Anckar, Dag (1978): Politik som studieobjekt: nio betraktelser, Åbo
A-pressens samorganisation 1908-1958 (1958), Stockholm

Atwood, L Erwin, Sohn, Ardyth B & Sohn, Harold (1978). Daily Newspaper Contributions to Community Discussion; Journalism Quarterly,
s 570-576

Auferman, Jörg (1974): Schrumpft sich die Presse gesund; Der Journalist,
s 20-22

Badii, Naiim & Ward, Walter J (1980): The Nature of News in Four Dimensions;
Journalism Quarterly, s 243-248

Bigman, Stanley K (1948): Rivals in Conformity. A Study of two competing Dailies; Journalism Quarterly, s 127-131

Bjelf, Lars, Nordin, Sten & Thalén, Lars (1971): Ska LO få stoppa pressarna. Tre journalister svarar ägarna, Saltsjö-Boo

Borstel, Gerard H (1956): Ownership, Competition and Comment in 20 small Dailies; Journalism Quarterly, s 220-222

Breed, Warren (1955): Social Control in the News Room. A Functional Analysis; Social Forces, s 326-335

Brown, Richard M (1979): The Gatekeeper Reassessed: A Return to Lewin; Journalism Quarterly, s 595-601, 679

Böök, Fredrik (1927): Sommarleken, Stockholm

Carter Jr, Roy E (1958): Newspaper "Gatekeepers" and the Sources of News; Public Opinion Quarterly, s 133-144

Chibnall, Steve (1975): The Crime Reporter: A Study in the Production of Commercial Knowledge; Sociology, s 49-66

- McCombs, Maxwell & Shaw, Donald (1971): The Agenda-Setting Function of Mass Media; *Public Opinion Quarterly*, s 176-187
- Cox, Harvey & Morgan, David (1974): *City Politics and the Press*, Trowbridge & Esher
- Den kommunala självstyrelsen. 2. Medborgarna informeras (1971), Uppsala
- Donohew, Lewis (1967): Newspaper Gatekeepers and Forces in the News Channel; *Public Opinion Quarterly*, s 61-68
- Easton, David (1965): *A Systems Analysis of Political Life*, New York
- Ejbye-Ernst, Arne, Lykke Pedersen, Steen & Nordahl, Erik (1975): *Aalborg Stiftstidende i lokalsamfundet*, Århus
- Elowsson, Nils (1949): *En hantverksgård i Kristianstad genom tiderna*, Kristianstad
- Elowsson, Nils (1954): *De smidde en länk i kedjan. Kristianstads arbetarrörelse 70 år*, Kristianstad
- Emery, Edwin & Emery, Michael (1978): *The Press and America. An Interpretative History of the Mass Media*, Engelwood Cliffs
- Engwall, Lars (1978): *Newspapers as Organizations*, Farnborough
- Enlund, Nils (1977): *Tidningarnas arkivfunktion - nu och i framtiden*, Helsingfors
- Ericson, Paul (1954): *Sydöstra Sveriges Dagblad under 50 år*, Karlskrona
- Fackligt handlingsprogram fastställt av 1977 års SJF-kongress (1978), Borås
- Fjaestad, Björn & Nowak, Kjell (1972): *Massmedia och företagen*, Uddevalla
- Forsfält, Arthur (1937): *Fem män till salu*, Stockholm
- Fredriksson, Gunnar, Strand, Dieter, Hadenius, Stig & Gustafsson, Karl Erik (1980): *Aftonbladet - en svensk historia*, Stockholm
- Furhoff, Lars (1967): *Upplagespiralen*, Jönköping
- Furhoff, Lars (1974): *Makten över medierna*, Lund
- Furhoff, Lars (1978): *Upplagespiralen - 17 år efteråt*; *Pressens Tidning*, s 35
- Galtung, Johan & Holmboe Ruge, Mari (1965): *The Structure of Foreign News; Journal of Peace Research*, s 64-90
- Gerbner, George (1964): *Ideological Perspectives and Political Tendencies in News Reporting; Journalism Quarterly*, s 495-508, 516
- Grotta, Gerald L (1971): *Consolidation of Newspapers: What happened to the Consumer; Journalism Quarterly*, s 245-250
- Gräs, Flemming (1977): *Monopolaviser og lokale nyheder*, Jelling Bogtrykkeri
- Gylling, Claes (1980): *Skärm Ö'hoy. Rapport X från FOJO*, Kalmar (stencil)
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (1980): *Massmedier. En bok om press, radio och TV*, Stockholm

- Hadenius, Stig, Weibull, Lennart & Seveborg, Jan-Olof (1968): Socialdemokratisk press och presspolitik 1899-1909, Stockholm
- Halloran, James D, Elliott, Philip & Murdock, Graham (1970): Demonstrations and Communication. A Case Study, London
- Hillbom, Rune (1954): Press och Pegas i gamla Karlskrona. Karlskrona Weckoblad under 1700-talet, Karlskrona
- Holmlöv, P G (1978): Lokalpressen och kommunalpolitiken, Stockholm
- Holsti, Ole R (1969): Content Analysis for the Social Sciences and Humanities, Addison-Wesley Publishing Company
- Hultén, Olof (1980): Rundradions organisering i Sverige, 1922-24; Statsvetenskaplig Tidskrift, s 121-134
- Høyer, Sverre (1971): Pressen som massemedium, Oslo (stencil)
- Høyer, Sverre (1975): Norsk presse mellom 1865 og 1965: Strukturutvikling og politiske mønstre, Oslo
- Høyer, Sverre, Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (1975): The Politics and Economics of the Press: A developmental Perspective, Loughborough
- Høyer, Sverre & Lorentzen, Pål E (1977): The Politics of Professionalization in Scandinavian Journalism; Mie Berg et al, Current Theories in Scandinavian Mass Communication Research, Grenå, s 95-116
- Jackson, Ian (1971): The Provincial Press and the Community, London
- Jeffers, Dennis W (1977): Performance Expectations as a Measure of Relative Status of News and PR People; Journalism Quarterly, s 299-306
- Johansson, Leif (1976): Landstingskommunerna. Organisation, beslutsprocess och serviceutbud, Lund (stencil)
- Johansson, Leif (1980): Kärnkraftsomröstningen i kommunerna, Lund
- Johnstone, John W, Slawski, Edward J & Bowman, Williams B (1972): The Professional Values of American Newsmen; Public Opinion Quarterly, s 522-541
- Jonsson, Sverker (1977): Annonser och tidningskonkurrens, Göteborg
- Judd, Robert P (1961): The Newspaper Reporter in a Suburban City; Journalism Quarterly, s 35-42
- Jönsson, Edward (1969): 100 år med Blekinge Läns Tidning, Sölvesborg
- Karlsson, Gunvald, Nilsson, Johan & Olsson, Lars Olof (1976): Lokalpolitiken i pressen (stencil)
- Kask, P (1967): Mr Gates och urvalet av utrikestelegram. En gatekeeperstudie av utrikesmaterialets redigering på en stor svensk morgontidning, Stockholm (stencil)
- Kearl, Bryant (1958): Effects of Newspaper Competition on Press Service Resources; Journalism Quarterly, s 56-64

- Klock, Hartmut (1972): Kommunikations-Marketing - Die Technik journalistischer Anpassung, Düsseldorf
- Knoche, Manfred (1974): Kein Freispruch für lokale Monopolzeitungen; Die Feder, s 3-9
- Kollektivavtal mellan Tidningarnas arbetsgivareförening och Svenska journalistförbundet (1979), Trelleborg
- Kronvall, Kai m fl (1971): Partipressen idag, Lund
- Kronvall, Kai (1975): Politisk masskommunikation i ett flerpartisystem, Lund
- McLeod, Jack, Becker, Lee B & Byrnes, James E (1974): Another Look at the Agenda-Setting Function of the Press; Communication Research, s 131-166
- Lewin, Kurt (1947): Frontiers in Group Dynamics: II Channels of Group Life: Social Planning and Action Research; Human Relations, s 145-146
- Lindbom, Gunnar S (1971): Nordöstkånskrönika; Skånskdagspress. Journalistminnen, Malmö, s 56-71
- Lokal- och platsredaktörer. Rapport från SJF:s undersökning om lokal- och platsredaktörers arbetsförhållanden mm våren 1979 (stencil)
- Lund, Erik (1975): Massmedierna i Danmark siden 1945; Nordisk Tidskrift, s 171-185
- Lundell, Bengt (1976): Åsiktsdifferentiering av dagspressen - något om åsikter som grund för varaktig tidningsutgivning; Statsvetenskaplig Tidskrift, s 209-229
- Lundquist, Lennart (1972): Means and Goals of Political Decentralization, Malmö
- Martinussen, Willy (1973): Fjerndemokratiet, Gjøvik
- Matejko, Aleksander (1967): Newspaper Staff as a Social System; Polish Sociological Bulletin, s 58-68
- Melén, Erik (1976): Kristianstadsbladet 1856-1976, Kristianstad
- Moghdam, Dinah (1978): Computers in Newspaper. Useroriented Systems, New York
- NATS tidningstekniska register (1980), Södertälje
- Nilsson, Anders (1947): A-pressen under tio år, Malmö
- Nilsson, Sven (1975): Det offentliga samtalet, Lund
- Nixon, Raymond B (1968): Trends in US Newspaper Ownership: Concentration with Competition; Gazette, s 181-193
- Nixon, Raymond B & Hanh, Tae-youl (1971): Concentration of Press Ownership: A Comparison of 32 Countries; Journalism Quarterly, s 5-16
- Nixon, Raymond B & Jones, Robert L (1956): The Content of Non-competitive vs Competitive Newspapers; Journalism Quarterly, s 299-314

- Noelle-Neumann, Elisabeth (1974): Folgen lokaler Zeitungsmonopole;
Der Journalist, s 22-26
- Noelle-Neumann, Elisabeth, Ronneberger, Franz & Stuber, Heinz-Werner (1976):
Streitpunkt Lokales Pressemonopol, Düsseldorf
- Nowak, Kjell (red) (1979): Att studera massmediernas effekter, Stockholm
Ny Teknik. Rapport VIII från FOJO (1979), Kalmar
- Olsson, Åke (1980): Den desarmerade pennfäktaren - om journalistens ställ-
ning i den demokratiska processen; Pressens Årbog, s 66-75
- Pers, Anders Y (1964): Innan pressen avskaffas, Västerås
- Peterson, Sophia (1979): Foreign News Gatekeepers and Criteria of News-
worthiness; Journalism Quarterly, s 116-125
- McQuail, Denis (1979): The Influence and Effects of Mass Media; Curran,
James et al, Mass Communication and Society, London, s 70-94
- Rarich, Galen & Hartman, Barrie (1966): The Effects of Competition on One
Daily Newspaper's Content; Journalism Quarterly, s 459-463
- Ringdahl, Jan (1973): Tidningsdöd och politik; Back, Pär-Erik, Modern
demokrati. Problem och debattfrågor, Lund
- Ringdahl, Jan (1975): Staten och massmedierna - den svenska modellen;
Statsvetenskaplig Tidskrift, s 199-211
- Rühl, M (1969): Die Zeitungsredaktion als organisiertes soziales System,
Bielefeld
- Rosengren, Karl Erik (1974): International News: Methods, Data and Theory;
Journal of Peace Research, s 145-166
- Salmelin, Pentti (1968): The Transition of the Finnish Worker's Papers to
the Social Democratic Press; Scandinavian Political Studies,
s 70-84
- A-B Samorganisationen 1908-1933. Minnesskrift till tjugofemårsjubileet
(1933), Sundsvall
- Schramm, Wilbur (1949): The Nature of News; Journalism Quarterly, s 259-269
- Seymour-Ure, Colin (1974): The Political Impact of Mass Media, London
- Siebert, Fred S, Peterson, Theodore & Schramm, Wilbur (1977): De fire
pressesystemer, Oslo
- Sigal, Leon V (1973): Reporters and Officials, Lexington
- Sigelman, Lee (1973): Reporting the News: An Organizational Analysis;
American Journal of Sociology, s 132-151
- Sohn, Ardyth B (1978): A Longitudinal Analysis of Local Non-Political
Agenda-Setting Effects; Journalism Quarterly, s 325-333
- Spelregler för Press Radio TV (1981), Stockholm
- Starck, Margaretha (1975): Massmediasituationen i Finland; Nordisk Tid-
skrift, s 197-210

- Ståndpunkter. SJF:s handlingsprogram fastställt av 1980 års kongress (1980),
Borås
- Svendsen, Erik Nordahl (1979): Avisen i lokalsamfundet. Skive Folkeblad og
Herning Folkeblad, Aarhus
- Szepanski, Dag (1969): Utrikestelegram i svensk dagspress. Studie i behand-
lingen av utrikestelegram på Sydsvenska Dagbladet, Stockholm
(stencil)
- Söderberg, Hjalmar (1963): Ur glömskan; Hjalmar Söderberg, Svalans svenska
klassiker, Stockholm
- Sörmark, Sven (1971): På Aftonbladet. Ett reportage inifrån, Stockholm
- Thomsen, Niels (1968): Lars Furhoff: Upplagespiralen, 1967, och andra
skrifter; Statsvetenskaplig Tidskrift, s 320-329
- Thomsen, Niels (1972): Dagbladskonkurrencen 1870-1970, Köpenhamn
- Thorén, Sven (1967): Utrikestelegram som icke sprids, Stockholm (stencil)
- Tollin, Sven (1967): Svensk dagspress 1900-1967, Stockholm
- Torsvik, Per (1975): Perspektiv på media i Norge; Nordisk Tidskrift,
s 211-229
- TS-boken (1950-1977), Stockholm
- Tuchman, Gaye (1978): Making News. A Study in the Construction of Reality,
New York
- Uttalande av Svenska Tidningsutgivareföreningen 1975-03-10
- Vallinder, Torbjörn (1965): Från Kjellberg till Zweigbergk, Västerås
- Vallinder, Torbjörn (1971): Press och politik, Falköping
- Vallinder, Torbjörn (1974): Political Parties and Newspapers in Sweden,
Lund (stencil)
- Vem läser vad i Kristianstadsbladet? En Sifo-undersökning gjord i maj
1973 av SST i samarbete med FLT (1973), Kristianstad
- Westerståhl, Jörgen (1965). Dagspressen och den politiska opinionsbild-
ningen (stencil)
- Westerståhl, Jörgen (1972): Objektiv nyhetsförmedling, Stockholm
- Westerståhl, Jörgen & Janson, Carl-Gunnar (1958): Politisk press. Studier
till belysning av dagspressens politiska roll i Sverige,
Göteborg
- White, David Manning (1964): The "Gatekeeper": A Case Study in the Selec-
tion of News; Dexter, Lewis A et al, People, Society and Mass
Communications, New York, s 162-171
- Williams Jr, Wenmouth & Larsen, David C (1977): Agenda-Setting in an Off-
Election Year; Journalism Quarterly, s 744-749
- Willoughby, Wesley F (1955): Are Two Competing Dailies Necessarily Better
than one?; Journalism Quarterly, s 197-204

Windahl, Swen (1975): Professionella kommunikatörer - en explorativ studie,
Lund

Windahl, Swen & Rosengren, Karl-Erik (1978): Newsmen's Professionalization:
Some Methodological Problems; Journalism Quarterly, s 466-473

- 1 Ruin, O, Kooperativa förbundet 1899-1929. En organisationsstudie. Rabén & Sjögren, Stockholm 1960
- 2 Vallinder, T, I kamp för demokratin. Rösträttsrörelsen i Sverige 1886-1900. Natur och Kultur, Stockholm 1962
- 3 Petersson, H F, Power and international order. An analytical study of four schools of thought and their approaches to the war, the peace and the postwar system 1914-1919, Gleerups, Lund 1965
- 4 Westerhult, B, Kronofogde, häradsskrivare, länsman. Den svenska fögderiförvaltningen 1810-1917, Gleerups, Lund 1965
- 5 Wieslander, H, I nedrustningens tecken. Intressen och aktiviteter kring försvarsfrågan 1918-1925, Gleerups, Lund 1966
- 6 Söderberg, O, Motororganisationer i Sverige. Bakgrund, grupperingar, aktiviteter, Rabén och Sjögren, Stockholm 1966
- 7 Sjöblom, G, Party Strategies in a Multiparty System. Studentlitteratur, Lund 1968
- 8 Hydén, G, TANU Yajenga Nchi - Political Development in Rural Tanzania, Uniskol, Lund 1968
- 9 Lindeberg, S-O, Nödhjälp och samhällsneutralitet. Svensk arbetslöshetspolitik 1920-1923, Uniskol, Lund 1968
- 10 Westerhult, B, Underdåniga påtryckningar. Fögderitjänstemännens intressebevakning från 1800-talets början till år 1968, Gleerups, Lund 1969
- 11 Bergquist, M, Sverige och EEC. En statsvetenskaplig studie av fyra åsiktsriktningars syn på svensk marknadspolitik 1961-1962, Norstedts, Stockholm 1970
- 12 Lundquist, L, Means and Goals of Political Decentralization, Studentlitteratur, Lund 1972
- 13 Bjurulf, B, An Analysis of Some Aspects of the Voting Process, Studentlitteratur, Lund 1972
- 14 Stenelo, L-G, Mediation in International Negotiations, Studentlitteratur, Lund 1972
- 15 Lindqvist, S, Linkages between Domestic and Foreign Policy. The Record of Ghana 1957-1966, Studentlitteratur, Lund 1974
- 16 Bjurulf, B, A Dynamic Analysis of Scandinavian Roll-Call Behavior. A Test of a Prediction Model on Ten Minority Situations in Three Countries, Studentlitteratur, Lund 1974
- 17 Hermerén, H, Regeringsbildningen i flerpartisystem, Studentlitteratur, Lund 1975
- 18 Johannesson, C Studier över Svenska Metallindustriarbetareförbundets förhandlingsorganisation vid förbundsförhandlingar - med samordning, Studentlitteratur, Lund 1975
- 19 Peterson, C-G, Ungdom och politik. En studie av Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, Frihets förlag, Stockholm 1975

- 20 Bryder, T, Power and Responsibility. Contending approaches to industrial relations and decision making in Britain 1963-1971, Gleerups, Lund 1975
- 21 Jönsson, C, The Soviet Union and the Test Ban: A Study in Soviet Negotiating Behavior, Studentlitteratur, Lund 1975
- 22 Kronvall, K, Politisk masskommunikation i ett flerpartisystem. Sverige - en fallstudie, Studentlitteratur, Lund 1975
- 23 Liljequist, G, Distribution av kommunal service, Liber, Lund 1977
- 24 Lartey, G-W, The Fourth Dimension, Gotab, Malmö 1977
- 25 Weston, D, Realism, Language and Social Theories: Studies in the Relation of The Epistemology of Science and Politics, Lund 1978
- 26 Hagström, B, 1971 års länsförvaltningsreform: En utvärdering, Studentlitteratur, Lund 1978
- 27 Skogmar, G, Atompolitik. Sambandet mellan militärt och civilt utnyttjande av atomenergin i amerikansk utrikespolitik 1945-1973, Frank Stenvalls förlag, Malmö 1979
- 28 Sannerstedt, A, Fri konkurrens eller politisk styrning? 1963 års trafikpolitiska beslut - debatten om innehåll, tillämpning och effekter, Studentlitteratur, Lund 1979
- 29 Lidén, A, Security and Recognition. A Study of Change in Israel's Official Doctrine 1967-1974, Studentlitteratur, Lund 1979
- 30 Magnusson, H, Kommunerna och den regionala planeringen: En analys av länsplaneringen och den fysiska riksplaneringen, Studentlitteratur, Lund 1980
- 31 Stenelo, L-G, Foreign Policy Predictions, Studentlitteratur, Lund 1980
- 32 Lundell, B, MBL UTAN AVTAL. Kommunerna och MBL, Helsingborg 1981
- 33 Norrving, B, Kommunerna och bostadsförsörjningen - en analys av bostadsbyggnadsplaneringen, Liber, Lund 1981
- 34 Linderoth, S, Från konkurrens till monopol. En studie av lokal politisk och ekonomisk journalistik, Dialog, Malmö 1981

Från konkurrens till monopol

Kunskaperna om svenska landsortstidningar är förvånansvärt små trots den stora vikt som fästs vid dem, vilket t ex visas av samhällets omfattande finansiella stöd.

I den här boken behandlas en aspekt på landsortstidningar, nämligen vad händer med det lokala politiska och ekonomiska innehållet när tidningen får monopol?

Frågan besvaras genom studier av innehållet i fem landsortstidningar under tiden efter andra världskriget. Även journalister och lokalpolitiker ger sin syn på monopol- och konkurrenstidningar. Dessutom beskrivs hur landsortsjournalister arbetar med lokal politik och ekonomi.

Författaren *Sven Linderoth* är föreståndare vid den statliga fortbildningen av journalister vid högskolan i Kalmar.

DIALOG

ISBN 91-7504-025-5

